

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-เม.ย. 2566)
Vol.3 No.1 (Jan - Apr 2023)

JMKR

Journal of MCU Kanchana Review

วารสาร มจร กาญจนบุรีปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์

ISSN 2773-952X
(Online)

ISSN: 2773-952X (Online)

วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์

Journal of MCU Kanchana Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2566)

Vol. 3 No. 1 (January - April 2023)

วัตถุประสงค์ (Aims and Scope)

วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่
วิทยาลัยกาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุปผา เปิดสอนและสัมพันธ์กัน ได้แก่

(1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา

(2) วิปัสสนาภาวนา

(3) รัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์ รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์

2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสห
วิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย
หรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม

3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี
ศรีโพธิ์บุปผา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของ
คณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 2
ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก
มหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ใน
วารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด
รวมทั้งรูปแบบการอ้างอิงตามที่วารสารกำหนดไว้

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของ
ผู้เขียนบทความและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์

เจ้าของ (Owner)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุปผา

บ้านห้วยสะพาน 368 หมู่ที่ 12 ตำบลหนองโรง อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 71140

โทรศัพท์ 034 51 0460 อีเมล: mcukanjournal@gmail.com

เว็บไซต์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Kanchana-editor/index>

ที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	อุปนายกสมาคมมหาวิทยาลัย, ราชบัณฑิต
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดี ฝ่ายบริหาร
พระเทพเวที, รศ.ดร.	รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต
พระเทพวัชรจารย์, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระเทพปริยัติโสภณ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระครูปลัดปัญญาวรรณ, ศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ
พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันภาษา
พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร.	ที่ปรึกษาคณบดีคณะสังคมศาสตร์
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาชุตีภัก อภินนโท	ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย
รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม	รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการทั่วไป
รศ. ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง	ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
รศ. ดร.ประพันธ์ ศุภสร	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
ผศ. ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม	ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์
----------------------------	--

หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

อ. ดร.สุรัชย์ พุดชู	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
---------------------	--

ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Assistant Chief Editors)

พระวีระพงษ์ ชาครธมโม (ผลจันทร์)	นักวิชาการอิสระ
พระสมุห์สีปภาส มหาสิปปโป (อนันต์ยศหงษ์)	นักวิชาการอิสระ
พระมหาอินทรปภรณ์ ฐิตสุโก	นักวิชาการอิสระ
อ. ดร.แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์

กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระวิสุทธิพงษ์เมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์
พระเมธีปริยัติวิบูลย์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์

พระครูสิริกาญจนารักษ์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
พระครูศรีธรรมวารารณ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
พระปลัดระพิน พุทธิสาร, ผศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ. ดร.ประเวศ อินทองปาน	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ. ดร.ประยงค์ จันทร์แดง	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ. ดร.ประทีป พิชทองกลาง	คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ. ดร.สยาม ราชวัตร	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร.วินิจ ผาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผศ. ดร.พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์	คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
อ. ดร.สวัสดี อโณทัย	วิทยาลัยปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
อ. ดร.ล พอง กลมกุล	ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Assoc. Prof. Kuldeep Kaur, Ph.D.	Department of Education, Panjab University, India
Ms. Lim Hui Ling, Ph.D.	Religious Scholar, Singapore
Ms. Fung Yim Shan	Independent Scholar, Hong Kong
Mr. Rex Weylin Tyrone	Independent Scholar, USA

ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระศักดา ชนาสโภ (สมณวัณณา)	นักวิชาการอิสระ
อ.ชาญศักดิ์ ศรีสันต์	วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
อ.มยุรี ศรีสันต์	วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
นางสาววารารณ์ ภาควมิ	วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
นางสาวชนกนาฏ ไทรสังข์โกล	วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์

ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

นายณัฏพล ชินกุลกิจนิวัฒน์	ทนายความ
ดร.กนิษฐ์ วงศ์บุญมาก	ทนายความ

ฝ่ายออกแบบปกและจัดรูปเล่ม (Content Designed)

นางสาวสาริณี ไทรสังข์สิริพงศ์	วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
นางสาวกาญจนาภรณ์ นิ่มน้อย	วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์
นางสาวกฤษณ์นพภัทร วรรณการกิจ	นักออกแบบ
นางสาวพัชรนันท์ สิงห์สกุลวงศ์	นักออกแบบ
นายพรชัย ประเสริฐค าพร	นักออกแบบ

**ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองบทความ
ประจำปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2566)**

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

พระมหาไกรวรรณ ชินตตติโย, ดร.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ. ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ. ดร.วีระ เลิศสมพร	คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
รศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ. ดร.อลงกรณ์ คูตระกูล	คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ. ดร.อุบล วุฒิพรโสภณ	นักวิชาการอิสระ
อ. ดร.มนตรี หลินภู	คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
อ. ดร.แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย	นักวิชาการอิสระ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
--------------------------------	---

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

บทความในฉบับนี้เป็นฉบับแรกของปีที่ 3 ของวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์ ประกอบด้วยบทความ 2 ประเภท คือ 1) บทความวิจัย 1 เรื่อง และ 2) บทความวิชาการ 5 เรื่อง รายละเอียดของบทความมีดังนี้

บทความที่ 1 เรื่องความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นบทความการวิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนา จำแนกข้อมูล จัดทำบรรณาธิกรณข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ ประกอบการอภิปรายผล

บทความที่ 2 เรื่องปัญญาพละในพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นการศึกษาความสำคัญของปัญญาพละ แสดงให้เห็นว่า “พลังปัญญา” คือพลังที่สำคัญที่สุดของการเป็นกษัตริย์ “ปัญญาพละ” ในพระเจ้าอโศกมหาราชแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของพระองค์ ที่ทำให้เกิดให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและต่อโลก การดำเนินการด้านการสื่อสารของพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการสื่อสารมวลชน ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกมหาราชมิใช่เป็นเพียงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการประกาศให้โลกได้รับรู้ถึง “ปัญญาพละ” ในเชิงนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม อัจฉริยภาพด้านงานพุทธศิลป์ของชาวโมริยะให้เป็นที่ประจักษ์ตาแก่โลกมาจนทุกวันนี้

บทความที่ 3 เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นบทความด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานให้ยั่งยืน การศึกษาพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการพัฒนาแบบองค์รวมใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นที่มาของรายได้ การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดจาก 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ 2) แนวโน้มการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น 3) การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นยังคงเป็นที่นิยม 4) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ และ 5) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงส่งเสริมสถานการณ์การท่องเที่ยวให้แก่ประเทศไทยและสามารถตอบสนองกับเป้าหมายของสหประชาชาติ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

บทความที่ 4 เรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ กรณีศึกษารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่าเป็นแบบอย่างขององค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ ที่ได้มีผลการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีผลตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงและพัฒนากลไกการบริหารจัดการเพื่อก้าวสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา โดยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในส่วนขององค์ประกอบและแนวทางของ

การดำเนินงาน และพบว่าการสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา และ ส่วนที่ 3 เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ โดยภาพรวมมีผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลและมีส่วนสนับสนุนต่อการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ สิกขา 3 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 กัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นต้น

บทความที่ 5 เรื่องภาษาบาลีในมติทัศน์ของคนไม่ได้เป็นมหาเปรียญ : สะท้อนคิดว่าด้วยภาษากับการรักษาและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาษาบาลีที่เป็นส่วนสำคัญในการจารึกบันทึกคำสอนในพระพุทธศาสนา การเผยแพร่ร่วมเป็นปรากฏการณ์ของการศึกษากระทั่งปัจจุบัน การเขียนบทความนี้ใช้การวิเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัย และเขียนเป็นความเรียง ผลการศึกษาที่พบภาษาบาลีถูกนิยามว่าเป็นภาษาที่ใช้ในการบันทึกคำสอนทางพระพุทธศาสนา หรือเป็นเครื่องมือหนึ่ง ส่วนคำสอนนั้นจะถูกดัดแปลงไป หรือแต่งเป็นภาษาหนังสือ หรือเป็นคำสอนดั้งเดิมหรือไม่ ตามที่เป็นข้อถกเถียงกันคงไม่มีคำตอบ แต่สาระสำคัญที่พบคือภาษา หรือภาษาบาลี เป็นเครื่องมือหนึ่งในการรักษาคำสอนที่สืบ ๆ กันมา

บทความที่ 6 เรื่องยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี บทความนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดของพระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. คือ การทำให้วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ที่ทำให้ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553 และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำปี 2565 ซึ่งในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ได้ดั่งนั้น ต้องใช้รูปแบบแนวทาง 1 ยุทธศาสตร์ คือ ให้วัดกลับไปเป็นศูนย์รวมของชุมชน และ 7 ยุทธวิธี คือ 1.สร้างศรัทธา 2.หาต้นทุน 3.เสริมของเก่า 4.สร้างของใหม่ 5.เปิดให้องค์ราชัน 6.ประสานสิบทิศ และ 7.เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน และพระครูวิลาสกาญจนธรรม, ดร. เน้นย้ำว่าถ้าหากว่าสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ปฏิบัติตามแนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธีแล้ว มีความเชื่อมั่นว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จได้เช่นกัน

พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ (5-6)

สารบัญ (7-8)

บทความวิจัย (Research Article)

- 1 ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน
ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1-13
- ศุภสัณห์ ทรัพย์รัตนโชติ, ธีรฐาพัฒน์ ยุกตานนท์, โสทรินทร์ โชคดีวัฒน์
- Knowledge and attitudes about the use of cannabis in the treatment
of diseases of people in Northeastern region
- Suphasan Saprattanachot, Taschapat Yuktananda, Sotarindra Chokkatiwat

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- 2 ปัญญาพลในพระเจ้าอโศกมหาราช 14-24
- รุจี ตันต้อศวโยธี
- The Panna Bhala: Strength of Wisdom in King Ashoka the Great
- Rujee Tantiatsawayothee
- 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 25-39
- มนัส พิพัฒน์นันท์, บุญเชิด ชำนิศาสตร์, ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่
- Factors Affecting Gastronomy Tourism for Sustainable Tourism
Development
- Manat Pipattananan, Booncherd Chumnisart, Yudthavee Kaewthongyai
- 4 องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ 40-55
- ชลิตา ทรัพย์ะประภา
- Buddhist Way Learning Organization
- Chalida Sapyaprapa

- 5 ภาษาบาลีในมิติทัศน์ของคนไม่ได้เป็นมหาเปรียญ : สะท้อนคิดว่าด้วยภาษา
กับการรักษาและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา 56-68
- พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดิเรก ด้วงลอย, มัลลิกา ภูมะธน
- Pali in the Dimension of People is not A Sermon : Reflecting the Thought
that Language and Keeping the Inheritance of Buddhism
- Phrapalad Raphin Buddhiso, Direk Duangloy, Mallika Phumathon
- 6 ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี 69-83
- พระครูวิลาสกาญจนธรรม, พระมหาอินทรปกรณัฐ ฐิตสุโก
- Management Strategies for the Meditation Institutes of Watthakhanun,
Thongphaphum District, Kanchanaburi Province
- Phrakru Wilardkanchanadhamma, Phramaha Inthrapakorn Thitasubo

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (1-11)
- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์ (12)
- แบบฟอร์มการเขียนบทความในวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์ (13-20)

ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศุภสัณห์ ทรัพย์รัตนโชติ^{1*}, ธัชฐชาพัฒน์ ยุktananda², โสทรินทร์ โชคดีวัฒน์³
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

Knowledge and attitudes about the use of cannabis in the treatment of diseases of people in Northeastern region

Suphasan Saprattanachot^{1*}, Taschapat Yuktananda², Sotarindra Chokkatiwat³

Faculty of Liberal Arts, Krirk University

Article Info

Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)

Academic Article

Article History:

Received 14 Jan 2023;

Revised 21 Apr 2023;

Accepted 25 Apr 2023

คำสำคัญ:

ความรู้;

ทัศนคติ;

กัญชาในการรักษาโรค

Corresponding Author,

E-mail: [suphasan65](mailto:suphasan65@outlook.com)

[@outlook.com*](mailto:suphasan65@outlook.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการพรรณนา จำแนกข้อมูล จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล เขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ ประกอบการอภิปรายผลผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้านพบว่า ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($=3.06$ S.D.=0.37) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรับรู้ในการประเมินนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ($=3.11$ S.D.=0.37) ด้านการรับรู้ในการกำหนดนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ($=3.08$ S.D.=0.17) และด้านการรับรู้ในการนำนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรคไปปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($=3.01$ S.D.=0.68) ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านบทบาทท้องถิ่น X_4

ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ X_3 ด้านบทบาทของชุมชน X_1 ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.420 0.275 และ 0.040 ตามลำดับ 3) ควรได้รับรู้แนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับนโยบายพฤติกรรมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชา กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคจากหน่วยงานการแพทย์ โดยปรับเปลี่ยนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชามีหน่วยงานในสังกัดประชาสัมพันธ์ในการรักษาโรคต่างๆ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อ นำนโยบายเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคภาคีเครือข่ายนำไปปฏิบัติ มีการบริการข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินการและบูรณาการระบบฐานข้อมูล และภาครัฐควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่จัดทำโครงการ โดยให้ท้องถิ่นเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการขับเคลื่อนนโยบาย การประเมินผลและพัฒนาต่อไป จัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนตามขั้นตอนโดยละเอียด และผ่านการตรวจอนุมัติในการติดตามประเมินผลและประมวลผลการปฏิบัติงานชัดเจน

Keywords:

Knowledge;
Attitude;
Treatment by cannabis

Abstract

The research found that 1) The level of knowledge and attitudes about cannabis use in the treatment of people in Northeastern region, dependent variables in all aspects, found that the level of knowledge and attitude about the use of cannabis in the treatment of diseases of the people in Northeastern region was at a moderate level (=3.06 SD=0.37), in descending order as follows The perception aspect in the policy assessment of cannabis use in medicinal treatment was at a moderate level (=3.11 SD=0.37) and the perception of the policy formulation of cannabis use in medicinal treatment was at a moderate level (=3.08 SD=0.17) and the perception aspect in implementing the policy of using cannabis in the treatment of diseases was at a moderate level (=3.01 SD=0.68), respectively. 2) Factors influencing knowledge and attitudes about cannabis use in the treatment of people in Northeastern region overall in all aspects significantly include the local role X_4 Government support X_3 the role of the community X_1 the three independent variables had predictive coefficients in raw scores (b) of 0.420, 0.275 and 0.040, respectively. 3) There should be acknowledgement of the methods to regulate policies on behavior and knowledge about cannabis usage. Furthermore, the regulation about treatment by cannabis should be

applied by medical institution by publicizing perception and attitude about cannabis usage. There should be news and data integration service about practical usage of cannabis. The government should encourage local officers to conduct programs acknowledging people about treatment by cannabis and following up to propose evaluation in order to thoroughly approve and improve the policies.

บทนำ

กัญชาเป็นชื่อของพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง สำหรับสายพันธุ์ที่พบมากในประเทศไทยจะเป็นสายพันธุ์ชาติวา (Cannabis sativa) ซึ่งสามารถเจริญเติบโตได้ดีในลักษณะอากาศแบบร้อนชื้น ในอดีตกัญชาถือเป็นสารเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 อยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภท 5 มีโทษทำลายสมรรถภาพทางกาย ความรู้สึกทางเพศ ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย สมอง ความจำเสื่อม เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับใหม่ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2562 มีผลอนุญาตให้สามารถใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ การรักษาผู้ป่วยและการศึกษาวิจัยทางการแพทย์ เฉพาะในกรณีที่เป็นเนื่องจากปรากฏผลการวิจัยว่าสารสกัดจากกัญชามีสรรพคุณทางยาต่างกันตามส่วนที่ใช้เช่น ใบมีสรรพคุณแก้หอบหืด เจริญอาหาร ชูกำลัง แต่ผลข้างเคียงทำให้เกิดอาการหวาดกลัว ตาลาย ประสาทหลอน ดอกมีสรรพคุณแก้โรคประสาท ทำให้ง่วงหลับ เจริญอาหาร กัดเสมหะในคอ กัญชาถูกนำมาใช้ในรูปแบบการรับประทาน การสูดควันการสูดไอระเหย การนำมาผสมในอาหาร หรือนำมาทำเป็นชา กระทรวงสาธารณสุขจึงได้นำตำรับยาแผนไทยที่มีส่วนผสมของกัญชามาใช้ทั้งหมด 16 ตำรับ ที่พิจารณาเห็นว่ามีประสิทธิผล มีความปลอดภัย วิธีการผลิตที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ตัวยาหาไม่ยากมาศึกษาและพัฒนา ขณะเดียวกันก็มีการศึกษาการใช้กัญชาทางการแพทย์แผนปัจจุบัน ใน 4 กลุ่ม โรค คือ ลมชักในเด็ก ปวดประสาทอักเสบ ผู้ป่วยมะเร็งที่มีอาการคลื่นไส้อาเจียนจากการได้รับยาเคมีบำบัดและปวดเรื้อรัง (ดลมนัส กาเจ, 2562)

ปัจจุบันประชาชนมีการใช้กัญชารักษาโรคด้วยตนเองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการโฆษณาสรรพคุณของกัญชาทางสื่อออนไลน์ ทำให้ประชาชนหลงเชื่อ และนำมาใช้โดยไม่มีความรู้ มีรายงานว่าในเดือนพฤษภาคม 2562 มีผู้ป่วยจำนวน 7 คน อายุระหว่าง 20-60 ปี เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล เนื่องจากใช้กัญชาเพื่อรักษาโรคด้วยตนเองเกินขนาด ทำให้มีอาการคลื่นไส้อาเจียน เวียนศีรษะ ผลกระทบจากการใช้กัญชาเกินขนาดนี้ทำให้ประชาชนเกิดความสูญเสียทั้งเรื่องเวลาของการประกอบอาชีพ ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมารับการรักษาและค่ารักษาพยาบาลซึ่งกัญชายังจัดว่าเป็นยาเสพติดและไม่สามารถรักษาได้ทุกโรค หากอยู่นอกเหนือจาก 4 กลุ่มโรคที่กรมการแพทย์ระบุหากประชาชนต้องการใช้ต้องเป็นไปตามข้อบ่งชี้ทางการแพทย์เท่านั้น จากการศึกษาของนาม กิจิ ขอย และคณะได้ทำการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุขั้บรณ ขณะมีนเมาจากสมาคมการใช้กัญชา พบว่ามีผู้สูงอายุใช้กัญชาขณะขั้บรณเป็นจำนวนมาก เพื่อลดความเสี่ยงในการใช้กัญชา

ขณะซบซู่แพทยศวรให้ควมรู่เกียวกัการใช้กัณษายากครบถ้วนสำหรบประเทศไทยยังไมพบบว่ามีการศึกษาควมรู่และทัศนคติการใช้กัณษายากในการรักษาโรค (เพ็ญพัศกร พรายคง, 2560)

สถานการณ์ปัจจุบันสิ่งที่เป็นปัญหาลัทธิที่คนไทยมีผลกระทบเป็นอย่งมกนัั้น คือปัจจัยที่สัมพันธ์กับความคิดเห็นของแพทย์ใช้ทุน และแพทย์ประจำบ้านในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ต่อการนำกัณษามาใช้ทางการแพทย์ที่ทำให้คนไทยจะต้องตระหนกอย่งยิ่งเกียวกัการใช้กัณษามาเป็นทางเลือกในการรักษาโรค ข้อมูลข่าวสารเกียวกักัณษายากทางการแพทย์พบว่า ร้อยละ 73.6 % ที่สามารถเลือกช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกียวกักัณษายากทางการแพทย์ ได้แก่ อื่นๆ ใบปลิว วิชยุ ผู้ป่วย ครอบครัว การอบรม เพื่อน บทความ งานวิจัย การเรียน เว็บไซต์ โทรทัศน์ Social network ด้วยประโยชน์และสรรพคุณทางการแพทย์ที่ยอมรับกันอย่งแพร่หลายทั่วโลก ทำให้มูลค่าบริษัท Canopy Growth Corporation ของแคนาดาซึ่งเป็นผู้ผลิตกัณษายากที่ใหญ่สุดในโลกเติบโตขึ้นถึง 87 เท่า ภายในเวลาเพียงแค่ 3 ปี สะท้อนให้เห็นถึงมูลค่ามหาศาลของตลาดกัณษายากที่ถูกคาดหวังว่าจะเติบโตขึ้นอย่งรวดเร็ว (พีร พวงมะลิศ, 2561)

จากเหตุผลข้างต้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ได้ทราบระดับควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งแนวทางการพัฒนาควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมให้ควมรู่แก่ ประชาชน และเสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อการใช้กัณษายากในการรักษาโรคต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ด้วยการใช้แบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูล เพื่อนำมาสรุปให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วเอาผลสรุปมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เป็นแนวทางการพัฒนาควมรู่และทัศนคติเกียวกัการใช้กัณษายากในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม

นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรธานี อุบลราชธานี และเลย จำนวน 17,009,430 คน คำนวณหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2560) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรับรู้ในการกำหนดนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค 2) ด้านการรับรู้ในการนำนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรคไปปฏิบัติ 3) ด้านการรับรู้ในการประเมินนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค และศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบทบาทของชุมชน 2) ด้านบทบาทจากภาคีเครือข่าย 3) ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ 4) ด้านบทบาทท้องถิ่น 5) ด้านบทบาทของสาธารณสุข

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยดำเนินการ ดังนี้ แบบสอบถาม ส่วนประกอบของแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ทัศนคติการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ทัศนคติการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน 4. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนฯ และตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความรู้ทัศนคติการใช้กัญชาในการรักษาโรค สำหรับเป็นแนวทางสร้างเครื่องมือวิจัย 2. กำหนดขอบเขตของตัวแปรที่จะศึกษาให้ครอบคลุมทั้งตัวแปรระดับความรู้และทัศนคติ 3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา 4. นำเครื่องมือที่ผ่านความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ กับประชาชน เชื้อมันที่มีระดับตั้งแต่ 0.852 ขึ้นไป 5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม 1. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพัฒนา และปรับปรุงจนมีคุณภาพในระดับที่ยอมรับได้ ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยเครื่องมือ ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลขั้นตอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนแก่ผู้ช่วยวิจัย 2. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และทำหนังสืออนุญาตรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง 3. ผู้วิจัยนำเสนอ

นายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งในเขตพื้นที่แต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4. แจกจ่ายและเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 5. รับแบบสอบถามกลับคืน แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูล ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่มีอิทธิพลนำเสนอในรูปการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น ประกอบการอภิปรายผล 3. การวิเคราะห์ข้อมูล แนวทางการพัฒนาความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน

ตารางที่ 1 สภาพทั่วไประดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน

ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของ ประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการรับรู้ในการกำหนดนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค	3.08	0.17	ปานกลาง
ด้านการรับรู้ในการนำนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรคไปปฏิบัติ	3.01	0.68	ปานกลาง
ด้านการรับรู้ในการประเมินนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค	3.11	0.37	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.06	0.37	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 สภาพทั่วไปของระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ($\bar{X}=3.06$ S.D.=0.37) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรับรู้ในประเมินนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.11$ S.D.=0.37) ด้านการรับรู้กำหนดนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.08$ S.D.=0.17) และด้านการรับรู้ในการนำนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรคไปปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.01$ S.D.=0.68) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน

ลำดับตัวแปรที่ได้รับกา คัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.887	.050		17.716	0.000*	0.788	0.985
ด้านบทบาทของชุมชน X_1	0.040	0.007	0.035	5.915	0.000*	0.027	0.053
ด้านบทบาทจากภาคี เครือข่าย X_2	0.005	0.016	0.003	0.308	0.758	-0.027	0.037
ด้านการสนับสนุนจาก ภาครัฐ X_3	0.275	0.008	0.537	32.585	0.000*	0.259	0.292
ด้านบทบาทท้องถิ่น X_4	0.420	0.012	0.508	34.512	0.000*	0.396	0.444
ด้านบทบาทของ สาธารณสุข X_5	- 0.004	0.003	- 0.007	-1.271	0.204	-0.010	0.002

$$SE_{est} = \pm 0.03946$$

$$R = 0.995; R^2 = 0.989; \text{Adj. } R^2 = 0.989; F = 7237.189; p\text{-value} = 0.01$$

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านบทบาทท้องถิ่น X_4 ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ X_3 ด้านบทบาทของชุมชน X_1 ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.420 0.275 และ 0.040 ตามลำดับ

3. ควรได้รับรู้แนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับนโยบายพฤติกรรมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชา กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคจากหน่วยงานการแพทย์ โดยปรับเปลี่ยนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชามีหน่วยงานในสังกัดประชาสัมพันธ์ในการรักษาโรคต่างๆ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อ นำนโยบายเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคภาคีเครือข่ายนำไปปฏิบัติ มีการบริการข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินการและบูรณาการระบบฐานข้อมูล และภาครัฐควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่จัดทำโครงการ โดยให้ท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ หน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการขับเคลื่อนนโยบาย การประเมินผลและพัฒนาผลไป จัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนตามขั้นตอนโดยละเอียด และผ่านการตรวจอนุมัติในการติดตามประเมินผลและประมวลผลการปฏิบัติงานชัดเจน

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัวแปรตาม โดยรวมทุกด้าน พบว่า ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรับรู้ในประเมิณนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านการรับรู้กำหนดนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรค อยู่ในระดับ ปานกลาง และด้านการรับรู้ในการนำนโยบายการใช้กัญชาในการรักษาโรคไปปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดาภรณ์ สายจันเกตและคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ผลการวิจัยพบว่าความรู้โดยรวมอยู่ระดับ ปานกลางเช่นกัน โดยด้านความรู้ทางพฤกษศาสตร์ของกัญชาระดับปานกลาง ด้านการใช้กัญชาในทางการแพทย์ระดับปานกลาง ด้านผลข้างเคียงจากการใช้กัญชาระดับ ปานกลาง และด้านความรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับกัญชาระดับปานกลาง ด้านทัศนคติต่อการใช้กัญชาในการรักษาโรคโดยรวมอยู่ระดับ ปานกลาง ข้อที่มีทัศนคติอยู่ระดับสูงสุด 3 ลำดับแรกคือ ควรมีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับกัญชาให้กับกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือปัจจุบันสื่อโฆษณาเรื่องกัญชายังมีความคลาดเคลื่อนทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องมี และกัญชาสามารถรักษาโรคได้ ตามลำดับ จากผลการวิจัยความรู้เกี่ยวกับการใช้กัญชาทางการแพทย์ยังอยู่ในระดับที่ต้องได้รับการให้ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้องและทำความเข้าใจด้านทัศนคติสำหรับการใช้กัญชาทางการแพทย์และยังเป็นข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขในการให้ความรู้เรื่องกัญชาทางการแพทย์

ควรมอบหมายเจ้าหน้าที่ที่มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการขับเคลื่อนนโยบายการประเมินผลและพัฒนาไกล จัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนตามขั้นตอนโดยละเอียด และผ่านการตรวจอนุมัติจากการติดตามประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่หน่วยงานและองค์กรเข้ามามีส่วนในการติดตามประเมินผลและประมวลผล และวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ การประเมินผลการปฏิบัติงานชัดเจน การใช้แบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องในด้านการจัดทำแผนกลยุทธ์และนโยบายส่งเสริมและเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการใช้กัญชาในงานวิจัยของ อิศราภาพ มาเรือน และคณะ (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชาโดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชา มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดทำแผนกลยุทธ์ 2) การเสริมสร้างความรู้และความตระหนักเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดประเภทกัญชา 3) การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ 4) การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนา

ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านบทบาทท้องถิ่น X_4 ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ X_3 ด้านบทบาทของชุมชน X_1 จะเห็นได้ว่าความรู้ความเข้าใจและทัศนคติต่อการ

ใช้กัญชาในการรักษาโรคนั้น บทบาทของหน่วยงานท้องถิ่นของภาครัฐ และชุมชนหรือสภาพแวดล้อม สังคม ครอบครัว เพื่อน มีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณปภัช จินตภาณุธนสิริและคณะ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า ในปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กัญชาของนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต นักศึกษาที่ศึกษาในกลุ่มคณะที่แตกต่างกัน จะมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้กัญชาแตกต่างกัน ส่วนในด้านปัจจัยประชากรศาสตร์ ด้านเพศกลุ่มคณะและระดับชั้นปีที่แตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาด้านการแพทย์และด้านประโยชน์แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยประชากรศาสตร์ด้านเพศ กลุ่มคณะและเกรดเฉลี่ยที่ต่างกันมีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาด้านสันติภาพแตกต่างกัน

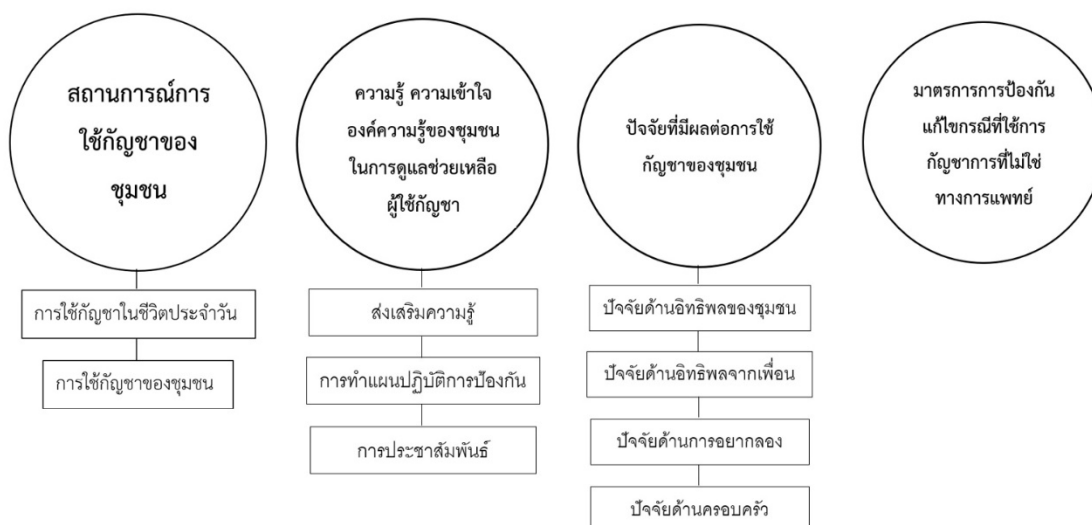
ควรนโยบายเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคภาควิชาเภสัชศาสตร์ไปปฏิบัติ มีการบริการข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินการและบูรณาการระบบฐานข้อมูลขับเคลื่อนเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรค และภาครัฐควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่จัดทำโครงการ โดยให้ท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ หน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน มีการดำเนินการสาธารณสุขในการช่วยเหลือให้คำแนะนำ มอบหมาย สนับสนุนและส่งเสริม การรณรงค์ในการช่วยเหลือให้คำแนะนำความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน อย่างไรก็ตามในกรณีที่ภาครัฐไม่มีการสนับสนุนการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับข้อดีของสารในกัญชาที่มีส่วนช่วยในการรักษาโรค หรือไม่มีการให้ความรู้หรือส่งเสริมวิธีการใช้กัญชาในการรักษาโรคอย่างถูกต้องและเหมาะสมจะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในแต่ละภาคส่วนจนอาจจะมีการปิดกั้นหรือควบคุมการใช้กัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รศ.นพ.ธีระ วรธนารัตน์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กรณีศึกษา นโยบายกัญชาทางการแพทย์: สถานการณ์ ผลกระทบ แนวทางจัดการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทยผลกระทบ แนวทางจัดการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย พบว่า หากสำรวจสถานการณ์ปัจจุบันทั่วโลกจะพบว่า มี 56 ประเทศที่มีการอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อ ประโยชน์ทางการแพทย์ (Medical cannabis หรือ Medical marijuana) ทั้งนี้มี 26 ประเทศที่มีกฎหมาย อนุญาตให้ใช้ทางการแพทย์อย่างเป็นทางการ ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมี 33 รัฐ และ the District of Columbia ที่อนุญาตให้ใช้ได้แต่ยังคงขัดแย้งกับระดับประเทศ (Federal level) ที่ห้ามใช้กัญชาไม่ว่าจะ ด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ส่วนประเทศอื่นๆ นั้นการใช้กัญชาทางการแพทย์จะต้องใช้ภายใต้ข้อจำกัดต่างๆ ที่ระบุไว้ในตัวกฎหมาย เช่น ต้องอยู่ในรูปแบบยาซึ่งมาจากสารสกัดจากกัญชาและได้รับการขึ้นทะเบียน ตามสรรพคุณที่ได้ระบุ ได้แก่ Sativex, Marinol, Epidiolex เป็นต้น

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ควรได้รับรู้แนวทางในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับนโยบายพฤติกรรมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชา กำหนดแนวทางเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคจากหน่วยงานการแพทย์ โดยปรับเปลี่ยนความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชามีหน่วยงานในสังกัดประชาสัมพันธ์ในการรักษาโรคต่างๆ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อ นำนโยบายเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคภาควิชาเภสัชศาสตร์ไปปฏิบัติ มีการบริการข่าวสารประชาสัมพันธ์การดำเนินการและบูรณาการระบบ

ฐานข้อมูล และภาครัฐควรมีการส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่จัดทำโครงการ โดยให้ท้องถิ่นเจ้าหน้าที่ หน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชน มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และนิเทศการขับเคลื่อนนโยบาย การประเมินผลและพัฒนาแก้ไข จัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการขับเคลื่อนนโยบายการส่งเสริมความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนตามขั้นตอนโดยละเอียด และผ่านการตรวจอนุมัติในการติดตามประเมินผลและประมวลผลการปฏิบัติงานชัดเจน อย่างไรก็ตามในกรณีของนโยบายการใช้กัญชาของประเทศไทยนั้นจัดว่าเป็นเรื่องที่ยังใหม่เนื่องจากเคยเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายจึงทำยังไม่มีผลการวิจัยรองรับมากมาย การจะทำให้กัญชาเป็นที่ยอมรับทางการแพทย์นั้นจึงควรจะต้องมีการศึกษาวิจัย ให้ความรู้ อภิปรายเพิ่มเติมจากภาครัฐที่รับผิดชอบไปสู่ประชาชนและสังคมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพงศ์ สุพรรณไขมาตย์และคณะ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กัญชาในทางการแพทย์และการเปิดเสรีการใช้กัญชา ที่พบว่า ผลการศึกษาพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับกัญชาส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยในห้องปฏิบัติการหรือทำในสัตว์ทดลอง หากเป็นงานวิจัยในมนุษย์ก็มักเป็นงานวิจัยขนาดเล็กและมักเป็นการเปรียบเทียบผลการรักษาด้วยกัญชากับยาหลอก การเปิดกว้างต่อการใช้กัญชาในต่างประเทศมีหลายระดับตั้งแต่อนุญาตให้ใช้ยาที่ผลิตจากสารสกัดจากกัญชาเพื่อเป็นยาเสริมหรือใช้ในผู้ป่วยที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษาปกติบางประเทศอนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อการผ่อนคลายบางประเทศลดโทษทางอาญาในการเสพและถือครอง แนวทางการเปิดกว้างการใช้กัญชาที่คล้ายกันในหลายประเทศ คือ (1) การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกัญชามักทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และ (2) มีการวางมาตรการอื่นๆ เสริมอย่างเข้มข้นเพื่อป้องกันการใช้กัญชาในทางที่ผิดไปจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย หากประเทศไทยจะดำเนินนโยบายที่เปิดกว้างต่อการใช้กัญชา การแยกประเด็นอภิปรายเรื่องการเปิดเสรีการใช้กัญชาออกจากการใช้กัญชาทางการแพทย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อลดความสับสนในการสื่อสารกับสังคม รวมถึงรัฐไทยพึงประเมินขีดความสามารถของตนว่าสามารถกำกับดูแลการใช้กัญชาได้มากน้อยเพียงใด

องค์ความรู้จากการวิจัย

สถานการณ์การใช้กัญชาของชุมชน

ปัจจุบันสถานการณ์การใช้กัญชาของชุมชนเริ่มแพร่ระบาด และมีความเชื่อว่าฤทธิ์เสพติดของกัญชาไม่ร้ายแรงเหมือนยาเสพติดชนิดอื่น ๆ ทำให้กัญชาเป็นพืชเสพติดที่ในหลายพื้นที่ มีการใช้กัญชา 2 รูปแบบคือ

1. การใช้กัญชาในชีวิตประจำวัน ใช้กัญชาในการปรุงอาหารและรักษาโรค พฤติกรรมการใช้กัญชามีเหตุผลและประสบการณ์การใช้กัญชาที่เหมือนกันหมด ซึ่งการรับรู้เกี่ยวกับกัญชาถูกถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติพี่น้อง กัญชาเป็นพืชสมุนไพรอย่างหนึ่งที่ใช้เป็นพืชผักสวนครัว และใช้เป็นเครื่องปรุงรสอาหาร กัญชามีสรรพคุณในการป้องกันโรค และรักษาโรคต่าง ๆ ได้ เช่น การปวดท้อง หอบหืด แก้วปวดเมื่อยตามกล้ามเนื้อเป็นสมุนไพรที่บำรุงร่างกายเป็นยาอายุวัฒนะได้

2. การใช้กัญชาของชุมชน มีการนำกัญชามาสกัดเป็นน้ำมันกัญชา เพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ใช้เพื่อคลายความเครียด รักษาโรคเบาหวาน ความดัน

ความรู้ ความเข้าใจองค์ความรู้ของชุมชนในการดูแลช่วยเหลือผู้ใช้กัญชา

มีการใช้กัญชามานานตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย โดยเข้าใจว่ากัญชาคือพืชสมุนไพรอย่างหนึ่งที่สามารถใช้ในการปรุงอาหารให้มีรสชาติดี และยังในการรักษาโรคต่าง ๆ ได้หลายโรค และมีการใช้กันหลายชุมชน การใช้กัญชาทำให้อารมณ์ดี ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนหรือคนในชุมชนอาจมีโอกาสนำกัญชาไปใช้เพื่อสันทนาการได้ง่ายและมากขึ้น เนื่องจากการเสพสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์คค่อนข้างทำได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งเยาวชนหรือคนในชุมชนที่อยากรู้อยากลอง ก็สามารถหาสั่งซื้อกัญชาได้ง่าย ทำให้เกิดผลกระทบต่อการเรียนหนังสือและเรียนไม่จบ แนวทางการช่วยเหลือ ได้แก่

1. ส่งเสริมความรู้ด้านกัญชาทางการแพทย์ที่มีประโยชน์มากกว่าการนำกัญชามาใช้เพื่อสันทนาการโดยเน้นเรื่องโทษพิษภัยของการเสพกัญชา

2. การทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ปัญหาการใช้กัญชาในการสันทนาการ

3. การประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรู้ว่าหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะการแพทย์แผนไทยที่มีการนำกัญชามาใช้ทางการแพทย์ในโรงพยาบาลเมื่อมีอาการป่วยเจ็บไข้สามารถใช้สามารถไปรับการรักษาได้

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้กัญชาของชุมชน

1. ปัจจัยด้านอิทธิพลของชุมชน ชุมชนมีความสำคัญต่อการใช้กัญชาเพราะคนในชุมชนจะมีการอยู่อาศัยแบบพึ่งพากันเป็นสังคมใหญ่ไม่ใช่สังคมเดี่ยวเหมือนปัจจุบัน ดังนั้นการใช้กัญชาจะมีทั้งแบบเพื่อปรุงอาหารและสันทนาการ โดยจะมีการบอกถึงวิธีและขั้นตอนการใช้กัญชาต่อ ๆ กันมา

2. ปัจจัยด้านอิทธิพลจากเพื่อน กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อผู้ใช้กัญชาเนื่องจากสมัยก่อนจะไม่มีเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยเหมือนสมัยนี้ ดังนั้นหลังจากเลิกทำงานจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสังสรรค์โดยการใช้กัญชา

3. ปัจจัยด้านการอยากรู้อยากลอง เป็นปกติของคนที่จะเห็นคนในชุมชนใช้กัญชาก็มีความอยากรู้อยากลองแต่ไม่ใช่ทุกคนที่จะลอง

4. ปัจจัยด้านครอบครัว ครอบครัวมีความสำคัญที่สุดในการสอนเรื่องประโยชน์และโทษในการใช้กัญชา

มาตรการการป้องกันแก้ไขกรณีที่ใช้การกัญชาการที่ไม่ใช่ทางการแพทย์

สำหรับมาตรการการป้องกันแก้ไขกรณีที่ใช้การกัญชาการที่ไม่ใช่ทางการแพทย์ ภาครัฐควรมีการเผยแพร่ องค์ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดประเภทกัญชา ให้กับชุมชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สารออกฤทธิ์ ประโยชน์หรือโทษ ปริมาณการใช้ วิธีการใช้บำบัดรักษาโรค อันตรายหรือผลข้างเคียงในการใช้กัญชา จึงมีความจำเป็นต้องสื่อสารสู่ชุมชนให้เกิดความเข้าใจ

สรุป

ผู้วิจัยสรุปจากการวิเคราะห์สังเคราะห์จากงานวิจัยไม่ว่าจะเป็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนวิธีดำเนินการวิจัยทั้งรูปแบบการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยรวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์แบบสอบถามและได้ค่าสถิติแล้วนำมาอภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามที่ได้ผลวิเคราะห์สังเคราะห์แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วควรจะมีนโยบายในการใช้กัญชาอย่างเปิดเผยแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข หรือ องค์การอาหารและยา เพราะถ้าใช้มากอาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใช้ได้และรัฐต้องมีกฎหมายรองรับให้ดีที่สุดไม่ใช่เปิดเสรีซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อเด็กและเยาวชนหรืออาจจะเป็นการมอมเมาเด็กและเยาวชนทางอ้อมก็ได้

สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยทางการแพทย์และความเชื่อสู่พฤติกรรมการใช้กัญชาทางการแพทย์ในมุมมองของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยการสำรวจจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้วิจัยและชุมชน ทำให้ความเชื่อในเรื่องการใช้กัญชา การจัดทำรูปแบบการเผยแพร่วิถีชีวิต สู่พฤติกรรมการใช้กัญชาในการบำบัดหรือรักษาโรคและมีความพึงพอใจของประชาชนและชุมชนที่ได้รับประโยชน์จากการใช้กัญชาในปริมาณที่พอเหมาะพอดีและเหมาะสม ดังนั้นประชาชนในชุมชนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือรับรู้ถึงคุณประโยชน์และเลือกใช้อย่างถูกต้องถูกวิธีในปริมาณที่พอเหมาะ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วน จำกัด สามลดา, 12.
- ณปภัช จินตภาณุธนสิริและคณะ. (2563). ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยรังสิต. หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเป็นผู้ประกอบการคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ดลมนัส กาเจ. (2562). เกษตรกรได้ฤกษ์ ปลูก“กัญชา” ต้นแรกลงดินอย่างถูกกฎหมายแล้ว. <https://kasettumkin.com>.

- ปรีดาภรณ์ สายจันเกตและคณะ. (2563). ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้กัญชาในการรักษาโรคของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 18(3), 595-603.
- พีร์ พวงมะลิ. (2561). ทัศนคติและการรับรู้ของประชาชนต่อกฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยโคมลอย. งานวิจัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- เพ็ญพักตร์ พรายคง. (2560). ความรู้และทัศนคติของประชาชนท้องถิ่นที่มีต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษในอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. ภาคนิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- รศ.นพ.ธีระ วรธนารัตน์. (2563). กรณีศึกษานโยบายกัญชาทางการแพทย์: สถานการณ์ผลกระทบแนวทางการจัดการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทย. คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระพีพงศ์ สุพรรณไชยมาตย์และคณะ. (2561). ประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กัญชาในทางการแพทย์และการเปิดเสรีการใช้กัญชา. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 12(1), 71-94.
- อิสราภาพ มาเรือน และคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความรู้และความตระหนักของผู้สูงอายุต่อผลกระทบของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชาโดยใช้กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายเชิงพื้นที่ตำบลสถาน อำเภอปัว จังหวัดน่าน. แผนงานศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด (ศศก.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. 3rdEd. New York. Harper and Row Publications.

ปัญญาพละในพระเจ้าอโศกมหาราช

รุจี ตันตติสวโยธี

นักวิชาการอิสระ

The Panna Bhala: Strength of Wisdom in King Ashoka the Great

Rujee Tantiatsawayothee

Independent scholar

Article Info

Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)

Academic Article

Article History:

Received 19 Nov 2022;

Revised 14 Feb 2023;

Accepted 17 Apr 2023

คำสำคัญ:

ปัญญาพละ;

พระเจ้าอโศกมหาราช

Corresponding Author,

E-mail: moorujee

@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาว่า “ปัญญาพละ” คืออะไร และเป็นอย่างไร 2) เพื่อศึกษา “ปัญญาพละ” ในพระเจ้าอโศกมหาราช พบว่า 1) “ปัญญาพละ” คือ กำลังปัญญา สามารถวินิจฉัยและดำเนินการให้บรรลุผล “ปัญญาพละ” เป็นหนึ่งในห้าของ “พละ 5” อันประกอบด้วย “พาหะพละ/กายพละ” (กำลังความสามารถในการรบ), “โภคพละ” (กำลังทรัพย์), อมัจฉพละ กำลังข้าราชการ (อำมาตย์), “อภิชาตพละ” (กำลังแห่งความมีตระกูลสูง) และ “ปัญญาพละ” (กำลังแห่งปัญญา) 2) “ปัญญาพละ” ในพระเจ้าอโศกมหาราชนั้น เกิดจาก “สุดตมยปัญญา” คือปัญญาที่เกิดจากการสดับตรับฟังและประสบการณ์ตรงที่พระองค์ทรงได้รับ, “จินตามยปัญญา” คือปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ไม่ประมาท และ “ภาวนามยปัญญา” คือปัญญาที่เกิดจากการพัฒนาทางจิต การฝึกฝนและการปฏิบัติ องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงผสมผสาน “พลังปัญญา” รวมกับพลังด้านอื่นๆ ของพระองค์ แล้วนำมาบูรณาการร่วมกัน จนพระองค์ทรงสามารถปฏิรูปพระองค์เองและปฏิรูปสังคม ทรงหยุดกระทำการรบ ทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนา ทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังแคว้นต่าง ๆ รวมทั้งทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงให้ความสำคัญต่อทุกชีวิต ทุกศาสนา ทรงได้รับการถวายพระนามว่า “อโศกมหาราช”

Keywords:

The Panna Bhala: Strength of

Wisdom;

King Ashoka the Great

Abstract

The results of the study were as follows: 1) To study, What is “The Panna – bala” is the strength of wisdom diagnose and fellfields. “The Panna -bala” is 1 in 5 “Bala of a King” which consist of “Baha – bala” (strength of arms), “Bhoga – bala” (strength of wealth), “Amacca – bala” (strength of counselors) and “Panna – bala” (strength of

wisdom) 2) “The Panna – bala” in King Ashoka the Great came from “Sutamaya -panna” (The wisdom resulting from listening, studying and his direct experiences), “Cintamaya -panna” (The wisdom resulting from his thought - out carefully.) “Bhavanamaya – panna” (The wisdom which came from the mental development and practice. The body of knowledge indicates that is 3) “King Ashoka the Great” had combined and integrated all of his bala together until he could reform himself and social. He stopped wars. He changed himself to believe in Buddhism and propagated Buddhism to another lands. He ruled the land with justice. He gave the importance to every life and every religion. He was bestowed the name “King Ashoka the Great”.

บทนำ

“ชัตติยะ” หมายถึง กษัตริย์ “พละ” หมายถึง กำลัง “ชัตติยพละ 5” หมายถึง กำลังทั้ง 5 ของ กษัตริย์ที่พึงมี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556: 263-264) เพื่อให้กษัตริย์เกิดความมั่นใจในการครองแผ่นดินได้อย่างมั่นคงไม่หวั่นไหว ในพระพุทธศาสนา กล่าวถึง “พละ 4” คือ ธรรมอันเป็นกำลัง เป็นพลังที่ทำให้บุคคลทั่วไปดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ประกอบด้วย ปัญญาพละ วิริยพละ อดิเรกพละ และสังคหพละ แต่สำหรับพระมหากษัตริย์ ที่ได้ชื่อว่าเป็นราชาธิราช คือ พระราชาผู้เป็นใหญ่กว่าพระราชาอื่น ๆ แล้ว “พละ” หรือ “พลัง” ย่อมต้องมีมากขึ้นไปกว่านั้น จึงจะทำให้เป็นกษัตริย์ที่สามารถปกครองแผ่นดินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนั่นก็คือ “ชัตติยพละ 5” ซึ่งชัตติยพละ 5 ประกอบด้วย 1) พาหาพละ /กายพละ หมายถึง กำลังที่ทำให้มีความพร้อมในการเป็นกษัตริย์ 2) โภคพละ หมายถึง กำลังโภคะทรัพย์ 3) อมัจจพละ หมายถึง กำลังอำมาตย์ ขุนนางที่ปรึกษาและข้าราชการ 4) อภิรัชจพละ หมายถึง กำลังแห่งชาติตระกูลสูง 5) ปัญญาพละ หมายถึง กำลังแห่งปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556: 263-264) จากความหมายและองค์ประกอบของชัตติยพละ 5 ดังที่ได้กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า ชัตติยพละ 5 มีความสำคัญยิ่งต่อการเป็นกษัตริย์ หากขาดพละใดพละหนึ่งไปย่อมทำให้การปกครองแผ่นดินเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น อาจถึงขั้นล้มเหลวในการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ปัญญาพละ” ของกษัตริย์ที่จะนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์หนึ่งที่ทรงมี “ปัญญาพละ” อันโดดเด่น เห็นได้จากเมื่อครั้งที่ประเทศอินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษ กษัตริย์ที่ชาวอินเดียระลึกถึงมากที่สุดคือ “พระเจ้าอโศกมหาราช” มีการกำหนดสัญลักษณ์ด้วยการนำวงล้อธรรมจักรมาเป็นส่วนหนึ่งของธงชาติอินเดีย และกำหนดให้หัวสิงห์ของเสาอโศกเป็นตราประจำแผ่นดิน แม้ว่าในขณะนั้นจำนวนประชากรอินเดียที่นับถือพระพุทธศาสนามีน้อยมาก แต่ถึงกระนั้นก็ยังมิขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ว่าพระเจ้าอโศก

มหाराชทรงเป็นกษัตริย์ที่โหดร้าย คำถามจึงอยู่ที่ว่าพระเจ้าอโศกมหาราชทรงมี “ปัญญาพละ” หรือไม่อย่างไร เพราะอาจทรงมีเพียง พาหะพละ โภคพละ อมัจฉพละและอภิษัจพละเท่านั้นก็ได้ อย่างไรก็ตามการแสดงแนวคิดหรือตั้งสมมติฐานไว้เพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และตีความให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ใน 2 ประเด็นคือ

1) “ปัญญาพละ” คืออะไรและเป็นอย่างไร

2) “ปัญญาพละ” ในพระเจ้าอโศกมหาราช

ผู้เขียนได้นำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเรื่อง “ชัตติยพละ 5” มาใช้เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์และตีความ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์พระราชกรณียกิจของพระเจ้าอโศกมหาราชที่มีปรากฏเป็นหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จารึกอโศก หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรแต่เป็นงานด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรม เช่น สถูป เจดีย์และวิหาร เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาล้วนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของอินเดีย เป็นประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียโบราณและประวัติพระพุทธศาสนาที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ข้อมูลหลักฐานไม่ได้ถูกบิดเบือน ทำให้การวิเคราะห์ตีความมีความใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษา “ปัญญาพละในพระเจ้าอโศกมหาราช” อีกทั้งยังทำให้ได้คำตอบที่สำคัญว่า “ปัญญาพละ” คืออะไร เป็นอย่างไร และพระเจ้าอโศกมหาราชทรงมี “ปัญญาพละ” หรือไม่อย่างไร

เนื้อเรื่อง

1. “ปัญญาพละ” คืออะไรและเป็นอย่างไร

“ปัญญาพละ” คือ กำลังปัญญา มีความรู้ทั่ว มีเหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว หมายถึง กษัตริย์ต้องมีพลังปัญญา หมายถึง มีความรู้ทั่ว มีเหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว และมีวิธีดำเนินการให้บรรลุผลในพระพุทธศาสนาแล้วถึง การเกิดของปัญญา ความสำคัญของปัญญา และการใช้พลังปัญญาของผู้นำหรือพระมหากษัตริย์ ไว้ดังนี้

1. การเกิดของปัญญา ปัญญาเกิดจาก

จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาอันมาจาก โยนิโสมนสิการ ที่เกิดขึ้นใน ตนเอง คิดเองในใจได้อย่างรอบคอบ ไม่ประมาท

สุตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการสดับตรับฟัง การศึกษาเล่าเรียน

ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการพัฒนาทางจิต การฝึกฝนและการลงมือปฏิบัติ

2. ความสำคัญของปัญญา

ในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค ปัชโชตสูตร พระพุทธเจ้าตรัสถึงความสำคัญของ “ปัญญา” ไว้ดังนี้ “ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 80: 85) ในขณะเดียวกันการมีปัญญาก็ต้องมีสติไว้ควบคุมด้วย “สติเป็นธรรมเครื่องตั้งอยู่ในโลก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 80: 85) แสดงให้เห็นว่า ปัญญามีความสำคัญมากที่สุด และการมีปัญญาควรต้องมีสติควบคู่ไปด้วย คือ ไม่ปล่อยจำได้ คมจิตกับงานที่กำลังทำอยู่ได้

ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จัตตารีสนิบาตชาดก เทชสกุลนชาดก นักขัมพกะ กล่าวกับพระเจ้ากรุงพาราณสีถึงความสำคัญของ “ปัญญาพละ” ไว้ดังนี้ “กำลังปัญญานั้นเป็นกำลังประเสริฐสุด เป็นยอดกำลังกว่ากำลังทั้งหลาย บัณฑิตผู้มีกำลังปัญญาสนับสนุนย่อมประสบประโยชน์ แม้ถึงคนมีปัญญาทราวมจะได้แผ่นดินที่สมบูรณ์ก็จริง คนอื่นผู้มีปัญญาย่อมกดขี่เขาซึ่งไม่ประสงค์จะยึดครองแผ่นดินนั้นเสีย ขอเดชะพระองค์ผู้เป็นเจ้าแห่งกาสิ ถึงกษัตริย์แม้อุบัติในสกุลอันสูงยิ่ง ได้ราชสมบัติแล้วแต่มีปัญญาทราวมจะดำรงพระชนม์ชีพอยู่ด้วยโภคะแม้ทั้งปวงหาได้ไม่ ปัญญาเท่านั้นเป็นเครื่องวินิจฉัยเรื่องที่ได้ฟัง ปัญญาเป็นเหตุให้เกียรติยศชื่อเสียงเจริญรชนในโลกนี้ประกอบด้วยปัญญาเมื่อเกิดทุกข์ก็ประสบสุขได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 27 ข้อ 30-33: 599)

ตัวอย่าง “ปัญญาพละ” ในพระมหากษัตริย์หรือผู้นำที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

มหากปิ หนึ่งในนิบาตชาดก ที่แสดงคุณธรรมและคุณลักษณะของผู้เป็นหัวหน้า โดยกล่าวถึง “มหากปิ (มหากบิลวานร)” พญาลิงโพธิสัตว์ที่ได้ช่วยบริวารแปดหมื่นตัวให้รอดพ้นจากการถูกทหารของพระราชายมมหากปิพยายามใช้ทั้ง “พาหะ” และ “ปัญญาพละ” ในการช่วยเหลือบริวารให้พ้นภัย ด้วยการทอดกายเป็นสะพานให้บริวารลิงได้ข้ามแม่น้ำจากฝั่งหนึ่งไปยังอีกฝั่งหนึ่งด้วยความปลอดภัย โดยใช้เถาวัลย์ผูกติด 2 เถา หลังจากนั้นจึงพุ่งตัวไปยังต้นไม้ฝั่งหนึ่งแต่ไปไม่ถึงจึงใช้เท้าหน้าทั้งสองจับกิ่งไม้ที่ยื่นออกมากลางอากาศร่างของมหากปิจึงเหมือนถูกตรึงอยู่กลางอากาศที่บรรดาบริวารลิงได้ใช้เป็นสะพานข้ามไปยังอีกฝั่งหนึ่งได้อย่างปลอดภัย

พระราชาตรัสถามพญาลิงว่า ลิงเหล่านั้นเป็นอะไรกับพญาลิง พญาลิงโพธิสัตว์ตรัสความไว้ตอนหนึ่งว่า “การผูกด้วยเถาวัลย์นั้นไม่ทำให้ข้าพเจ้าเดือดร้อน ถึงตายก็ไม่เดือดร้อน ขอข้าพเจ้าได้นำความสุขมาให้แก่ฝูงลิงที่ข้าพเจ้าปกครองอยู่ (เท่านั้น) ขอเดชะพระราชาผู้ปราบข้าศึก นี่เป็นอุปมาสำหรับพระองค์ขอพระองค์ทรงสดับข้ออุปมานั้นเถิด ก็พระราชมหากษัตริย์ผู้ทรงทราบชัด ควรแสวงหาความสุขมาให้แก่ชนทั้งปวงคือ ทั้งชาวแคว้น พาหนะพลนิกายและชาวบ้าน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 27 ข้อ 88-89: 271)

พระเจ้าพิมพิสาร พระองค์ทรงใช้ “ปัญญาพละ” ในด้านการสร้างความสัมพันธ์กับต่างแคว้นเพื่อผูกไมตรีแทนการสงคราม เช่น ทรงอภิเษกกับพระนางเวเทหิซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้ามหาโกศลแห่งแคว้นโกศล ทรงสร้างไมตรีกับพระเจ้าจันตปัชโชตแห่งแคว้นอวันตี ด้วยการส่งหมอชีวกมารักจัจ แพทย์ ประจำราชสำนักไปรักษาพระอาการประชวรของพระเจ้าจันตปัชโชต จนทรงหายจากพระอาการประชวร ดังจะเห็นได้ว่าพระเจ้าพิมพิสารทรงเห็นความสำคัญของ “ปัญญา” และทรงพยายามเพิ่มพูน “พลังปัญญา” ให้แก่ตนเอง เห็นได้จากการที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาที่จะพึงรู้ธรรมของพระผู้มีพระภาคจนทำให้พระองค์ทรงเลื่อมใส ได้ธรรมจักขุ ทรงแสดงตนเป็นอุบาสก เข้าถึงพระรัตนตรัย และทรงน้อมถวายปาเวสุวันแด่พระผู้มีพระภาค ซึ่งนับเป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

พระเจ้าอชาตศัตรู กษัตริย์ผู้ขาด “ปัญญาพละ” แต่ในภายหลังได้พยายามหมั่นฝึกฝน ปรับเปลี่ยนตนเองให้ดีขึ้น ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท มลวรรค อธิบายไว้ว่า “ผู้มีปัญญาพึงกำจัดมลทินของตนทีละน้อย ทุกขณะ โดยลำดับ เหมือนช่างทองกำจัดสนิมทองฉนั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 239: 106) พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเป็นตัวอย่างของกษัตริย์ที่ยอมรับในความผิดพลาดของตนเอง จากการที่

พระองค์ได้ทรงกระทำปิณฑาต่อพระราชบิดา พระเจ้าอชาตศัตรูทรงกราบทูลต่อพระพุทธเจ้า ดังความในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค สามัญญผลสูตร “ขอพระผู้มีพระภาคทรงจำหม่อมฉันว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไปจนตลอดชีวิต ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความผิดได้ครอบงำหม่อมฉันผู้โง่เขลาเบาปัญญาซึ่งได้ปลงพระชนม์พระราชบิดาผู้ทรงธรรม เพราะต้องการความเป็นใหญ่ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญขอพระองค์ทรงรับทราบความผิดของหม่อมฉันตามความเป็นจริงเถิด เพื่อจะได้สำรวมต่อไป” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่ม 9 ข้อ 250: 856) หลังพุทธปรินิพพาน พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ในการทำ “ปฐมสังคายนาพระไตรปิฎก”

ตัวอย่าง “ปัญญาพละ” ของพระมหากษัตริย์ในประวัติศาสตร์

พระเจ้ามังราย (พญามังราย) ทรงเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์ล้านนา ทรงสืบเชื้อสายมาจากปู่เจ้าลาวแห่งอาณาจักรเงินยาง พระเจ้ามังรายทรงเป็นแบบอย่างของกษัตริย์ที่ก่อปรด้วยปัญญาพละ ทรงเป็นกษัตริย์ที่เพิ่มพูนพลังปัญญาของพระองค์เองจากการพิจารณาด้วยเหตุผล การรับฟังคำแนะนำ และการตัดสินใจพระทัยด้วยพระองค์เอง ดังตัวอย่างการสร้างเมือง “เวียงกุมกาม” และ “เชียงใหม่” พระเจ้ามังรายเสด็จมาครองเมืองเชียงราย และทรงยกทัพมาปราบเมืองหริภุชย พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ประกอบด้วยชัตติยพละ 5 ทรงเพิ่มพูนพลังปัญญาด้วยการทรงเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การสร้างเมือง “เวียงกุมกาม” (ปัจจุบันอยู่ในเขต อ.สารภี จ. เชียงใหม่) พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้ขุดคูทั้ง 4 ด้านเพื่อให้แม่น้ำปิงไหลเข้า จากนั้นทรงสถาปนาเมืองเวียงกุมกามให้เป็นเมืองหลวงแห่งแรกของล้านนา แต่ต่อมาเมื่อเวียงกุมกามประสบปัญหาน้ำท่วม จึงทรงปรึกษาพระสหายคือพ่อขุนรามคำแหงแห่งอาณาจักรสุโขทัยและพญาเจ้าเมืองแห่งอาณาจักรพะเยา จากนั้นจึงทรงตัดสินใจสร้าง “เชียงใหม่” ขึ้นเป็นเมืองหลวงแทน โดยในระหว่างที่สร้างเมืองหลวงนั้น ทรงประทับอยู่ที่หริภุชย (คณะกรรมการวรรณคดีแห่งชาติ, 2556: 358)

มังรายศาสตร์ เป็นพระราชนิพนธ์ในพระเจ้ามังรายทรง พระราชนิพนธ์นี้ ถือเป็นวรรณกรรมที่เป็นหลักฐานสำคัญด้านกฎหมาย ด้านการปกครอง ด้านประวัติศาสตร์และด้านวรรณกรรม “มังรายศาสตร์” เป็น “ปัญญาพละ” ที่แสดงถึงความรอบรู้และความมีคุณธรรมของพระเจ้ามังรายที่ทรงมีต่อประชาชน “เป็นหลักฐานสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมล้านนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการปกครองบ้านเมืองที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกชีวิต สร้างความเป็นระเบียบให้แก่สังคม มังรายศาสตร์ได้ช่วยชี้ช่องให้ลูกขุนพิจารณาลงโทษผู้กระทำผิดตามควร และให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำผิด” (คณะกรรมการวรรณคดีแห่งชาติ, 2556: 358)

2. “ปัญญาพละ” ในพระเจ้าอโศกมหาราช

พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ลำดับที่ 3 แห่งราชวงศ์โมริยะ พระองค์ทรงเป็นพระราชนัดดาของพระเจ้าจันทรคุปต์ ปฐมกษัตริย์ผู้สถาปนาราชวงศ์โมริยะ และทรงเป็นพระราชโอรสในพระเจ้าพินทุสาร หากพิจารณาในภาพรวมแล้วจะพบว่า พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ประกอบด้วย “ชัตติยพละ 5” คือ

2.1 พาหะ (กายพาหะ) หมายถึง กำลังแขนหรือกำลังกาย ทรงมีความเข้มแข็ง มีความสามารถในการเชิงรบ สามารถที่จะปกป้องบ้านเมืองและยังขยายอำนาจไปยังแคว้นอื่น ๆ ได้อีกด้วย แคว้นต่าง ๆ เหล่านี้ปัจจุบันเมื่อมีการแบ่งแยกประเทศก็จะเปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับประเทศต่าง ๆ

2.2 โภคพาหะ เป็นกำลังแห่งขัตติยพละลำดับที่สอง หมายถึง กำลังแห่งทรัพย์สินสมบัติของกษัตริย์ที่จะใช้ในการทำนุบำรุงราชรัฐหรือให้ความอนุเคราะห์เมื่อประชาราษฎรตกทุกข์ได้ยาก หรือใช้เพื่อพิทักษ์แผ่นดินเมื่อเกิดทุกข์เข็ญ ขวาทะรัลาล เนห์รู นายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดียและรัฐบุรุษของอินเดียเขียนถึงความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของยุคราชวงศ์โมริยะไว้ดังนี้ “สินค้าเข้าและสินค้าออกในยุคโมริยะนี้เจริญมาก สินค้าที่ส่งออกจากอินเดียมี ผ้าแพร ผ้ามัสลิน ผ้าเนื้อดี เครื่องตัดเกราะ ไม้ที่ปักดอกเป็นเงินหรือทอง ผ้าปักและนวม น้ำหอมและหยูกยา งามช้างและสิ่งที่ทำด้วยงาช้าง เครื่องเพชรและทอง มีเจ้าหน้าที่ควบคุมตรวจตราดูแลถนนสายต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ เจ้าหน้าที่ท่าเรือรับผิดชอบค่าระวางจากเจ้าของเรือผู้เดินทางข้ามทะเลหลวงไปยังอ่าวเบงกอล สุราต หรืออเล็กซานเดรีย..” (เนห์รู, ขวาทะรัลาล, 2515: 370)

2.3 อมัจฉพาหะ คือกำลังแห่ง อำมาตย์ ข้าราชการและที่ปรึกษา พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างอมัจฉพาหะ โดยทรงแต่งตั้งอุปราชบริหารบ้านเมืองตามพระบรมราชโองการของพระองค์ ทรงแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในการบริหารราชการอย่างหลากหลายนับตั้งแต่ ปราเทคิกะ มหามาตรา ยุกตะ ราชูกะ รวมทั้งธรรมมาตรา ทรงเน้นความรวดเร็วในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ โปรดให้มี “สภาคณะมนตรี” เพื่อร่วมกันปรึกษาหารือและรายงานให้พระองค์ทราบได้ตลอดเวลา

2.4 อภิชัจพาหะ คือกำลังความมีชาติสูง พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นผู้สืบทอดราชสันตติวงศ์ จึงทำให้พระองค์ทรงได้รับความศรัทธาจากประชาชน ทรงรับน้ำมูรธาภิเษกในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกและทรงดำรงชาติตระกูลแห่งกษัตริย์สืบต่อมา

2.5 ปัญญาพาหะ คือพลังแห่งความรู้ทั่ว ความมีเหตุผลที่กษัตริย์พึงมีเพื่อนำพาประเทศชาติและสังคมไปสู่ความรุ่งเรือง แม้กษัตริย์จะประกอบด้วยพละทั้ง 4 ดังที่ได้กล่าวมา แต่หากอ่อนด้อยในด้าน ปัญญาพาหะ ย่อมทำให้การปกครองแผ่นดินล้มเหลว ดังนั้นแม้พระเจ้าอโศกมหาราชจะทรงปรารถนา มั่งคั่งด้วยกำลังทรัพย์ แวดล้อมไปด้วยกำลังทหาร แต่การขาดปัญญาพาหะในบางช่วงของชีวิต เป็นประวัติศาสตร์ที่ทำให้พระองค์ถูกวิจารณ์ว่าทรงเป็นกษัตริย์ที่โหดร้าย อย่างไรก็ตามด้วย “ปัญญาพาหะ” ของพระองค์ที่ทรงมีเหนือกว่าพละอื่นใด ทำให้พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ได้ชื่อว่า กษัตริย์ผู้ทรงธรรม ยุติธรรม สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคม ประเทศชาติและสังคมโลก การวิเคราะห์ปัญญาพาหะในพระเจ้าอโศกมหาราชอาจพิจารณาได้ตามประเด็นต่อไปนี้

1) สุตตมปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการสดับตรับฟัง การศึกษาเล่าเรียน ในกรณีของพระเจ้าอโศกมหาราช หมายรวมถึง การได้ฟัง การได้เห็น และการได้พบกับประสบการณ์ตรง อันเกิดจากเหตุการณ์ดังต่อไปนี้คือ

การได้พบกับกัลยาณมิตรธรรม พระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีโอกาสดำเนินพูนพลังปัญญาของพระองค์ให้มากยิ่งขึ้น จากการที่พระองค์ทรงได้พบกับกัลยาณมิตรธรรมที่เป็นผู้แนะแนวทางอันดีงามให้แก่พระองค์ ทำให้พระองค์ได้ทรงเห็นทางสว่างแห่งธรรม กัลยาณมิตรธรรมท่านแรก คือ “สามเณรนิโครธ”

พระเจ้าอโศกมหาราชทรงมีโอกาสได้พบกับสามเณรนิโครธซึ่งเป็นพระโอรสของเจ้าชาย “สุชีมะ” ผู้เป็นพระเชษฐาของพระเจ้าอโศกมหาราช ในคัมภีร์มหาวงศ์กล่าวถึงพระเจ้าอโศกมหาราชเมื่อทรงได้พบกับสามเณรนิโครธไว้ ดังนี้ “พระเจ้าอโศกทรงเลี้ยงพราหมณ์วันละ 60,000 คน ต่อมา ทรงพบกับนิโครธสามเณรผู้เป็นโอรสของเจ้าชายสุมนะ พระโอรสองค์โตของพระเจ้าพินทุसार หลังจากได้ทรงสดับพระธรรมเทศนา ทรงหันมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนา” (สุเทพ พรหมเลิศ, 2553: 51-52)

กัลยาณมิตรธรรมอีกท่านหนึ่ง คือ “พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระ” พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระ มีชาติกำเนิดเป็นพราหมณ์ ผ่านการศึกษาไตรเพทอันเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาพราหมณ์ แต่ต่อมาภายหลังเกิดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จึงออกบวชเป็นสามเณรและศึกษาพระไตรปิฎกจนแตกฉาน เป็นที่เลื่อมใสของคนเป็นจำนวนมาก สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในเวลานั้นมีนักบวชบางคนที่ไม่แสดงพระสัทธรรมของพระพุทธเจ้าผิดเพี้ยนไป พระเจ้าอโศกมหาราชจึงโปรดฯ ให้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎก โดยทรงนิมนต์พระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระเป็นองค์ประธานในการทำสังคายนา

2) จินตามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาอันมาจากโยนิโสมนสิการ ที่เกิดขึ้นในตนเอง คิดเองในใจได้อย่างรอบคอบ ไม่ประมาท “จินตามยปัญญา” ในพระเจ้าอโศกมหาราช เกิดจากการที่พระองค์ทรงได้ประสบข้อมูลที่เป็นรูปธรรมแล้วทรงนำมาโยงสัมพันธ์กับข้อมูลความรู้ที่ทรงมีอยู่จนเกิดเป็นพลังปัญญาขึ้น ดังนี้ “การสงครามที่กาลิงคะ” ก่อให้เกิดปัญญา เกิดการรู้ดีรู้ชั่ว ผลของสงครามที่กาลิงคะ ภาวความเสียหายของศพทหารที่กระจายเกลื่อนกลาด ทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสลดพระทัย เป็นประสบการณ์ตรงที่ผ่านประสาทสัมผัสของพระองค์ จนส่งผลถึงการคิดแบบปัจจุบัน (Present Thought) คือ ไม่ต้องมีใครบอกให้คิด พระองค์ทรงตระหนักในการกระทำของพระองค์ว่าเป็นกรรมอันหนัก “สัมมาทิฐิ” จึงเกิดขึ้น เกิดปัญญาเห็นว่า สงครามคือการฆ่า การทำลาย แม้ว่าการสงครามนั้นจะเป็นไปเพื่อปกป้องประชาชนของพระองค์ จินตามยปัญญาในพระองค์เองผนวกกับสุดตมยปัญญา คือ “การได้พบกับกัลยาณมิตรธรรม” เช่น สามเณรนิโครธและพระโมคคัลลีสบุตรติสสเถระ ส่งผลให้พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเกิดปัญญา ทรงเกิดการคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม (Real Value and Unreal Value) หันมาปฏิรูปตนเองด้วยการนับถือพระพุทธศาสนา บำรุงพระพุทธศาสนา เลิกพิธีกรรมแบบพราหมณ์ หันมาให้ทาน บำรุงบ้านเมือง ดูแลประชาชนให้ได้รับความยุติธรรมรวมทั้งให้ความคุ้มครองสัตว์และป่าไม้ด้วย

3) ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการพัฒนาทางจิต การฝึกฝนและลงมือปฏิบัติ เป็นภาวนามยปัญญาที่เกิดขึ้นในพระเจ้าอโศกมหาราช ที่สามารถนำมายกตัวอย่างได้อย่างเป็นรูปธรรมมีเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทรงเลิกทำสงคราม พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเปลี่ยนการทำสงครามมาเป็นการเผยแผ่ธรรมไปในราชอาณาจักรของพระองค์และดินแดนต่าง ๆ “หลังจากพิชิตมราฐาภิเชกได้ 8 ปี พระเจ้าอโศกมหาราชทรงได้รับชัยชนะจากสงครามที่เมืองกาลิงคะ คนจำนวนหนึ่งแสนห้าหมื่นคนถูกจับเป็นเชลย อีกประมาณหนึ่งแสนคนถูกฆ่าตาย และมีอีกมากกว่านั้นที่ต้องล้มตายไป สงครามในครั้งนั้นทำให้พระเจ้าอโศกมหาราชทรงเริ่มโน้มเข้าหาธรรม ทรงศรัทธาและทรงเริ่มศึกษาธรรม พระองค์ทรงสำนึกผิดในการทำสงครามที่กาลิงคะ” (เนห์รู, ขวาทะรุลาล, 2515: 370)

ทรงเข้าถึงพระรัตนตรัย พระเจ้าอโศกมหาราชทรงปฏิรูปสังคมโดยทรงเริ่มต้นจากการปฏิรูปพระองค์เองก่อนเป็นลำดับแรก ด้วยการหันมานับถือพระพุทธศาสนา เห็นได้จากการที่พระองค์เสด็จไปนมัสการสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนาและปรินิพพานของพระพุทธเจ้า มีปรากฏจากหลักฐานต่าง ๆ เช่น ข้อความใน จารึกเสาศิลา ฉบับรอง ที่ลุมพินี (A Pillar in Lumbini) “หลังพระราชพิธีบรมราชาภิเษกได้ 20 ปี พระเจ้าอโศกมหาราชเสด็จธรรมยาตรามายังลุมพินี เพื่อมากราบนมัสการสถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้า พระเจ้าอโศกมหาราชทรงประดิษฐานเสาอโศกไว้ ณ สถานที่แห่งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นทราบว่าพระพุทธเจ้าประสูติ ณ สถานที่แห่งนี้ และพระองค์ยังโปรดฯ ให้ยกเว้นภาษีและลดหย่อนภาษีโดยให้จ่ายเพียงหนึ่งในแปดส่วนของผลผลิตที่ได้เท่านั้น” (เนห์รู, ขวาทะรัลล, 2515: 370)

ทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนาและทรงเป็นผู้นำในการปฏิบัติธรรม เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ การไม่พูดเท็จ การให้เกียรติกัน การเคารพผู้ใหญ่ การให้ทาน การให้อภัย การให้ความยุติธรรม และการเคารพพระรัตนตรัย เป็นต้น ดังตัวอย่าง “พระเจ้าอโศกมหาราชทรงถวายพรแด่พระสงฆ์ให้มีสุขภาพดีและมีความสุข ท่านทั้งหลาย หากท่านกล่าวคำพูดนี้แสดงให้เห็นว่าท่านเคารพศรัทธาในพระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์ ถ้อยคำที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เป็นสิ่งที่ดี หลักธรรมจะดำรงไว้อย่างยาวนาน เช่น พระวินัย แนวทางอันประเสริฐในการดำเนินชีวิต” (เนห์รู, ขวาทะรัลล, 2515: 370)

ทรงสร้างสรรควิธีการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชน พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างสรรควิธีการเผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยทรงเริ่มต้นจาก

การสื่อสารภายในองค์กร ด้วยการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 เป็นการปฐกฐาภิสังขนาในหมู่สงฆ์เพื่อแก้ปัญหาพวกเดียรัจฉัย (นักบวชนอกศาสนา) ที่ปลอมมาบวชในพระพุทธศาสนามากขึ้น แสดงธรรมวินัยที่ผิดไปจากหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า รวมทั้งพวกอลัชชี (ภิกษุผู้จงใจประพฤติละเมิดพุทธบัญญัติ ทำผิดและไม่แก้ไข) การทำสังคายนาพระไตรปิฎกในครั้งนั้นมีพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระเป็นองค์ประธานและพระเจ้าอโศกมหาราชทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ ทำการสังคายนาที่อโศการาม เมืองปาตลีบุตร (ปาฏลีบุตร/ปัตนะ) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของพระเจ้าอโศกมหาราช

การสื่อสารมวลชน หลังการทำสังคายนาพระไตรปิฎก พระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งพระสงฆ์ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ ดินแดนต่าง ๆ ถึง 9 สาย ทรงสร้างจารึกอโศก (Edicts of Ashoka) เพื่อจารึกคำประกาศหรือพระบรมราชโองการ (edicts) ของพระองค์ลงบนแผ่นศิลาขนาดใหญ่ (boulders) และเสาหิน (pillars) จารึกทั้งหลายเหล่านี้รวมเรียกว่า จารึกอโศก (Edicts of Ashoka) ตลอดจนการสร้างวิหารและสถูปต่าง ๆ

ทรงยกเลิกประเพณีที่เบียดเบียนชีวิตอื่นและประเพณีที่มีสาระน้อย พระเจ้าอโศกมหาราชทรงยกเลิกการบูชายัญ การทำพิธีมงคลที่มีสาระเพียงน้อยนิด “พระเจ้าอโศกมหาราชตรัสว่า ในอดีต การทำพิธีมงคลในโอกาสต่าง ๆ เช่น เมื่อเจ็บป่วย แต่งงาน คลอดลูก การทำพิธีตั้งแต่การเตรียมการไปจนถึงพิธีดำเนินการนั้น สูญเสียเวลาไปมาก แต่ได้ผลตอบแทนน้อยมาก สิ่งที่จะทำให้เกิดมงคลได้รับผลตอบแทนมากก็คือ การปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดศรัทธา เช่น ปฏิบัติต่อคนรับใช้และคนงาน เคารพครูอาจารย์ สำรวมตน ไม่เบียดเบียนสิ่งมีชีวิต” (เนห์รู, ขวาทะรัลล, 2515: 370)

ทรงปกครองแผ่นดินโดยธรรม พระเจ้าอโศกมหาราชทรงออกสงเคราะห์ราษฎร ทรงรับฟังความคิดเห็นร้องเรียนของราษฎร ทรงสร้างความยุติธรรมในแผ่นดิน แม้จะทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนาแต่ก็ทรงดูแลให้ความเคารพกับวชนต่างศาสนา ทรงสนับสนุนข้าราชการที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ทรงพิทักษ์สิ่งแวดล้อม พระเจ้าอโศกมหาราชทรงพิทักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งชีวิตคน สัตว์ พรรณพฤษชา ถนนหนทางและแหล่งน้ำ “พระเจ้าอโศกมหาราชทรงปลูกต้นไทรไว้ตามถนนหนทางเพื่อให้ร่มเงาแก่คนและสัตว์ ทรงปลูกต้นไม้และขุดบ่อน้ำไว้ทุกครึ่งกิโลเมตร ทรงสร้างที่พักพิงตามท้องที่ต่าง ๆ มีสถานที่จ่ายน้ำสำหรับคนและสัตว์ที่เดินทาง พระเจ้าอโศกมหาราชตรัสว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ พระราชาในอดีตหลายพระองค์ทรงทำมาแล้ว สิ่งที่พระองค์ทรงกระทำเป็นเพียงวัตถุประสงค์รอง วัตถุประสงค์หลักของพระองค์คือทรงต้องการให้ประชาชนสบายใจก่อน เพื่อนำไปสู่การศึกษาและปฏิบัติธรรมต่อไป” (เนห์รู, ขวาหะร์ลาล, 2515: 370)

ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างในบางประเด็นเท่านั้นที่แสดงให้เห็นถึง “พลังปัญญา” ในพระเจ้าอโศกมหาราช” ยังมีพระราชกรณียกิจที่แสดงให้เห็นถึง “พลังปัญญา” ของพระองค์ท่านอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้กล่าวถึง จึงอาจกล่าวได้ว่า พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นมหาราชของโลก

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ปัญญาพลในพระเจ้าอโศกมหาราช

การเป็นผู้หน้าที่ดีจะต้องมี “พลังปัญญา” เพราะหากมีเพียงพลังกายที่แข็งแรง มีชาติตระกูลที่สูงส่ง มีทรัพย์สินสมบัติมากมาย มีลูกน้องบริวารแวดล้อมแต่ไร้คุณภาพ ย่อมไม่อาจนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ “พลังปัญญา” จะช่วยให้ผู้นำได้เพาะบ่มพลังขัตติยะอื่น ๆ อีก 4 ประการ มาเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้บุคคลในชาติฝ่าฟันวิกฤติภัยอันตรายไปได้และอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข

พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงมี 1) สุตตมยปัญญา คือ การได้ฟัง เห็น และประสบการณ์ตรงจาก ภัยแล้งมิตรธรรม ได้แก่สามเณรนิโครธ และพระโมคคัลลีบุตรติสสเถระ 2) จินตมยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิด จากการคิดพิจารณาอันมาจากโยนิโสมนสิการ คิดเองในใจได้อย่างรอบคอบ ไม่ต้องมีใครบอกให้คิด พระองค์ได้ ประสบข้อมูลที่เป็นรูปธรรมแล้วโยงสัมพันธ์กับข้อมูลความรู้ที่ทรงมีอยู่จนเกิดเป็นพลังปัญญาขึ้น ได้แก่ การ สงครามที่กาลิงคะ 3) ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาที่เกิดจากการพัฒนาทางจิต การฝึกฝนและลงมือปฏิบัติ ได้แก่ ทรงเลิกทำสงคราม ทรงเข้าถึงพระรัตนตรัย ทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนาและทรงเป็นผู้นำในการ ปฏิบัติธรรม ทรงสร้างสรรค์ วิธีการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรมะสู่ประชาชน การสื่อสารภายในองค์กร การ สื่อสารมวลชน ทรงยกเลิกประเพณีที่เบียดเบียนชีวิตอื่นและประเพณีที่มีสาระน้อย ทรงปกครองแผ่นดินโดย ธรรม ทรงพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

บทสรุป

พระราชประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราชคือบทพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นว่า “พลังปัญญา” คือพลังที่ สำคัญที่สุดของการเป็นกษัตริย์ “ปัญญาพละ” ในพระเจ้าอโศกมหาราชแสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของ พระองค์ ที่ทำให้เกิดให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและต่อโลก การดำเนินการด้านการสื่อสารของ พระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการสื่อสารมวลชน ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเจ้าอโศกมหาราช มิใช่เป็นเพียงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการประกาศให้โลกได้รับรู้ถึง “ปัญญาพละ” ในเชิง นิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม อัจฉริยภาพด้านงานพุทธศิลป์ของชาวโมริยะให้เป็นที่ประจักษ์ตาแก่โลกมาจนทุก วันนี้ การเลือกใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างชาญฉลาด ความรอบรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาที่สื่อผ่านงาน ศิลปกรรม ประติมานวิทยา (Iconology) บ่งชี้ให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพของผู้นำกับการอยู่ร่วมกันด้วยความ ปรองดองในสังคม ที่มีได้จำกัดอยู่เพียงในหมู่ชาวพุทธเท่านั้นแต่ยังปกแผ่ให้สังคมสงบสุขร่มเย็น จารึกอโศกเป็น หนึ่งในหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึง “พลังปัญญา” ของพระเจ้าอโศกมหาราชมาในการนำคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในการปฏิรูปตนเองและสังคม เป็นจารึกแห่งความเอื้อเฟื้อ ความเอื้ออารีของพระเจ้า อโศกมหาราชที่ทรงมีต่อประชาชน สมณพราหมณ์ และคนยากไร้ รวมไปถึงสิ่งแวดล้อม พระเจ้าอโศก มหาราชจึงทรงเป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรีของชาวอินเดียและชาวโลก จริงอยู่ที่ในเชิงประติมานวิทยา (Iconology) หัวสิงห์บนยอดเสาอโศกอาจเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจและความกล้าหาญ แต่ประติมากรรม (Relief) “สิงห์ 4 ตัว” ทุนพระธรรมจักร ที่ไตรถนะ / ชุ่มประตุ ของสลุปสาณจี องค์กรที่ 3 อาจตีความได้ว่า “คำสอนของ พระพุทธเจ้าเป็นความจริงที่ประกาศไว้บนผืนโลกนั้น จะหมุนเคลื่อนไปกับโลก” อีกประการหนึ่ง “สิงห์” อาจ มิได้หมายถึง อำนาจแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังอาจหมายถึง พระเจ้าอโศกมหาราชทรงใช้พระราชอำนาจไป 4 ทิศทางเพื่อประกาศความมั่นคงแห่งธรรม แทนอำนาจที่ได้มาจากการรุกราน “พลังปัญญา” ในพระเจ้าอโศก มหาราช มีอยู่มากอย่างอเนกอนันต์ และเป็นพลังอันสำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้คนเรียกขานพระนามของพระองค์ว่า อโศกมหาราช (Ashoka the Great)

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เนห์รู, ชวาหะร์ลาล. (2515). *พบลินอินเดีย แปลโดย กรุณา กุศลาสัย*. พระนคร: กมลากร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- รุจี ตันติอัสวโยธี. (2565). *ขัตติยพละ 5 ในพระเจ้าอโศกมหาราช*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- วรรณคดีแห่งชาติ, คณะกรรมการ. (2556). *วรรณคดีแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดิสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด.
- สุเทพ พรหมเลิศ. (2553). *การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์มหายางศ์*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Ven,S. Dhammika. (8 August 2021). *The Edicts of King Ashoka*. From <https://www.accesstoinsight.org/lib/authors/dhammika/wheel386.html>.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

มนัส พิพัฒนนันท์^{1*}, บุญเชิด ชำนิศาสตร์², ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Factors Affecting Gastronomy Tourism for Sustainable Tourism Development

Manat Pipattananan^{1*}, Booncherd Chumnisart², Yudthavee Kaewthongyai³

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Article Info	บทคัดย่อ
Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)	
Academic Article	
Article History:	
Received 20 Oct 2022;	
Revised 20 Jan 2023;	
Accepted 18 Apr 2023	
คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงอาหาร; การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน	บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการเดินทางเพื่อได้สัมผัสถึงประสบการณ์ทางด้านอาหารในแต่ละพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ความบันเทิงและสุนทราภรณ์ และสร้างรายได้ที่มีมูลค่าสูง โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีการใช้จ่ายด้านอาหารมากที่สุด และการท่องเที่ยวเชิงอาหารช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ทำให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในทุกจังหวัดในประเทศไทย ทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคต การท่องเที่ยวเชิงอาหารมี 4 ประเภท ได้แก่ 1) ทิวทัศน์หรือเส้นทางรสชาติ 2) พิพิธภัณฑ์อาหาร 3) เทศกาลอาหาร และ 4) การเรียนรู้ปรุงอาหาร ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นตลอดจนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา คือ การจัดการการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการพัฒนาแบบองค์รวมใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นที่มาของรายได้ การอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเกิดจาก 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ 2) แนวโน้มการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น 3) การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นยังคงเป็นที่นิยม 4) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ และ 5) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงส่งเสริมสถานการณ์การ
Corresponding Author, E-mail: manatpipat63@gmail.com*	

ท่องเที่ยวให้แก่ประเทศไทยและสามารถตอบสนองกับเป้าหมายของสหประชาชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

Keywords:

Gastronomy Tourism;
Sustainable Tourism
Development

Abstract

This article aims to study the factors affecting gastronomy tourism for Sustainable Tourism Development. It is found that gastronomy tourism is a journey to experience the food in each area. Its main purpose is entertainment and recreation, and high value income. It is considered by the expenditure of foreign tourists who spend the most on food. In addition, gastronomy tourism requires both Thai and foreign tourists to travel in various localities and get income distribution to local communities. These are tourist sites in every province in Thailand which causes tourism to expand continuously and affect the economy and tourism industry for future growth. There are divided into 4 types of gastronomy tourism: 1) food tours or taste paths; 2) food museum; 3) food festival or event; and 4) cooking classes which promote food tourism to be more well-known as well as exchange knowledge and food experts. The body of knowledge indicates that sustainable tourism development covers holistic development into 3 dimensions: economy, society and culture, and environment. There are required the participation of the local community which is the source of income, preservation of cultural traditions, good way of life, and environmental protection. The factors that affect gastronomy tourism for sustainable development are caused by 1) demographic changes; 2) the growing trend of sustainable tourism; 3) the pursuit of local identity remains popular; 4) developments in technology and online media; and 5) modern travelers' incentives. Therefore, gastronomy tourism is able to promote the tourism situation for Thailand and able to respond the goals of the United Nations for sustainable development.

บทนำ

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) ดำเนินการภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งสามารถติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพมีมาตรฐานความปลอดภัย และมาตรฐานการ

บริการระดับสากล เน้นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว และกระตุ้นการเดินทาง โดยมีแนวคิดส่งเสริมให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้วยการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมความยั่งยืนของวัฒนธรรม โดยการเชิดชูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของไทย คุณค่าดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรุงเทพมหานครได้รับการจัดให้อยู่ใน 10 อันดับแรกของโลก ซึ่งขึ้นชื่อในเรื่องอาหารและวัฒนธรรม จึงทำให้นักท่องเที่ยวในขณะที่อยู่ประเทศไทยมีการใช้จ่ายไปราว 108,000 ล้านบาท ขณะเดียวกันไทยมีจุดแข็งในเส้นทางการกินตามวิถีไทย จากที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้นทำให้มีความหลากหลายของวัตถุดิบ รสชาติ มีวิถีทางวัฒนธรรมการกินทั้งตำรับราชสำนัก ชาวบ้าน อีกทั้งยังมีอาหารภาคต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดทำให้อาหารไทยมีเสน่ห์ โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จัดทำ The Michelin Guide Thailand 2019 เพื่อสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว ในฐานะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) ผ่าน “อาหารไทยและวิถีการกินของคนไทย” และแสดงศักยภาพ และความพร้อมของไทยในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านอาหาร (Gastronomy Tourism) ต่อเนื่องจากการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2560 โดยสามารถสร้างการรับรู้กว่า 62 ล้านคน-ครั้ง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561: 23, 25, 55, 97)

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยจะเห็นได้จากปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการรับประทานอาหารที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงอาหาร จะเป็นการท่องเที่ยวที่ผสมผสานธรรมชาติของพื้นที่ วัฒนธรรม การบริการ การเข้าถึง ทรัพยากรท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดี และเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ รวมเป็นประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการลิ้มรสอาหาร การได้เรียนรู้วิถีทำและลงมือทำอาหารด้วยตัวเอง ซึ่งถือเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงอาหารยังเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และภาค เกษตรทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น อาหารใช้ผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบหลัก การเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ และแปรรูปผลผลิตการเกษตรในฟาร์ม เป็นต้น สินค้าของที่ระลึกเกี่ยวกับอาหาร อาทิ เครื่องเทศ เครื่องปรุง ผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูป ผลไม้ เป็นต้น (ภุริ ชุณหะวัณ, 2560)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นการตอบสนองแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยสาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้าง ความสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของ พื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนและการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคต ทั้งนี้ทุกจังหวัดในประเทศไทยมีวัฒนธรรมด้านอาหารที่หลากหลายมีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์สามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้โดยอาศัยกิจกรรมทางการตลาด อาจจะเป็นในรูปแบบจัดมหกรรมอาหารท้องถิ่น การจัดการแข่งขันรับประทานอาหาร การประกวดการทำอาหาร เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ บนรากฐานของเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านอาหารและยังสามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่และนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทความนี้มุ่งนำเสนอความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและผู้ที่มีความสนใจเป็นอย่างดี

เนื้อเรื่อง

ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomic Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจและจุดมุ่งหมายในการลิ้มรสชาติทางด้านอาหารและเครื่องดื่ม ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวก็สามารถเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไปด้วย การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นการผสมผสานของอาหารและเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ประสบการณ์จากพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว(เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉวี, 2561)

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร คือ การเดินทางเพื่อได้สัมผัสถึงประสบการณ์ทางด้านอาหารในแต่ละพื้นที่ โดยมี วัตถุประสงค์หลักคือความบันเทิงและสันทนาการ นอกจากประสบการณ์การรับประทานอาหารแล้ว การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ยังรวมถึงการเยี่ยมชมสถานที่ทำอาหาร เทศกาลอาหาร ตลาด งานแสดงและสาธิตการทำอาหาร หรือกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับอาหาร นอกจากนี้ประสบการณ์การเดินทางประเภทนี้ยังเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบลอง เรียนรู้ วัฒนธรรมใหม่ ๆ ในแต่ละท้องถิ่น การพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องของคุณภาพและรูปลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสินค้า ด้านการท่องเที่ยว รวมถึงอาหารท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคผ่านการบริโภค ดังนั้น ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงสามารถเกิดขึ้นในสถานที่เฉพาะที่ใดที่หนึ่ง หรือเกิดขึ้นบนวัตถุประสงค์ใดก็ได้จากที่กล่าวมาทั้งหมด (บัณฑิต อเนกพูนสุข, 2560)

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่อยู่ในกระแส เพราะแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ล้วนนำอาหารท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่นสามารถเป็นสื่อบอกเล่าเรื่องราว การดำเนินชีวิต เอกลักษณ์ที่สืบทอดกันมาไม่ว่าจะเป็นในเชิงกายภาพ เช่น การเกษตร ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ หรือในเชิงจิตใจ เช่น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ซึ่งอาหารแต่ละท้องถิ่นจะสามารถแสดงถึงความแท้ (Authenticity) ของตัวมันเอง หากเราเชื่อมโยงระหว่างการท่องเที่ยวกับอาหารแล้ว อาหารถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการนำเสนออัตลักษณ์ (Identity) และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว (งานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์, 2559: 34)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอาหารมีคุณค่ามากกว่าแค่การลิ้มกินอาหารเด็ดเมนูดังตามแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังครอบคลุมไปถึงการผลิต เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การเยี่ยมชมแหล่งผลิตแบบพื้นถิ่น ไปจนถึงขั้นหลังการบริโภค เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึกเพิ่มมูลค่า หรือแม้แต่การจัดการเศษอาหารเหลือทิ้ง ด้วยความต่อเนื่องนี้จะเป็นโอกาสอันดีให้นักท่องเที่ยวได้เติมเต็มประสบการณ์และสัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากอาหาร ซึ่งจะยังประโยชน์ให้เกิดกับสังคมเศรษฐกิจของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

เสาหลักของการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

- 1) Farming System การเดินทางเริ่มต้นจากแหล่งกำเนิดอาหาร แปรงผัก สวนผลไม้ บ้านไร่ หรือท้องนา ในแนวทางเกษตรปลอดภัย สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของอาหารต่อสุขภาพและการกินดีมีสุข
- 2) Story of Food คุณค่าของเรื่องราวเบื้องหลังที่ทำให้คุณค่าของอาหารแต่ละจานโดดเด่นและเป็นที่จดจำ อาหารหนึ่งจานรวบรวมเรื่องราวมรดกภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมการกิน วิธีการนำเสนออาหาร ล้วนแต่เป็นการสร้างสรรค์ความดีมาให้เกิดการลิ้มรสอาหาร อาหารจึงเป็นมากกว่าอาหารเสมอ
- 3) Creative Industries อุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นทุนมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาหารได้ทั้งสิ้น เพราะการนำเสนออาหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สะท้อนวิถีชีวิต รสนิยม และทิศทางของอาหารตามยุคสมัย นับตั้งแต่ภาชนะที่ใส่อาหาร ไปจนถึงนวัตกรรมด้านอาหาร รางวัลด้านอาหาร ดนตรี การแสดง วรรณกรรม ที่ล้วนสามารถทำให้อรรถรสของอาหารเป็นได้มากกว่าอิมท้อง แต่สร้างสรรค์ให้อิมสมอง อิมตา และอิมใจ
- 4) Sustainable Tourism การผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืนบนฐานของการท่องเที่ยว อนุรักษ์ ส่งเสริมเรื่องราวท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความคงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการเศษอาหารเหลือทิ้ง คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม การปกป้องมรดกทางอาหารของท้องถิ่น ให้อาหารเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ เปิดประสบการณ์ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งและยั่งยืนแก่ผู้มาเยือน (National Geographic Asia ฉบับภาษาไทย, 2562)

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

แอน เมท ฮาลาเกอร์ (Anne-Mette Hjalager) ได้จัดประเภทของการท่องเที่ยวเชิงอาหารไว้ 4 ประเภท คือ

1. ทัวร์อาหาร (Food Tours or Routes) หรือ เรียกอีกอย่างว่า เส้นทางรสชาติ (Taste Paths) ซึ่งรวมถึง เครื่องดื่มด้วย เช่น ไวน์ วิสกี้ ไชเดอร์ และเบียร์ ทัวร์อาหาร ทำให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนความคิดในเรื่องอาหาร รสชาติ วัฒนธรรม และชุมชน รวมถึงการไปฟาร์ม ฟุงนา เยี่ยมชมโรงงานถึงแหล่งสถานที่ผลิตอาหารและเครื่องดื่ม ท้องถิ่น
2. พิพิธภัณฑ์อาหาร (Food Museum) เพื่อบอก ที่มาเรื่องราวกระบวนการผลิต ส่วนผสม เครื่องปรุง การใช้ อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ และวิธีการปรุงอาหารประเภทต่าง ๆ วัตถุดิบของอาหารและอาหารท้องถิ่น เป็นแนวความคิดหลักของการจัดพิพิธภัณฑ์อาหารส่วนใหญ่ รวมถึงการจัด กิจกรรมการปรุงอาหารเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มี ประสบการณ์โดยตรง
3. เทศกาลอาหาร (Food Festival or Event) การจัดเทศกาลอาหารนิยมการจัดแบบที่สามารถเคลื่อนที่ ได้ง่าย จากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งเพราะส่วนใหญ่เป็นการจัดงาน ขึ้นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เทศกาลอาหารสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในชาติและต่างชาติได้เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ เป็นการจัดเกี่ยวกับอาหารประจำชาติ และอาหารประจำภูมิภาค มีการนำเสนออาหารท้องถิ่นและเครื่องดื่ม ในรูปแบบต่าง ๆ แสดงถึง

ขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบอาหารและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ นักปรุงอาหารที่มีชื่อเสียงมาแสดง การปรุงอาหาร มีการการประกวดแข่งขัน และมอบรางวัล

4. การเรียนปรุงอาหาร (Cooking Classes) เป็นการเรียนระหว่างมาท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว ที่สนใจในศิลปะการปรุงอาหารแล้วยังต้องการมีความรู้ถึงวัฒนธรรมด้านอาหาร ประเพณีอาหารท้องถิ่นประจำภูมิภาค การเกษตร ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถเรียน ได้แบบระยะสั้นที่เป็นเมนูอาหารเฉพาะถึงอาหารระดับภูมิภาค (Hjalager & Richards, 2002: 29-31)

ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นการเดินทางเพื่อได้สัมผัสถึงประสบการณ์ทางด้านอาหารในแต่ละพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือความบันเทิงและสันทนาการ และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร สร้างรายได้ที่มีมูลค่าสูง โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีการใช้จ่ายด้านอาหารมากที่สุด และจึงเป็นสิ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ อันจะส่งผลทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ผลของการท่องเที่ยวเชิงอาหารเกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในทุกกลุ่มคน เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร รวมถึงสนับสนุนนโยบายในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยผ่านอุตสาหกรรมทางด้านอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

สำหรับแนวความคิดของการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมแล้ว นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม อีกทั้งวัฒนธรรมความแตกต่างที่เปลี่ยนแปลงในชุมชน ซึ่งอาจจะทำให้รูปแบบและ กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ขึ้นมา จากกระแสการ อนุรักษ์และความต้องการที่จะคืนสภาพความสมบูรณ์ธรรมชาติพร้อมกับการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาการท่องเที่ยว นักพัฒนาการท่องเที่ยวจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) ได้มีการคิดรูปแบบการบริการที่มีความสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งมีความหมายรวมถึงการพัฒนาที่มุ่งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อตกลงในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (APEC/PATA Code for Sustainable Tourism) ในฐานที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกขององค์การด้านการท่องเที่ยวแห่งภาคพื้นเอเชีย แปซิฟิก (The Pacific Asia Travel Association; PATA) ซึ่งมีพันธกิจสำคัญร่วมกันระหว่าง ประเทศสมาชิก คือ การเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิกให้มีคุณค่าและมีคุณภาพ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้บรรดาประเทศสมาชิก

ของ PATA ที่มีกว่า 100 ประเทศ ได้ลงนามใน ข้อตกลงเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้เป็น “การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าสูง และสร้าง ผลกระทบทางลบต่ำ” (High Value Tourism, Low Impact Footprints)

จากผลการประชุม Earth Summit (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 6) เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดประสงค์ปลายทางจะเป็นที่ใด หรือจะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท องค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2531 ว่า ลักษณะของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้รับการคาดหวังให้ นำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมด ด้วยวิถีทางที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสุนทรียะ ขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งบูรณภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบต่าง ๆ ที่เอื้อต่อชีวิต เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยว อันรวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดย 1) ต้องดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติชุมชน ชนบทธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว 2) ต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน คำนึงถึงชนบทธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม วิถี ชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจาก การท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน 4) ต้องชี้้นำภายใต้ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว นั้น ๆ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้ นิยามความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ว่าเป็น การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดการพัฒนายอย่างสมดุลทั้ง 3 มิติ คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่พิเศษ กล่าวคือการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559)

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economics Sustainability) ได้แก่ (1) การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องมีการบริหารจัดการที่ดีหากมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะทำให้การรองรับของนักท่องเที่ยวที่จะมาเยือนไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้าง พื้นฐาน คุณภาพ การบริการ แรงงาน ซึ่งอาจจะทำให้นักท่องเที่ยวไม่พอใจ และไม่อยากเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งอาจทำให้เศรษฐกิจตกต่ำได้ (2) การเติบโตของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทำให้คนหันมาประกอบอาชีพทางด้านการท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย เช่น อาชีพมัคคุเทศก์บริษัทนำเที่ยวทำให้

ผลกระทบต่อ เศรษฐกิจในภาค อื่น ๆ เช่น ภาคการเกษตร การกลั่นกรอง การอุตสาหกรรม (3) การเจริญเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวต้องอาศัยแรงงานที่มีประสิทธิภาพและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จึงทำให้เกิดการรั่วไหลของประชากรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสังคม (Social Sustainability) (1) การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้ท้องถิ่นเหล่านั้นอาจจะสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้ (2) การใช้จ่ายเงินของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังสูงกว่าคนในท้องถิ่น การใช้ชีวิตที่หรูหราหรืออย่างอิสระเสรีซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่งๆ อาจกลายเป็นแรงจูงใจให้คนในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อทรัพย์สินเงินทองหรือความสำเร็จที่หาได้ง่าย ๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา (3) อาชีพขายบริการทางเพศทั้งชายหญิง การขายยาเสพติด การละทิ้งคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อาจนำไปสู่ความล่มสลายทางโครงสร้างทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งมีผลทำให้ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อนักท่องเที่ยวว่าเป็นตัวการทำให้สังคมเสื่อม ซึ่งบางครั้งอาจจะสะท้อนออกมาในรูปแบบของการกระทำที่รุนแรงต่อนักท่องเที่ยว

3. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) (1) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นคุณค่าหรือความเป็นตัวตนกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยววันนั้น ๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีมากเกินไป ทำให้เกิดความแออัด ความสกปรก เป็นต้น (2) การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการพังทลายอย่างถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเล การสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ (3) การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรทางธรรมชาติเกิดความแปรปรวน (4) การเก็บเอาพันธุ์ไม้ไปจากพื้นที่ อาจทำลายระบบนิเวศวิทยาที่เปราะบางของพื้นที่บางแห่ง (5) กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่น ของเสีย น้ำเสีย ขยะ ฯลฯ ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย จากความหมายและแนวคิดด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การจัดการการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการพัฒนาแบบองค์รวมใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวที่น้อยที่สุดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (กมลชนก จันทรเกตุ, 2560: 10-14)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยมีนโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร นับเป็นศักยภาพที่มีบทบาทสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากนโยบายหรือยุทธศาสตร์เป็นการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นไปตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2560 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการร่วมมือกับบริษัทมิชลินทราเวลพาร์ทเนอร์เพื่อดำเนินงานโครงการ The Michelin Guide Thailand โดยมีระยะเวลา 5 ปี พ.ศ. 2560-2565 เพื่อสนับสนุนและผลิตคู่มือแนะนำร้านอาหารไทยที่ผ่านการคัดเลือกจากมิชลินและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวทั่วโลกได้สัมผัสประสบการณ์ด้านอาหารและการท่องเที่ยวของไทยผ่านการจัดทำคู่มือแนะนำร้านอาหารและที่พักในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นโครงการที่มีศักยภาพที่

ทำให้ร้านอาหารไทยและสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทาง นอกจากนี้ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพในการจัดงานประชุมท่องเที่ยวเชิงอาหารระดับโลก UNWTO World Forum on Gastronomy Tourism ครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นโอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ตลอดจนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร รวมถึงสนับสนุนนโยบายในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยผ่านอุตสาหกรรมทางด้านอาหาร (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

การท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่นักท่องเที่ยวมีการเดินทางท่องเที่ยวและมีความสนใจในด้านอาหารอย่างแท้จริง นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวแล้วนักท่องเที่ยวยังมีส่วนร่วมในการรับประทานอาหารท้องถิ่น อาหารพื้นเมืองหรืออาหารขึ้นชื่อของพื้นที่นั้น ๆ โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือกและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นรูปแบบเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ ซึ่งในปัจจุบันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารและส่งผลให้แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ กระแสการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่เพิ่มมากขึ้น การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจหลากหลายปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาหารมากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันประเทศไทยยังคงมีศักยภาพและความได้เปรียบของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ งานเทศกาลต่าง ๆ ความหลากหลายของวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ความหลากหลายของอาหารไทยในแต่ละพื้นที่ ภูมิวิธีการปรุงอาหารไทย นโยบายและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร รวมถึงอาหารริมทางที่ขึ้นชื่อในแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหารและการสร้างความได้เปรียบจะช่วยส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางหลักในการเดินทาง (เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา, 2561)

ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมมากขึ้น เปรียบเสมือนการเชื่อมโยงการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวผ่านทางอุตสาหกรรมด้านอาหารอย่างยั่งยืน โดยใช้การสนับสนุนของทรัพยากรอาหารจึงกลายเป็นวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่สำคัญ และเป็นสิ่งที่สะท้อนการใช้ชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ

โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมในอนาคตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีดังนี้ (โตมร สุขปรีชา, 2560)

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงประชากรโลกอาจเกิดจากการเกิด การตายและการย้ายถิ่นรวมถึงการเติบโตของเมือง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ประชากรศาสตร์จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยว จากแผนการพัฒนากการท่องเที่ยวฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) พบว่าแนวโน้มของกลุ่มนักท่องเที่ยวในอนาคตมีจุดประสงค์ การท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปจากเดิม การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบหรรษา การรับประทาน อาหารที่หรรษา การรับประทานอาหารและจับไวน์บนเรือสำราญ การเรียนทำอาหารกับโรงแรมหรู เป็นต้น นักท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการตลาดการท่องเที่ยวของโลก รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอาหารจะเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในประเทศไทย

2. แนวโน้มการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและใช้กลไกการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่ออนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) จึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่เกิดขึ้น โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะมีแนวคิด คือ การเน้นท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทุกแหล่งทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวมีโอกาสในการอนุรักษ์ไม่ทำลายและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2557) นักท่องเที่ยวจึงได้มีโอกาสในการสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น อาหารในท้องถิ่นจะกลายเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวมาในพื้นที่ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การรับประทาน อาหารคลีน การบริโภคผักออแกนิกส์ การท่องเที่ยวแบบฟาร์มสเตย์ เป็นต้น

3. การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นยังคงเป็นที่นิยม นักท่องเที่ยวในปัจจุบันยังคงสนใจการแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ในการท่องเที่ยว การหาร้านอาหาร ร้านกาแฟ รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น การเดินทางของ นักท่องเที่ยวไม่ได้จำกัดแค่เพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความเป็น เอกลักษณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงอาหารที่มีความสำคัญที่ส่งผลให้คน ในท้องถิ่นมีความตระหนักเห็นคุณค่าของท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เกี่ยวกับ อาหารให้คงอยู่ซึ่งนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว

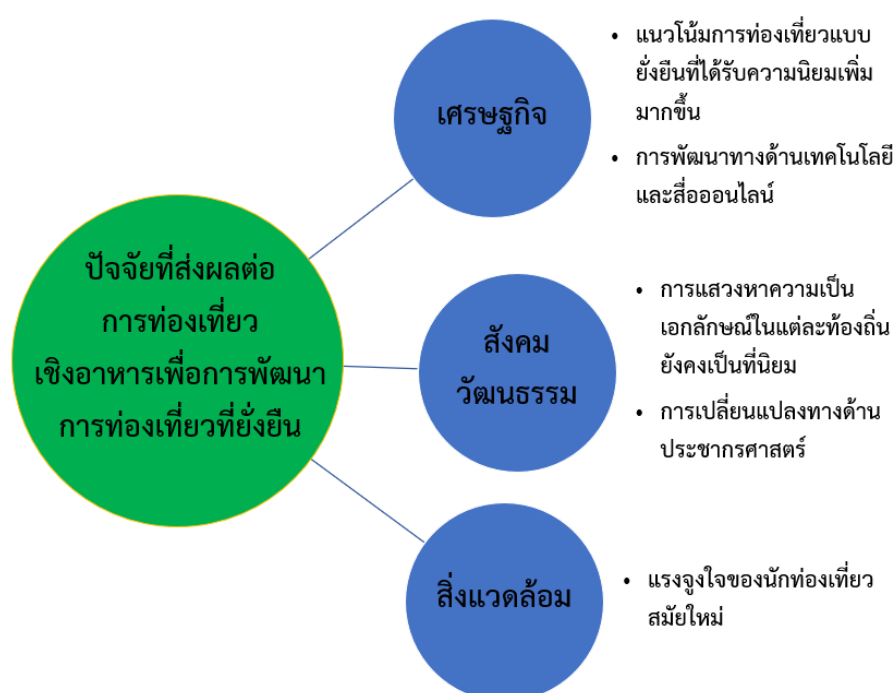
4. การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ท่ามกลางการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ที่สร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยว รวมถึงร้านอาหาร เมนูอาหารในท้องถิ่น แหล่งผลิตอาหารที่เป็นแหล่งกำเนิดของอาหารนั้น ๆ การท่องเที่ยวชมอาหารต่าง ๆ รวมถึงการแสดงความคิดเห็น การแนะนำอาหารจากเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มมากขึ้น

5. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ ด้วยการเปลี่ยนไปของโลกในยุคปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่ออกเดินทางท่องเที่ยวมีเหตุผลที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยประการแรก คือ ความรื่นรมย์ (Pleasurable Experience) เป็นความต้องการของ นักท่องเที่ยวที่จะเต็มความสุขทางความรู้สึก สัมผัส ประสบการณ์การกินอาหาร การสืบค้นจากรากฐาน (Grounded) นักท่องเที่ยวต้องการที่จะสัมผัสกับรากเหง้าของอาหารในชนบทและวิธีการผลิตอาหาร รวมถึงการแสดงออกถึงตัวตน (Self-expression) ต้องการแสดงความแตกต่างโดดเด่นและความเป็นตัวตนในด้านการรับประทานอาหารจากแรงจูงใจที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาหารเพิ่มมากขึ้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2559)

ในโลกปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงอาหารยังมีเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนช่วยในการสร้างการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวด้วยการใช้สื่อออนไลน์หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในการส่งเสริม แนะนำ และสร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ อีกด้วย ทั้งนี้ การท่องเที่ยวเชิงอาหารของไทยมีโอกาและข้อจำกัด โดยไทยมีต้นทุนเป็นที่รู้จักของโลกทั้งทางด้านเป็นแหล่งวัตถุดิบที่เป็นอยู่ข้าวอยู่น้ำของภูมิภาค วัตถุดิบอาหารไทยที่มีชื่อเสียงระดับโลก เช่น ข้าวหอมมะลิ อาหารทะเล และผลไม้ที่เป็นที่นิยมของ

นักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติ อาทิ ทูเรียน ที่เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวจีน มังคุดที่เป็นที่ชื่นชอบของคนญี่ปุ่น เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการส่งเสริมและจัดความหิวโหยซึ่งในปัจจุบันได้รับการขับเคลื่อนจากการเติบโตของเทคโนโลยีสื่อออนไลน์เป็นส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยเทคโนโลยีสมัยใหม่สร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวในการค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวชิมอาหาร แหล่งผลิตอาหารที่เป็นต้นฉบับ ร้านอาหารแนะนำ เมนูแนะนำท้องถิ่น เป็นต้น โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่โดดเด่นระดับโลก เช่น เส้นทางชิมไวน์ ทัวร์ชิมอาหารของญี่ปุ่น การท่องเที่ยวชิมผลไม้ในสวนภาคตะวันออก หรือแม้แต่การเข้าร่วมในเทศกาลกินเจ เป็นต้น (พรณี สวนเพลง และคณะ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การจัดการการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการพัฒนาแบบองค์รวมใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวน้อยที่สุดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในขณะเดียวกัน ชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่พิเศษ กล่าวคือการท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดจาก

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบประสบการณ์การท่องเที่ยว การรับประทานอาหารแบบหรูหรา การรับประทานอาหาร และจับไวน์บนเรือสำราญ การเรียนทำอาหารกับโรงแรมหรู เป็นต้น นักท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการตลาดการท่องเที่ยวของโลก รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอาหารจะเป็นกลุ่มการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในประเทศไทย

2. แนวโน้มการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะมีแนวคิด คือ การเน้นท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทุกแหล่ง ทั้งทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวมีโอกาสในการอนุรักษ์ไม่ทำลายและ รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจึงได้มีโอกาสในการสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น อาหารในท้องถิ่นจะกลายเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญให้นักท่องเที่ยวมาในพื้นที่ รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การรับประทานอาหารคลีน การบริโภคผัก ออแกนิกส์การท่องเที่ยว แบบฟาร์มสเตย์ เป็นต้น

3. การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นยังคงเป็นที่นิยม นักท่องเที่ยวแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ในการท่องเที่ยว การหาร้านอาหาร ร้านกาแฟ รวมถึงผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น การเดินทางของนักท่องเที่ยวไม่ได้จำกัดแค่เพียงสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีรวมถึงอาหารที่มีความสำคัญที่ส่งผลให้คนในท้องถิ่นมีความตระหนักเห็นคุณค่าของท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เกี่ยวกับอาหารให้คงอยู่ซึ่งนำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ทำให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว

4. การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ ท่ามกลางการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ที่สร้างความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยวในการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เช่น แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวรวมถึงร้านอาหาร เมนูอาหารในท้องถิ่น แหล่งผลิตอาหารที่เป็นแหล่งกำเนิดของอาหารนั้น ๆ การท่องเที่ยวชมอาหารต่าง ๆ รวมถึงการแสดงความคิดเห็น การแนะนำอาหารจากเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเพิ่มมากขึ้น

5. แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ ด้วยการเปลี่ยนไปของโลกในยุคปัจจุบัน นักท่องเที่ยวที่ออกเดินทางท่องเที่ยวมีเหตุผลที่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยประการแรก คือ ความรื่นรมย์ เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเติมความสุขทางความรู้สึก สัมผัสประสบการณ์การกินอาหาร การสืบค้นจากรากฐาน นักท่องเที่ยวต้องการที่จะสัมผัสกับรากเหง้าของอาหารในชนบทและวิธีการผลิตอาหาร รวมถึงการแสดงออกถึงตัวตน ต้องการแสดงความแตกต่างโดดเด่นและความเป็นตัวตนในด้านการรับประทานอาหาร จากแรงจูงใจที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเชิงอาหาร เพิ่มมากขึ้น

จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการกินถือเป็นเครื่องมือของการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่นของภูมิภาคและโลกอย่างยั่งยืน ซึ่งมีความสำคัญต่ออนาคตของมนุษยชาติ เพราะปฏิบัติการทางอาหารจะนำไปสู่การแสวงหาทางออกใหม่ให้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น และยังเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยทุกภาคส่วนส่งเสริมแหล่งกำเนิดอาหาร คุณค่าของเรื่องราวเบื้องหลังที่ทำให้

คุณค่าของอาหารแต่ละจาน กระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผลักดันการพัฒนาอย่างยั่งยืน บนฐานของการท่องเที่ยว อนุรักษ์ ส่งเสริมแนวทางที่ยั่งยืนให้เข้มข้นขึ้นหรือขยายขนาดระบบนิเวศเกษตร ลด การสูญเสียอาหารและลดขยะอาหาร กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริโภคอาหาร ปรับปรุงความยืดหยุ่น และความแข็งแกร่งของระบบอาหาร เพิ่มความรับผิดชอบและการดูแลของผู้ผลิตและผู้บริโภคต่อผลกระทบ ด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสาธารณสุข

บทสรุป

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นการตอบสนองแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2564) ได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยสาระสำคัญของแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้าง ความสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้าง รายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนและการเตรียมความพร้อมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่การเติบโตในอนาคต ทั้งนี้ ทุกจังหวัดในประเทศไทยมีวัฒนธรรมด้านอาหารที่หลากหลายมีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์สามารถ นำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้โดยอาศัยกิจกรรมทางการตลาด อาจจะเป็นในรูปแบบจัดมหกรรม อาหารท้องถิ่น การจัดการแข่งขันรับประทานอาหาร การประกวดการทำอาหาร เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ และสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ บนรากฐานของเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านอาหารและยัง สามารถธำรงรักษาวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นให้คงอยู่และนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นการเดินทางเพื่อได้สัมผัสถึงประสบการณ์ทางด้านอาหารในแต่ละพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ความบันเทิงและสันทนาการ และการท่องเที่ยวเชิงอาหาร สร้างรายได้ที่มีมูลค่าสูง โดยพิจารณาจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มีการใช้จ่ายด้านอาหารมากที่สุด และจึงเป็นสิ่ง หนึ่งที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ อัน จะส่งผลทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ผลของการท่องเที่ยวเชิงอาหารเกิดประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน ท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในทุกกลุ่มคน การท่องเที่ยวเชิงอาหารไว้ 4 ประเภท คือ 1) ทิวทัศน์หรือ เส้นทางรสชาติ 2) พิพิธภัณฑอาหาร 3) เทศกาลอาหาร และ 4) การเรียนรู้ปรุงอาหาร ซึ่งเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงอาหารให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นตลอดจนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร รวมถึงสนับสนุนนโยบายในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศไทยผ่านอุตสาหกรรมทางด้านอาหารเพื่อการพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย โดยใช้หลักแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การจัดการการ ท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการพัฒนาแบบองค์รวมใน 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวที่น้อยที่สุดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่าง เท่าเทียมกันด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่

พิเศษ กล่าวคือการท่องเที่ยวเป็นที่มาของรายได้ เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตอันดีงาม และเป็นเครื่องมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรศาสตร์ 2) แนวโน้มการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น 3) การแสวงหาความเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่นยังคงเป็นที่นิยม 4) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ และ 5) แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวสมัยใหม่ การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงช่วยส่งเสริมสถานการณ์การท่องเที่ยวให้แก่ประเทศไทยอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสามารถตอบสนองกับเป้าหมายของสหประชาชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- _____. (2559). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- _____. (2561). *รายงานประจำปี 2561 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- งานองค์ความรู้ สำนักบริหารยุทธศาสตร์. (2559). *ใส่ใจไปเกี่ยวกับ อพท. การท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. กรุงเทพมหานคร: โคคุน แอนด์ โค.
- โตมร สุขปรีชา. (2560). Food tourism 2.0. *TAT Review Magazine*. 3 (1), 1-2.
- บัณฑิต อนนกพูนสุข. (2560). Food on the Move. *จุลสารวิชาการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. 3 (1), 8-19.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- _____. (2557). *การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา. (2561). การท่องเที่ยวเชิงอาหาร: ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี*. 24 (1), 103-116.
- พรณี สวนเพลง และคณะ. (2559). การท่องเที่ยวเชิงอาหาร. *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว*. 4 (2), 38-45.
- ภุรี ชุณหะจักร. (2560). *ยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวชาว ต่างประเทศ*. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 11 (ฉบับพิเศษ). 321-332.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2559). *ท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. กรุงเทพมหานคร: โคคุน แอนด์ โค.

Hjalager, A. M. and Richards. G.. (2002). A Typology of Gastronomy Tourism. In *Tourism and Gastronomy*. London: Routledge.

National Geographic Asia ฉบับภาษาไทย. (17 เมษายน 2562). *ท่องเที่ยวในเส้นทางสายอาหารและการกินแห่งดินแดนอาเซียนผ่านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://ngthai.com/news-activity/20864/gastronomy/>

องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ

ชลิดา ทรัพย์ะประภา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhist Way Learning Organization

Chalida Sapyaprapa

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Article Info

Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)

Academic Article

Article History:

Received 28 Oct 2022;

Revised 12 Apr 2023;

Accepted 18 Apr 2023

คำสำคัญ:

องค์กรแห่งการเรียนรู้;

วิถีพุทธ

Corresponding Author,

E-mail: [chalida6501](mailto:chalida6501@gmail.com)

@gmail.com

บทคัดย่อ

กรณีศึกษารูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า เป็นแบบอย่างขององค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ ที่ได้มีผลการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีผลตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงและพัฒนากลไกการบริหารจัดการเพื่อก้าวสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา โดยมหาวิทยาลัยได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในส่วนขององค์ประกอบและแนวทางของการดำเนินงาน มี 5 ด้าน คือ 1) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบด้านองค์กร 3) องค์ประกอบด้านบุคคล 4) องค์ประกอบด้านความรู้ 5) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยระบบขององค์กรทั้งหมด เปรียบเสมือนว่าองค์กรนั้น ๆ เป็นองค์กรที่มองเดียวกันทั้งองค์กร และสมาชิกในองค์กรให้ความสำคัญและยอมรับว่าจะนำมาซึ่งความอยู่รอดขององค์กรในปัจจุบันและในอนาคต รวมถึงคนในองค์กรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัย องค์ความรู้ใหม่คือการสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา และ ส่วนที่ 3 เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ โดยภาพรวมมีผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลและมีส่วนสนับสนุนต่อการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ สิกขา 3 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 กัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นต้น

Keywords:

Learning Organization;
Buddhist Way

Abstract

In a case study of learning organization model of Mahachulalongkornrajavidyalaya University. It was found that is a role model of Buddhist way learning organization. That has effective management results and empirical indicators of success and an example of a learning organization. The management mechanisms have been improved and developed in order to become a learning organization continuously since 2010. The university has a strategy in the higher education development plan. There are components and guidelines of the operation, consisting of 5 components as follows: 1) Learning component 2) Organizational component 3) Person component 4) Knowledge component 5) Technology component. In line with the concept of learning organization of Michel J. Marquardt, who said that Learning can be accomplished with all organizational systems with the same brain. And members in the organization give importance and accept that it will bring about the survival of the organization in the present and in the future. Including people in the organization have access to information, news and knowledge related to the success of the organization continually and up to date. The body of knowledge indicates that the creation of a role model of Buddhist way learning organization consists of 3 parts: part 1: Introduction, part 2: Content and part 3: The condition for success. Overall, the evaluation of the model was at the high and the highest level. And there are some dharma principles in Buddhism that have an influence and contribute to the creation of an organization of learning, such as the Threefold Learning, the path of accomplishment, the controlling faculty, the qualities of a good friend.

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2555) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศ โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” อยู่บนพื้นฐานของ “ดุลยภาพเชิงพลวัต” ที่เชื่อมโยงทุกมิติการบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง และมียุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ต่อมา แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติหมุดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต มุ่งตอบสนองเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13

จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 2) การพัฒนาคน สำหรับโลกยุคใหม่ โดยคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนากำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคตและสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ ที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้ง เป้าหมายที่ 3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับในส่วนของโครงสร้างประชากรของประเทศพบว่า สังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคม “ผู้สูงอายุ” มาตั้งแต่ปี 2548 โดยในปี 2563 มีจำนวนประชากรมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุรวมกว่า 11.6 ล้านคน และการพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึง การเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติได้

อาจกล่าวได้ว่า รากฐานของการเกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ ถ้าองค์กรปราศจากบุคคลใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองแล้ว ก็ยากที่องค์กรจะก้าวไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 5 ได้กล่าวว่า องค์กรจะต้องพัฒนากำลังคนให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนวัยทำงานทั้งบุคลากรภาครัฐและภาคเอกชนทุกสาขาอาชีพ ให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ ส่งเสริมการพัฒนาทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่รองรับเทคโนโลยีใหม่ในอนาคต และพัฒนาผู้บริหารให้สามารถวางแผนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปพัฒนาภารกิจตลอดจนสามารถสร้างคุณค่าจากสารสนเทศขององค์กร (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562)

จะเห็นได้ว่า การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10-13 นั้น อยู่บนความตั้งใจที่จะให้แผนมีจุดเน้นและเป้าหมายของการพัฒนาเป็นรูปธรรม มุ่งเน้น คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา รวมถึงการพัฒนาคนไปสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม ด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดในทุกช่วงชีวิต มุ่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคม “ผู้สูงอายุ” มาตั้งแต่ปี 2548 และเป็นการตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต ในประเด็นเป้าหมายการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ และสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี, 2565)

แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยระบบขององค์กรทั้งหมด เปรียบเสมือนว่าองค์กรนั้น ๆ เป็นองค์กรที่สมองเดียวกันทั้งองค์กร และสมาชิกในองค์กรให้ความสำคัญและยอมรับว่าจะนำมาซึ่งความอยู่รอดขององค์กรในปัจจุบันและในอนาคต รวมถึงคนในองค์กรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัย การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคมให้เจริญก้าวหน้า ให้เป็นอารยชนและอารยประเทศ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะคติ ตลอดจนคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข แต่สภาพการศึกษาของไทย ซึ่งได้มีการปรับตัวอย่างเชื่องช้ามาก ไม่สอดคล้องกับ

สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคข่าวสาร ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องกับกระแสความคาดหวังของสังคม ความล้มเหลวที่เป็นปัญหาของการศึกษาซึ่งอยู่ในสภาวะที่วิกฤติ การปรับตัวของระบบการศึกษาไทยไม่สอดคล้องกับสภาพความจริงในแต่ละยุคสมัย เกิดวิกฤติทางการศึกษา วิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคมมากมาย การแข่งขันในระดับนานาชาติอยู่ในระดับท้ายๆ เหตุที่เป็นเช่นนั้นได้รับการสรุปแล้วว่า เพราะสังคมไทยไม่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เกิดกระแสความตื่นตัวจากส่วนต่าง ๆ ของสังคมที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อสร้างให้สังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้วางแนวทางไว้ว่า โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคม เมื่อการศึกษาไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคมได้ ดังนั้นโรงเรียนจึงสมควรจะต้องมีการเริ่มต้นปฏิรูปการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ 1) ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ภูมิปัญญา เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 2) สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 3) ประชาชนให้ความสนใจ สนับสนุนการศึกษา มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต นำสังคมสู่สังคมแห่งการเรียนรู้แนวทางการพัฒนาสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) เป็นรูปธรรมขึ้น เมื่อได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา มุ่งพัฒนาสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยการเสริมสร้างพัฒนาคนให้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ สร้างสังคมไทย ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาองค์กรหรือสังคม เราต้องพัฒนาให้เป็นองค์กร หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ เพราะโลกสมัยใหม่ที่เราต้องการพัฒนาไปนั้น เราต้องการโลกแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาบุคคล ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ (พระสุวรรณธีรจารย์ และพระมหาสังเวช จันทโสภิ (ศรีโคตร), 2551: 4-5)

ในบทความนี้จะขอยกรณศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นแบบอย่างขององค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ ที่ได้มีผลการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีผลต่อชีวิตความสำเร็จเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงและพัฒนากลไกการบริหารจัดการเพื่อก้าวสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา ถึงแม้สังคมและโลกจะเปลี่ยนแปลงไปเพียงใด แต่สังคมไทยยังคงนำหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และการทำงาน หลักธรรมคำสอนของพระองค์เหมาะสมทุกยุคทุกสมัย หากนำมาปรับใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนววิถีพุทธได้นั้นจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เนื้อเรื่อง

องค์กรแห่งการเรียนรู้คืออะไร

แนวคิดและทฤษฎีที่นักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวไว้และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เช่น

ปีเตอร์เอ็ม เซงเก้ (Peter M. Senge, 1990) ซึ่งได้กล่าวถึงองค์ประกอบองค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ ได้แก่ ความรอบรู้แห่งตน การมีแบบแผนความคิด การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ

การ์วิน (D.A. Garvin, 1993) ได้นำเสนอ องค์ประกอบหลัก 5 ประการ ในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้แก่การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การทดลองทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการใหม่การเรียนรู้จาก

ประสบการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต การเรียนรู้จากบุคคลอื่น และการถ่ายทอดความรู้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

วิจารณ์ พานิช ได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ องค์กรที่มีความสามารถสูงต่อการรับรู้และเรียนรู้ ซึ่งหมายความว่า มีความไวในการเปิดรับ จักรวะเสสสภาพแวดล้อมขององค์กรอยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการรับรู้การเปลี่ยนแปลง ทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรและเอาใจใส่ข้อมูลเหล่านั้น นำมาใช้ปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงตัวขององค์กรเอง องค์กรเรียนรู้มีการรับรู้และเรียนรู้ในทุกส่วนขององค์กร ไม่ใช่รับรู้และเรียนรู้เฉพาะบุคคลในกลุ่มผู้บริหารระดับสูง แต่รับรู้ในทุกกลุ่มทุกระดับของพนักงานเมื่อมีการรับรู้และการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2549: 74)

ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) ซึ่งได้เสนอแนวคิดแนวคิดตัวแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงระบบว่าจะต้องประกอบด้วยระบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นระบบย่อย 5 ระบบซึ่งสัมพันธ์กัน ได้แก่ องค์กรประกอบด้านการเรียนรู้ องค์กรประกอบด้านองค์กร องค์กรประกอบด้านบุคคล องค์กรประกอบด้านความรู้และ องค์กรประกอบด้านเทคโนโลยี

แนวคิดของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) นำเสนอว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ คือ การที่องค์กรมีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตร สามารถเรียนรู้ จัดการ และใช้ความรู้เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จและ พบว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น ซึ่งมีอยู่ 3 ระดับ คือการเรียนรู้ระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับโลก และมาร์ควอดท์ ได้กล่าวถึง ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่าเป็นองค์กรที่มีการเรียนรู้ในด้านต่างๆ อย่างเต็มสมรรถนะ ส่งสมการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนองค์กรอย่างต่อเนื่องด้วยการแก้ไข จัดการและใช้ความรู้เพื่อความสำเร็จขององค์กร เป็นองค์กรที่เพิ่มอำนาจให้บุคลากรเพื่อเรียนรู้ทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร เช่นเดียวกับการทำงาน และใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดผลดีทั้งด้านการเรียนรู้และการเพิ่มผลผลิตภาพ ซึ่งระบบต่าง ๆ ขององค์กร ดังประกอบไปด้วยระบบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. พลวัตรของการเรียนรู้ (Learning Dynamics)
2. การปรับเปลี่ยนองค์กร (Organization Transformation)
3. การเพิ่มอำนาจสมาชิกองค์กร (People Empowerment)
4. การจัดการความรู้ (Knowledge Management)
5. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี (Technology Application)

ทั้ง 5 องค์ประกอบนั้นมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในการนำองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งมุมมองด้านการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของพนักงานและผู้บริหารเท่านั้น ยังรวมด้วยการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ลูกค้า คู่แข่ง คู่ค้า พันธมิตร ผู้ร่วมทุนทางธุรกิจ รวมทั้งชุมชนอีกด้วย จะเห็นได้ว่า องค์กรใดที่มีการเรียนรู้และสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ควบคู่กับการเรียนรู้นั้นจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อองค์กร ดังนั้นองค์กรจึงควรสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรได้มีโอกาสที่จะเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ (พระสุวรรณธีรจารย์ และพระมหาสังเวช จันทโสภิ (ศรีโคตร), 2551: 5)

โดยองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่มีบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ของบุคคลและกลุ่มให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยใช้กระบวนการคิด วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้น มีวิธีการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตร โดยอาศัยการเรียนรู้ การจัดการความรู้และการใช้ความรู้เป็นเครื่องมือไปสู่ความสำเร็จควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยมีองค์ประกอบ 11 ประการคือ 1) โครงสร้างที่เหมาะสม 2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร 3) การเพิ่มอำนาจและความรับผิดชอบในงาน 4) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 5) การสร้างและถ่ายโอนความรู้ 6) เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ 7) มุ่งเน้นคุณภาพ 8) กลยุทธ์ 9) บรรยากาศที่เกื้อหนุน 10) การทำงานเป็นทีมและมีเครือข่าย และ 11) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Marquardt & Reynolds, 1994) องค์กรแห่งการเรียนรู้ถือเป็นองค์กรรูปแบบใหม่ที่ใช้ทรัพยากรการมองแบบองค์รวม คือ มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรให้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของการทำงานของบุคคล และใช้ทุกสิ่งจากการทำงานเป็นฐานความรู้ที่สำคัญ โดยพื้นฐานเป็นการแสวงหาและการปรับปรุงสินค้า บริการ และนวัตกรรม ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปรับปรุงสิ่งต่างๆ ดังกล่าวขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ปฏิบัติงาน เจตคติความรู้ และวัฒนธรรมองค์กร (อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2544)

ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้หลายท่าน อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2544), ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ (2551), การ์วิน (Garvin, 2000), (Marquardt & Reynolds, 1994), เพดเลอร์ และคณะ (Pedler, et al., 1991) และ เซงกี (Senge, 1990) ซึ่งผู้เขียนสรุปได้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นสถานที่ซึ่งทุกคนสามารถขยายศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีบรรยากาศของการเรียนรู้รายบุคคลและกลุ่ม มีกระบวนการคิดวิเคราะห์ มุ่งเน้นในการกระตุ้น เร่งเร้า และจูงใจให้สมาชิกทุกคนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีอิสระในการเรียนรู้ สร้างความรู้ที่หลากหลายร่วมกัน แบ่งปันความรู้เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะ ศักยภาพ รวมทั้งทักษะในการสร้าง การแสวงหา การแปลความ การถ่ายโอน และการคงไว้ซึ่งความรู้ เพื่อขยายศักยภาพของตนเองและขององค์กร ขณะเดียวกันทุกคนก็ช่วยองค์กรเรียนรู้จากความผิดพลาดและความสำเร็จ ตลอดจนมีความคิดความเข้าใจเชิงระบบที่จะประสานกัน เพื่อให้เกิดความได้เปรียบที่ยั่งยืนต่อการแข่งขันท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

สรุปได้ว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ หมายถึง องค์กรที่อำนวยความสะดวกและสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรทั่วทั้งองค์กร บุคลากรทุกคนในองค์กรจะต้องเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้อย่างมีพลังสร้างสรรค์ แล้วพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง มีแนวคิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่ดีพร้อมต่อการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ก่อเกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการจัดการกับความรู้และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การใช้ความรู้ในการพัฒนาองค์กรเพื่อความสำเร็จขององค์กรสู่ความเป็นเลิศ

ขั้นตอนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

ขั้นตอนการองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ ศึกษาว่าองค์กรของเรามีอะไรดี ประเมินศักยภาพขององค์กร/บุคคล ค่านิยม ปัญหาข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งประเมินการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มากำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ หรือแนวทางที่จะใช้เป็นรูปแบบ และกิจกรรมที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (mutual learning) เช่น บางหน่วยจัดให้มี Knowledge Center ของตนเอง รวบรวมทรัพยากรแห่งการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกต่อการใช้ เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินงานตามแผน มีการแต่งตั้งคณะทำงานส่งเสริมการดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลตามระยะเวลา หรืออาจมีการตั้งหน่วยวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ในองค์กร ซึ่งมีตัวแทนจากบุคลากรทุกฝ่าย รวมทั้งผู้บริหาร

ขั้นตอนที่ 4 จัดเกณฑ์การพัฒนาประเมินผลในขั้นท้ายสุดหลังจากที่ดำเนินการไปแล้ว ระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ทราบว่า องค์กรของเรามีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับการประเมินผลอยู่บางประการ คือ เนื่องจาก “ความรู้” เป็นสิ่งที่จับต้องยาก มีลักษณะเป็นนามธรรม เมื่อเรานำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม จึงยากต่อการวัดผลหรือนับออกมาเป็นสถิติให้เห็นชัดเจนได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การวัดผลมีข้อจำกัดตามไปด้วย การประเมินว่าองค์กรของเรามีลักษณะของเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด ผลที่ได้จากการเรียนรู้สัมฤทธิ์หรือไม่ จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยเวลาในการพิสูจน์ดูผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนที่จะสามารถสรุปได้ โดยทั่ว ๆ ไป การวัดผลที่พอจะกระทำได้จึงเน้นไปที่กระบวนการในการจัดการว่าได้ดำเนินการไปแล้วมากน้อยเพียงใด หรือวัดในเชิงปริมาณขององค์ความรู้ ที่ได้มีการถ่ายทอด ขณะที่ปริมาณดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันได้เสมอไปว่า บุคลากรมีลักษณะของการเรียนรู้ที่แท้จริงหรือไม่ เรื่องที่วัดผลยากอีกประการหนึ่ง คือ ส่วนที่เกี่ยวกับการเงิน หรือการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการลงทุน กล่าวคือ เมื่อลงทุนไปแล้ว สิ่งเหล่านี้จะให้ผลตอบแทนกลับมาเท่าไร เป็นต้น (วีระวัฒน์ ปันนิตมัย, 2544: 85)

การสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ

แนวคิดและวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มีความสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องของการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งแนวคิดและวิธีการดังกล่าวนี้ พระพุทธองค์ได้ทรงนำมาใช้กับสาวกและองค์กรของพระองค์ คือพระพุทธศาสนามาแล้วกว่า 2,500 ปี เมื่อศึกษาพุทธธรรมหรือหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พบว่า มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลและมีส่วนสนับสนุนต่อการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ สิกขา 3 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 กัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นต้น (เจษฎา นกน้อย, 2556: 15) ในบทความนี้ขอยกตัวอย่างของ หลักธรรมสิกขา 3 รายละเอียดดังนี้

สิกขา 3 หลักธรรมสิกขา 3 หรือไตรสิกขา คือข้อปฏิบัติที่เป็นหลักในการเรียนรู้มี 3 ประการ คือ

1. ศีล คือ การประพฤติดี ไม่ทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อน
2. สมาธิ คือ การบังคับจิตใจให้อยู่ในสภาพที่จะทำประโยชน์ สมควรแก่การทำงานให้มากที่สุด
3. ปัญญา คือ การฝึกฝนอบรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

เมื่อพิจารณาหลักการของสิกขา 3 จะพบว่ามีความสอดคล้องกับหลักการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น เกี่ยวกับเรื่องไตรสิกขานี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) อธิบายว่า ไตรสิกขา เป็นระบบการฝึกอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียด และจากส่วนที่ง่ายกว่าเข้าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า เมื่อแรกเริ่มการฝึก การฝึกส่วนหยาบภายนอกในขั้นศีล ช่วยเป็นฐานแก่การฝึกส่วนละเอียดภายใน ทำให้พร้อมและสะดวกที่จะฝึกในขั้นจิตและปัญญาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายในคือขั้นจิตและปัญญา ผลที่ส่งกลับออกมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริตมั่นคง คิดแก้ปัญหาและทำกิจต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ เมื่อฝึกตลอดระบบของสิกขาแล้ว ระบบการดำเนินชีวิตทั้งก็กลายเป็นระบบของมรรค สอดคล้องกันหมดทั้งภายนอกและภายใน การพัฒนาตามหลักไตรสิกขานี้เป็นหนทางที่นำไปสู่ความสุข ความสงบ และความเจริญ ถ้าปัจเจกมีความมุ่งมั่นจะพัฒนาตนให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ก็สามารถบรรลุมรรค ผล นิพพานได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555: 552-553)

หากบุคคลในองค์กรนำมาปฏิบัติก็จะส่งผลให้องค์กรบรรลุสิ่งที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพราะนับเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กร เมื่อบุคลากรในองค์กรมีคุณธรรมนี้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ขององค์กร เมื่อนั้นการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ก็จะเกิดขึ้นสมตามการดำเนินตามหลักธรรมที่เปรียบเสมือนทวารแห่งความสำเร็จ หากบุคลากรในองค์กรต่างยึดมาปฏิบัติในการดำรงตนระหว่างกันในองค์กรก็จะส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น อันจะส่งผลให้องค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548, หน้า 295-297) ที่ได้ให้นิยามการศึกษาหรือการเรียนรู้ว่าเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และท่านได้กล่าวอีกว่า การเรียนรู้ การฝึกฝนการพัฒนาตนการพัฒนาคนให้มีปัญญาที่จะทำกรรมได้ถูกต้องจึงต้องมีการศึกษาที่เรียกว่า สิกขา คือ ต้องศึกษา ต้องเรียนรู้ ต้องพัฒนาตนโดยไม่ประมาทการฝึกฝนแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นการเรียนรู้จึงเป็นการกระทำเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวตนทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เป็นบุคลากรที่ดีในองค์กรเป็นประชาชนที่ดีของสังคม ทั้งนี้ตลอดชีวิตของมนุษย์ จำเป็นต้องเรียนรู้ทั้งจากธรรมชาติภูเขา ต้นไม้สิ่งแวดล้อมเหตุการณ์ บุคคลรอบข้างหรือแม้แต่ความรู้สึกลึกซึ้งภายในใจของตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้รู้เท่าทันและปฏิบัติตนต่อโลกธรรม 8 คือ มีลาภ สูญเสีย มียศ เสื่อมยศ ตีเดียวน สรรเสริญ สุข และทุกข์ได้โดยไม่ตกเป็นทาสของโลกธรรม 8 ดังนั้น หากองค์กรต่างๆ น้อมนำหลักการทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาปรับใช้ในองค์กร ก็เชื่อว่าองค์กรเหล่านั้นจะสามารถพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในอนาคต (พระมหาดำรงค์ ปชโชตชโย และคณะ, 2563: 93-94)

ดังนั้น หากองค์กรต่างๆ น้อมนำหลักการทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาปรับใช้ในองค์กร ก็เชื่อว่าองค์กรเหล่านั้นจะสามารถพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ดีในอนาคต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ใช้แนวคิดขององค์กรแห่งการเรียนรู้ มีลักษณะสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกับการจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่มีผลการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีผลตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงประจักษ์ ตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 10 ถึงปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กรณีศึกษา : รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในบทความนี้ จะขอยกกรณีศึกษาของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยที่มหาวิทยาลัยมีนโยบายในการพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร โดยมีการกำหนดแผนแม่บทการจัดการความรู้ กำหนดกลยุทธ์และสร้างวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนในการจัดการความรู้ โดยบูรณาการการจัดการความรู้สู่องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ มีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่มีผลการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีผลตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงประจักษ์ โดยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าประสงค์ คือ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 20 ปรับปรุง พัฒนากลไกการบริหารจัดการเพื่อก้าวสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และผลตัวชี้วัดความสำเร็จของกลยุทธ์ ได้แก่ มีกระบวนการพัฒนามหาวิทยาลัยสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ มีคณะกรรมการจัดการความรู้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี 2553 และในปี 2556 มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของมหาวิทยาลัย ทั้งในระดับสถาบัน ระดับคณะ ระดับวิทยาเขต ระดับวิทยาลัย ในตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในแต่ละส่วนงาน ยังอยู่ในระดับที่น้อยถึงปานกลาง (ธีรพันธ์ เชื้อรัมย์ และคณะ, 2565)

ต่อมา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการองค์กร เป้าประสงค์ที่ 5.3 มหาวิทยาลัยเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการบริหารจัดการองค์กร ที่มีเป้าประสงค์ที่เป็นมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีการขยายผลไปสู่บุคลากรกลุ่มอื่น ส่งผลให้เกิดการริเริ่มโครงการหรือสร้างเครือข่ายใหม่ๆ เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคมในระดับนานาชาติ ดังนี้

1. สนับสนุนให้บุคลากรนำประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง ได้แก่ โครงการ “Show & Share”
2. พัฒนาและสนับสนุนศูนย์ความเป็นเลิศด้านพระพุทธศาสนาในระดับชาติและนานาชาติ ได้แก่ โครงการพัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศด้านพระไตรปิฎก และโครงการพัฒนาศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิปัสสนากรรมฐาน
3. ส่งเสริมการสร้างและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระดับนานาชาติ ได้แก่ โครงการสัมมนาวิชาการนานาชาติ (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

มหาวิทยาลัยได้กำหนดแผนแม่บทการจัดการความรู้โดยบูรณาการการจัดการความรู้สู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศภายใต้ปรัชญา “องค์กรวิถีพุทธ” ซึ่งมีวิสัยทัศน์การจัดการความรู้มหาวิทยาลัย คือ องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ มีการกำหนดกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และสร้างวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ แต่มหาวิทยาลัยมีโครงสร้างองค์กรที่ใหญ่เนื่องจากมีส่วนงานในสังกัดจำนวนมาก กระจายอยู่ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค องค์กรแห่งการเรียนรู้ของแต่ละส่วนงานจึงมีความแตกต่างกัน โดยผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตน สนับสนุนส่งเสริมบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้ โดยปฏิบัติตนเป็นผู้ฝึกสอน พี่เลี้ยง ผู้จัดการความรู้ และเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ให้กับคนในองค์กร มีการเอื้ออำนาจให้บุคลากรในองค์กร แต่ไม่ทุกเรื่อง มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับคณะ วิชยาเขต วิชยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการฯ ได้พัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นองค์กรพระพุทธศาสนาในระดับโลกตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยที่ตั้งไว้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่ในส่วนของส่วนงานตามภูมิภาคยังไม่สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่มหาวิทยาลัยตั้งไว้

มหาวิทยาลัยมีการสร้างและพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการแสวงหาความรู้และสร้างฐานความรู้ของตน คือ พระพุทธศาสนา และบูรณาการเป็นองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมขององค์กร แต่เป็นการดำเนินการแบบปีต่อปี นโยบายด้านการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมีการนำไปสู่การปฏิบัติของส่วนงานต่าง ๆ ทั่วทั้งองค์กร แต่เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยเป็นองค์กรใหญ่ มีส่วนงานในสังกัดมาก ทั้ง วิชยาเขต วิชยาลัยสงฆ์ ห้องเรียนและหน่วยวิทยบริการฯ จึงทำให้ผลการดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่มหาวิทยาลัยตั้งไว้ และมหาวิทยาลัยได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ในองค์กร ครอบคลุมภารกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านทรัพยากร ด้านงบประมาณ และด้านบุคคล แต่เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยมีส่วนงานมาก จึงทำให้การดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมทุกส่วนงาน สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt, 2002) ที่ได้กล่าวถึงองค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยระบบขององค์กรทั้งหมด เปรียบเสมือนว่าองค์กรนั้น ๆ เป็นองค์กรที่มองเดียวกันทั้งองค์กรสมาชิกในองค์กรให้ความสำคัญและยอมรับว่าการเรียนรู้ทั้งองค์กรนั้นจะนำมาซึ่งความอยู่รอดขององค์กรในปัจจุบันและความสำเร็จขององค์กรในอนาคตทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัย และองค์กรมีบรรยากาศที่ส่งเสริมกระตุ้นและให้รางวัลแก่บุคลากรและกลุ่มที่เรียนรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และองค์กรเป็นศูนย์รวมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร ดังนั้น การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบย่อยด้านองค์กรทั้ง 4 มิติ ได้แก่ วิสัยทัศน์ วัฒนธรรม กลยุทธ์ และโครงสร้าง ผู้นำเป็นทั้งครู โค้ชและพี่เลี้ยงเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถ พร้อมต่อการเอื้ออำนาจให้บุคลากรรับมอบความรับผิดชอบและอำนาจที่สอดคล้องกับความสามารถ นอกจากผู้บริหารและบุคลากรที่ต้องได้รับการเอื้ออำนาจและการเรียนรู้แล้ว นิสิตและนักศึกษา หน่วยงานและองค์กรภายนอก และเครือข่าย รวมถึงชุมชนที่อยู่แวดล้อม ซึ่งทุกกลุ่มมีคุณค่าต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องได้รับการเอื้ออำนาจและการเรียนรู้เช่นเดียวกันนอกจากนั้น การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์และการทำเหมืองความรู้ การถ่ายโอนและการเผยแพร่ความรู้

และการนำไปประยุกต์ใช้และการทำให้ข้อมูลถูกต้องเที่ยงตรงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้งาน เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและง่ายต่อการจัดการความรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ในองค์กรให้เกิดขึ้นอย่างทั่วถึง

รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า องค์ประกอบและแนวทางของการดำเนินงานเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบด้านองค์กร 3) องค์ประกอบด้านบุคคล 4) องค์ประกอบด้านความรู้ 5) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้ พบว่า องค์ประกอบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงระบบ เป็นแนวคิดที่มองการพัฒนาทุกระบบขององค์กร ซึ่งระบบย่อยทุกระบบมีความสัมพันธ์กัน เป็นแนวคิดที่มีความสมบูรณ์กว่าแนวคิดของนักวิชาการท่านอื่น ๆ สามารถผลักดันให้องค์กรก้าวไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบได้ ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) และผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มาสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปัจจัยที่ส่งผลให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจและยุทธศาสตร์ ด้านการจัดโครงสร้างและการบริหารงาน ด้านการจัดการความรู้ ด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการพัฒนาบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรด้านการพัฒนาบุคลากรและทีมงานด้านการจูงใจและด้านการกำกับติดตาม การดำเนินงานมีความเหมาะสมมาก โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านเทคโนโลยี เป็นองค์ประกอบย่อยของการพัฒนามหาวิทยาลัยไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเครือข่ายเทคโนโลยีและเครื่องมือต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ช่วยให้คนในมหาวิทยาลัยเข้าถึงความรู้ และมีการแลกเปลี่ยนสารสนเทศและการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีองค์ประกอบย่อย คือเทคโนโลยีสำหรับการจัดการความรู้ และเทคโนโลยีสำหรับการเพิ่มพูนความรู้ และส่วนที่ 3 เจาะลึกสู่ความสำเร็จ เป็นการอธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขสู่ความสำเร็จของรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยกลยุทธ์การพัฒนาด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้แก่ส่งเสริมการใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมบุคลากรออกแบบนวัตกรรม สร้างนวัตกรรมที่สนับสนุนการปฏิบัติงานพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เอื้อต่อการเรียนรู้พัฒนารูปแบบการจัดเก็บข้อมูลส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กานต์สุตา มาฆะศิริานนท์ (2557) ที่กล่าวถึง กลยุทธ์เพื่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีโดยพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่อาศัยเทคโนโลยี พัฒนาและใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ทางไกลที่หลากหลาย แสวงหาและพัฒนาสมรรถนะของเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้เป็นกลุ่มติดตั้งระบบ Electronic Performance Support Systems (EPSS) ใช้อินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ตเพื่อการฝึกอบรม ด้านเทคโนโลยีประกอบด้วย เครือข่ายเทคโนโลยีและเครื่องมือทางข้อมูลต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้คนในองค์กรเข้าถึงความรู้ และมีการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ และการเรียนรู้ซึ่งกันและกันโดยจะรวมไปถึงตัวระบบและกระบวนการทางเทคโนโลยี ตลอดจนโครงสร้างของความร่วมมือที่จะทำให้เกิดทักษะในการประสานงาน การสอนงาน และทักษะเกี่ยวกับความรู้ด้านอื่น ๆ และยังครอบคลุมถึงการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และวิธีการในการเรียนรู้ ที่ก้าวหน้า ไปมาก ๆ อาทิเช่น การใช้ตัวแบบจำลอง (Simulation)

การประชุมทางไกล (Computer Conferencing) ตลอดจนการแลกเปลี่ยนและลงความเห็นร่วมกัน เครื่องมือต่าง ๆ เหล่านี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นทางด่วนความรู้ (Knowledge Freeways) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการจัดการความรู้องค์ประกอบที่สำคัญ 2 อย่างขององค์ประกอบด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วยเทคโนโลยีสำหรับการจัดการความรู้ และเทคโนโลยีสำหรับเพิ่มพูนการเรียนรู้ (กานต์สุตา มาชะศิริานนท์, 2557: 67) มหาวิทยาลัยมีนโยบายในการพัฒนาองค์กรไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร โดยมีการกำหนดแผนแม่บทการจัดการความรู้ กำหนดกลยุทธ์และสร้างวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน มีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนในการจัดการความรู้ แต่มหาวิทยาลัยมีโครงสร้างองค์กรที่มีขนาดใหญ่ เพราะมีส่วนงานในสังกัดจำนวนมาก จึงยังไม่สามารถทำให้มหาวิทยาลัยบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่ตั้งไว้ได้ การสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ **ส่วนที่ 1 ส่วนนำ** เป็นการอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีองค์กรแห่งการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบ **ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา** เป็นการอธิบายถึงองค์ประกอบและแนวทางของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านองค์กร ด้านบุคคล ด้านความรู้ และด้านเทคโนโลยี และ**ส่วนที่ 3 เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ** โดยผลการประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมมีผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุด (ธีรพันธ์ เชื้อรัมย์ และคณะ, 2565)

นอกจากนี้ ทางด้านการเรียนรู้ในระดับองค์กร จะเห็นได้ว่า “องค์กรวิถีพุทธ” นั้นมีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นเอกลักษณ์ โดยมีพระพุทธเจ้าทรงเป็นประธานและเป็นผู้นำเหล่าสาวกซึ่งเป็นสมาชิกในองค์กร ต่างมีเป้าหมายร่วมกัน ในการปฏิบัติตนตามหน้าที่เพื่อบรรลุผลร่วมกัน นั่นคือการถึงที่สุดแห่งทุกข์หรือพระนิพพาน ซึ่งสมาชิกภายในองค์กรต่างมีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมต้องใช้เวลาในการสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลายประการ เช่น หลักการของสิกขา 3 จะพบว่ามีความสอดคล้องกับหลักการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นหากบุคลากรในองค์กรยึดหลักสิกขา 3 มาประพฤติปฏิบัติในองค์กรก็จะเป็นสนับสนุนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในองค์กร อันจะเป็นการปูทางไปสู่องค์กร อันจะเป็นการปูทางไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ต่อไป พระพุทธศาสนามีหลักที่เป็นกระบวนการฝึกฝนพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการควบคุมตนเอง เรียกว่า ไตรสิกขา เป็นวิธีการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ

1) ด้านพฤติกรรม การแสดงออกทางกาย วาจา เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาจิตใจและปัญญาต่อไป

2) ด้านจิตใจ ทำจิตให้มีกำลัง ตั้งมั่น มีคุณภาพที่ดี เหมาะต่อการนำไปใช้งาน

3) ด้านปัญญา ให้มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง

ซึ่งเชื่อว่าหากมีการพัฒนาอย่างค่อยๆ เป็นค่อยๆ ไป องค์กรแห่งการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรมก็จะเกิดขึ้นได้อย่างมั่นคง เปรียบเหมือนดอกไม้ซึ่งพร้อมรอการผลิบาน จากหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นได้ว่าการจัดองค์กรแห่งการเรียนรู้ตามแนวทางพุทธธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มีสาระสำคัญในเรื่องของการสั่งสอนสาวกให้เป็นผู้ที่รู้จักฝึกตน และมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองไปสู่ศักยภาพสูงสุด โดยใช้ทั้งการเรียนรู้

ส่วนบุคคล การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการเรียนรู้ขององค์กร ดังนั้น หากองค์กรต่างๆ น้อมนำหลักการทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมาปรับใช้ในองค์กร ก็เชื่อว่าองค์กรเหล่านั้นจะสามารถพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในอนาคต (อภิญาญา ฉัตรช่อฟ้า และบุญทัน ดอกไธสง, 2562: 166-168)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เป็นแบบอย่างขององค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ ที่ได้มีผลการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและมีผลตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงประจักษ์ พร้อมทั้งมีการปรับปรุงและพัฒนากลไกการบริหารจัดการเพื่อก้าวสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 2553 เป็นต้นมา มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา และโครงการขยายผลไปสู่บุคลากรกลุ่มอื่น ส่งผลให้เกิดการริเริ่มโครงการหรือสร้างเครือข่ายใหม่ๆ เพื่อการบริการวิชาการแก่สังคมในระดับนานาชาติในหลายโครงการ

องค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มุ่งเน้นส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ พัฒนาสถานศึกษาขนาดใหญ่ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ได้รับการพัฒนาตามบริบทของสถานศึกษาและหาแนวทางการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมให้เป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ สำหรับเป็นกรอบแนวทางการพัฒนาศักยภาพของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขนาดใหญ่จะสามารถทำให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษา ที่มีคุณภาพ สามารถดำเนินงานการบริหารจัดการศึกษาของชาติได้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา และพัฒนาระดับศักยภาพทางการศึกษาของชาติ โดยมีกลุ่มงานเทคโนโลยีการศึกษา ปฏิบัติงานจัดอบรมบุคลากรและนิสิตนักศึกษาของ มหาวิทยาลัยในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ งานบริหารจัดการเว็บไซต์ งานบริการการเรียนการสอนออนไลน์ (E-Learning) และได้มีคู่มือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยมีการสร้างและพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการแสวงหาความรู้และสร้างฐานความรู้ของตน คือ พระพุทธศาสนา และบูรณาการเป็นองค์ความรู้ใหม่ และพัฒนาให้เกิดนวัตกรรมขององค์กร แต่เป็นการดำเนินการแบบปีต่อปี นโยบายด้านการจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยมีการนำไปสู่การปฏิบัติของส่วนงานต่าง ๆ ทั่วทั้งองค์กรภายใต้ปรัชญา “องค์กรวิถีพุทธ” ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) ที่ได้กล่าวถึงองค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยระบบขององค์กรทั้งหมด เปรียบเสมือนว่าองค์กรนั้น ๆ เป็นองค์กรที่สมองเดียวกันทั้งองค์กรสมาชิกในองค์กรให้ความสำคัญและยอมรับว่าการเรียนรู้ทั้งองค์กรนั้นจะนำมาซึ่งความอยู่รอดขององค์กรในปัจจุบันและความสำเร็จขององค์กรในอนาคตทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัย และองค์กรมีบรรยากาศที่ส่งเสริมกระตุ้นและให้รางวัลแก่บุคลากรและกลุ่มที่เรียนรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และองค์กรเป็นศูนย์รวมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์กรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธ (Buddhist Way Learning Organization)

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า ปัจจัยสำคัญของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น เน้นที่ “คน” เป็นหลัก เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเทคนิคต่างๆ ตลอดจนเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเพียงอรรถประโยชน์ที่ช่วยเอื้ออำนวยให้วิธีการที่จะนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ดำเนินไปได้สะดวกขึ้น และเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง โดยความรู้ต้องมีการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าว องค์กรจะต้องพัฒนาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษารูปแบบขององค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า องค์ประกอบและแนวทางของการดำเนินงานเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ 5 ด้าน มีรายละเอียดดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ 2) องค์ประกอบด้านองค์กร 3) องค์ประกอบด้านบุคคล 4) องค์ประกอบด้านความรู้ 5) องค์ประกอบด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ของ ไมเคิล เจ มาร์ควอดท์ (Michel J. Marquardt) ที่ได้กล่าวถึงองค์กรแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ด้วยระบบขององค์กรทั้งหมด เปรียบเสมือนว่าองค์กรนั้น ๆ เป็นองค์กรที่มองเดียวกันทั้งองค์กรสมาชิกในองค์กรให้ความสำคัญและยอมรับว่าการเรียนรู้ทั้งองค์กรนั้นจะนำมาซึ่งความอยู่รอดขององค์กรในปัจจุบันและความสำเร็จขององค์กรในอนาคตทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จขององค์กรได้อย่างต่อเนื่องและทันสมัย และองค์กรมีบรรยากาศที่ส่งเสริมกระตุ้นและให้รางวัลแก่บุคลากรและกลุ่มที่เรียนรู้ใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร และองค์กรเป็นศูนย์รวมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กร นอกจากนั้น เมื่อศึกษาพุทธธรรมหรือหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พบว่า มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลและมีส่วนสนับสนุนต่อการ

สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ได้แก่ สึกขา 3 อธิธิบาท 4 อินทริย์ 5 ตรุณธรรม 6 กัลยาณมิตรธรรม 7 หลักพหุสูต โปรโตโมสะ โยนิโสมนสิการ เป็นต้น

บทสรุป

การสร้างรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ เป็นการอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีองค์กรแห่งการเรียนรู้และวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบ ส่วนที่ 2 ส่วนเนื้อหา เป็นการอธิบายถึงองค์ประกอบและแนวทางของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ ด้านองค์กร ด้านบุคคล ด้านความรู้ และด้านเทคโนโลยี และ ส่วนที่ 3 เป็นเงื่อนไขสู่ความสำเร็จ โดยผลการประเมินรูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมมีผลการประเมินรูปแบบอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ดังนั้นการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบย่อยด้านองค์กรทั้ง 4 มิติ ได้แก่ วิสัยทัศน์ วัฒนธรรม กลยุทธ์ และโครงสร้าง ผู้นำเป็นทั้งครู โค้ชและพี่เลี้ยงเพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถพร้อมต่อการเอื้ออำนาจให้บุคลากรรับมอบความรับผิดชอบและอำนาจที่สอดคล้องกับความสามารถ นอกจากนี้ผู้บริหารและบุคลากรที่ต้องได้รับการเอื้ออำนาจและการเรียนรู้แล้ว นิสิตและนักศึกษา หน่วยงานและองค์กรภายนอก และเครือข่าย รวมถึงชุมชนที่อยู่แวดล้อม ซึ่งทุกกลุ่มมีคุณค่าต่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้องได้รับการเอื้ออำนาจและการเรียนรู้เช่นเดียวกัน หากนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติจะทำให้เป็นองค์กรที่มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ บุคลากรจะกระตือรือร้น เสาะแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาองค์กรให้แข็งแกร่งและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก http://plandiv.mcu.ac.th/?page_id=109.
- กานต์สุดา มาชะศิริานนท์. (2557). การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เอ็กชเปอร์เน็ท.
- เจษฎา นกน้อย. (2556). *12 แนวคิดฝ่าวิกฤตองค์กร*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ธีรพันธ์ เชิญรัมย์ และคณะ. (2565). รูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารวิจัยวิชาการ*. 5 (2), 183-196.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. พิมพ์ครั้งที่ 32. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์แพรวแอนดิโฮม.
- พระมหาดำรงค์ ปชโชตชโย และคณะ. (2563). การเรียนรู้ตามหลักพหุสูต 5 ของผู้เรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (1), 88-97.

- พระสุพรรณธิราจารย์ และพระมหาสังเวช จันทโสภี (ศรีโคตร). (2551). *ศึกษาสภาพองค์กรแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามทฤษฎีของ ไมเคิล มาร์ควอดท์*. รายงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2549). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2544). *การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เนต.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়รัฐมนตรี. (24 ตุลาคม 2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566 – 2570*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>.
- อภิญา ฉัตรข้อฟ้า และบุญทัน ดอกไธสง. (2562). องค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 5 (1), 157-170.
- อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2544). *ประมวลบทความนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Garvin, D. (2000). *Learning in Action: A Guide to Putting the Learning Organization to Work*. Boston, Mass: Harvard Business School.
- Marquardt, M. J. and Reynolds, A. (1994). *The Global Learning Organization*. New York: Irwin.
- Pedler, M., et al. (1991). *The Learning Company: A Strategy for Sustainable Development*. London: The McGraw-Hill.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday/Currency.

ภาษาบาลีในมิติทัศน์ของคนไม่ได้เป็นมหาเปรียญ : สะท้อนคิดว่าด้วยภาษากับการรักษาและสืบทอด
อายุพระพุทธศาสนา

พระปลัดระพิน พุทธิสาร^{1*}, ดิเรก ตัวงลอย², มัลลิกา ภูมะธ³

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1*},
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์²,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์³

Pali in the Dimension of People is not A Sermon : Reflecting the Thought that
Language and Keeping the Inheritance of Buddhism

Phrapalad Raphin Buddhiso^{1*}, Direk Duangloy², Mallika Phumathon³

Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1*},
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakornsawan Campus²,
Rajaphat Nakornsawan University³

Article Info

Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)

Academic Article

Article History:

Received 14 Mar 2021;

Revised 11 Apr 2023;

Accepted 18 Apr 2023

คำสำคัญ:

ภาษาบาลี;
การรักษาสืบทอด;
อายุพระพุทธศาสนา

Corresponding Author,

E-mail: Raphind

@yahoo.com*

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาษาบาลีที่เป็นส่วนสำคัญในการจารึกบันทึกคำสอนในพระพุทธศาสนา การเผยแพร่ร่วมเป็นปรากฏการณ์ของการศึกษากระทั่งปัจจุบัน การเขียนบทความนี้ใช้การวิเคราะห์จากเอกสาร งานวิจัย และเขียนเป็นความเรียง ผลการศึกษาที่พบภาษาบาลีถูกนิยามว่าเป็นภาษาที่ใช้ในการบันทึกคำสอนทางพระพุทธศาสนา หรือเป็นเครื่องมือหนึ่ง ส่วนคำสอนนั้นจะถูกดัดแปลงไป หรือแต่งเป็นภาษาหนังสือ หรือเป็นคำสอนดั้งเดิมหรือไม่ ตามที่เป็นข้อถกเถียงกันคงไม่มีคำตอบ แต่สาระสำคัญที่พบคือภาษา หรือภาษาบาลี จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการรักษาคำสอนที่สืบ ๆ กันมา และกลายเป็นเครื่องมือในการสื่อสารพระพุทธศาสนาด้วย รักษาคำสอนพระพุทธศาสนาด้วย รวมทั้งภาษาบาลีควรถูกนำมาเป็นจุดเริ่มของการตีความอธิบายความ สร้างคำสอนในแต่ละชุดจากฐานรากของพระพุทธศาสนาและถูกถ่ายทอดไปด้วยภาษาอื่น ๆ แต่เป็นภาษาศาสนา หรือภาษาของธรรมะแม้จะอยู่ในรูปของภาษาอื่น ๆ เช่นภาษาอังกฤษ เป็นต้น องค์ความรู้ใหม่ คือ ความเข้าใจต่อการพัฒนาการของภาษาบาลีในฐานะเป็นต้นธาตุ ที่มีเป้าหมายเพื่อการรักษาสืบทอดพระพุทธศาสนา ส่งผลเป็นปรากฏการณ์และพัฒนาการในสังคมไทย

Keywords:

Pali language;
 Succession preservation;
 Buddhism age

Abstract

The purpose of this academic paper is to study the concepts of the Pali language which are an important part in inscribing the teachings of Buddhism. Joint propagation has been a phenomenon of education up to the present time. In writing this article, use analysis from research papers, studies from various media to access ideas, opinions, and write them into articles. The results of the study found that the Pali language is defined as the language used to record Buddhist teachings. Or is one tool while the teachings will be modified or written in book language or is it a traditional teaching? As it is a debatable debate, there is probably no answer. But the essence of the language is Pali or Pali, which is one tool to preserve the teachings that have traditionally become a tool to communicate Buddhism Keep Buddhist teachings too. Including the Pali language is used as the starting point for the interpretation Create teachings in each set from the foundations of Buddhism and are transmitted in other languages, but are religious languages. Or the language of Dharma, even in the form of other languages such as English etc. The new body of knowledge is the understanding of the development of the Pali language as an elemental. Whose goal is to maintain and inherit Buddhism Resulting in a phenomenon and development as it appears in Thai society.

บทนำ

“...พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดบาลี ภาษาบาลีเป็นภาษาที่ประดิษฐ์ขึ้นภายหลัง จัดระบบไวยากรณ์ให้ กระชับสั้นและสวยงามเพื่อให้เก็บรักษาพระพุทธพจน์ ในครั้งพุทธกาล ประชาชนพูดกันด้วยกลุ่มภาษาปรากฏ ที่ประกอบด้วยภาษาลิ้นหลากหลายภาษา (ภาษามาคธีโบราณเป็นหนึ่งในภาษานี้) เชื่อว่าพระพุทธองค์พูดเป็น ภาษามาคธีโบราณ ที่แพร่หลายมาก และเข้าใจกันได้กว้างขวางในสมัยนั้น ภาษาบาลีไม่ใช่ภาษามาคธี แต่เป็น ภาษาที่สร้างสรรค์ขึ้นจากกลุ่มภาษาปากพูดและสันสกฤต...” ทั้งหมดที่ยกมาเป็นสัมภาษณ์ระหว่าง ศ.(พิเศษ) ดร.บรรจบ บรรณรุจิ กับมหาหรรษา ธมฺมหาโส,รศ.ดร. เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ.2563 (ติดตามทางช่องยู ทูบ (Youtube ที่ IBSC MCU) หลังจากมีนักวิชาการพุทธศาสนาหายานชื่อ ดร.เจน นัตตี้ (Jan Nattier) ชาวอเมริกัน ปาฐกถา เกี่ยวกับภาษาบาลี โดยปาฐกถาว่า "พระพุทธเจ้าไม่ได้พูดภาษาบาลี" ในการเผยแพร่ ธรรมะของพระองค์ และสิ่งที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกไม่ใช่พุทธพจน์ ? พอเกิดประเด็นความคิดแบบนี้ แปลว่า สถานการณ์ร้อนแรงยิ่งกว่าโควิด 19 ที่กำลังแพร่ระบาดไปทั่วโลกเสียทีเดียว ทำให้เกิดการตื่นตัวต่อการออกมา แสวงหาคำตอบต่อประเด็นเรื่องนี้ และย้อนแย้งต่อข้อมูลของนักวิชาการฝรั่งท่านที่ว่า มีการตั้งเวทีเล็ก ๆ

ผ่านระบบปฏิบัติการออนไลน์ Live สด สอดคล้องกับสถานการณ์ นั้ที่ไหนก็คุยกันได้ ทั้งพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ผู้อำนวยการ IBSC ได้นิมนต์พระปิยรัตน์ พระสงฆ์ชาวศรีลังกา สนทนาในภาคภาษาอังกฤษ /รวมทั้งเชิญผู้ทรงคุณวุฒิอย่าง รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล อาจารย์ที่เชี่ยวชาญในศาสตร์ของภาษาบาลี (ติดตามได้ <https://www.facebook.com/ibsc.mcu.ac.th/videos/550397252552560/?t=174>) หรือในฝั่งพระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ,รศ.ดร. (รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธปัญญาศรีทราวดี จ.นครปฐม) ก็ได้เชิญ ศ.ดร.วัชระ งามจิตรเจริญ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) รศ.ดร.เวทย์ บรรณกรกุล (วิทยาลัยบาฬีพุทธโฆษ จ.นครปฐม) มาตั้งวงเสวนากัน ในประเด็นดังกล่าวในพื้นที่ขอยกมาแล้วแต่ไม่กล่าวว่าพูดอย่างไรสนใจตามสืบค้นฟังกันเอาเองทางช่องสื่อออนไลน์ของเจ้าของช่องนั้น ๆ (IBSC) หรือ ศ.ดร.สมภาร พรหมทา ก็พูดประเด็นนี้ผ่านการเขียนเป็นภาคภาษาอังกฤษ ในชื่อบทความ “Language of the Buddha” (Somporn Promtha,2020) สรุปใจความได้ว่า ไม่ได้สนใจในเรื่องภาษา คือไม่ได้สนใจว่าพระพุทธเจ้าพูดภาษาอะไร แต่สนใจในประเด็นที่พระพุทธเจ้าสอนอะไร หรือที่อะไรไว้เป็นความรู้ แปลว่าที่ชนะต่อประเด็นนี้แตกต่างกัน หลายท่านสนใจภาษาอะไร อีกหลายท่านสนใจว่าสอนหรือมีความรู้อะไรในภาษานั้น ซึ่งในประเด็นเหล่านี้ขอออกตัวว่าไม่มีความรู้ในเชิงศาสตร์ภาษาบาลี จึงสงวนไม่แสดงความคิดเห็น หากสนใจให้ติดตามกันเองตามข้อมูลที่ยกมาเบื้องต้น ส่วนกรณีนี้ผู้เขียนสนใจปรากฏการณ์ความย้อนแย้งในประเด็นของพระพุทธศาสนากับภาษา และการใช้ภาษาในฐานะเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่คำสอน ภาษาบาลีจึงเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่คำสอนรักษาคำสอนตามมติที่ปราชญ์ฝ่ายพระพุทธศาสนาเถรวาทยืนยัน เป็นการสื่อสารพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ใช้เทคนิคของภาษามาเป็นวิธีการในการสื่อสารแนวคิดอุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนา ดังกรณีการยกนัยยะของพราหมณ์ มาอธิบายความเป็นพราหมณ์ตามแนวพุทธ หรือเรื่องทศตามแบบพุทธแกลิลกาลมาพนในสังคาลสูตร เป็นต้น ย้อนกลับมาในสังคมไทย พุทธทาส ภิกขุ (พ.ศ.2449-2536/1906-1993) แห่งส่วนโมกขพลาราม จ.สุราษฎร์ธานี ก็ใช้เทคนิคทางภาษามาอธิบายความ ดีความ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต,พ.ศ.2481/1938-) กับบทบาทการอธิบายพระพุทธศาสนา และการปกป้องพระพุทธศาสนาโดยใช้มิติของภาษาบาลีเป็นสำคัญด้วย รวมไปถึงพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (พ.ศ.2516/1973-) พระนักคิด นักเขียนร่วมสมัยของก็ใช้ฐานของภาษามาเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในช่วงสมัยปัจจุบัน และปราชญ์ฝ่ายพระพุทธศาสนาอีกจำนวนมากก็ใช้ฐานของการศึกษาภาษาบาลี เป็นเครื่องมือในการสืบทอด รักษา ปกป้อง รักษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งปรากฏนับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้นแนวคิดเรื่องภาษา ทั้งภาษาไทย บาลี และภาษาต่างประเทศล้วนมีความสำคัญในฐานะที่จะเป็นเครื่องมือในการรักษาและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาได้ โดยในการเขียนนี้จะได้นำเสนอในประเด็นของภาษากับประโยชน์ของภาษาที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร รักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

ภาพที่ 1 ประเด็นก่อกวนเกี่ยวกับภาษาบาลีในบริบททางวิชาการด้านบาลี
ในประเทศไทย (ภาพออนไลน์, <http://www.pali.mcu.ac.th/?p=21425>, เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563)

เนื้อเรื่อง

ประเด็นโต้แย้งว่าด้วยภาษาในพระพุทธศาสนา มิติของการศึกษาและรักษา

หากย้อนกลับไปในบริบทที่เป็นพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย นานกว่านั้นขอสงวนไว้ ด้วยเกินกว่าช่วงอายุหรือเกิดไม่ทันก็ไม่ยกมา เอาเฉพาะที่ผู้เขียนเกิดทันหรือร่วมสมัยอยู่ในเหตุการณ์ เฉพาะที่เท่าทันและพอเก็บความได้ ประเด็นความขัดแย้งในมิติของภาษากับการตีความคำสอน ซึ่งยกมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เห็นการทำงานของภาษาที่ถูกใช้มาเพื่อการศึกษา อธิบายความพระพุทธศาสนา และไปถึงการรักษาพระพุทธศาสนาด้วย ดังปรากฏเป็นกรณีศึกษาเช่น

ภาพที่ 2 หนังสือชี้แจงประเด็นโต้แย้งทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย โดยในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน
แต่สาระสำคัญเป็นการโต้แย้งในสาระภาษาบาลี การรู้ภาษา ตีความภาษาและการใช้ภาษาเป็นต้น
(ภาพออนไลน์ <https://pantip.com/topic/34132490>, เมื่อ 2 กันยายน 2558)

(ก) กรณีของสันตติโกศ หรือกรณีของสันตติโกศ กับประเด็นเรื่องการใช้ภาษาบาลีที่ผิดพลาดไม่ถูกต้องตามหลักทั้งไวยากรณ์ และคำแปลบาลี ซึ่งกลายเป็นประเด็นโต้แย้ง และความขัดแย้งในเชิงสังคมและศาสนา ได้มีปราชญ์ฝ่ายบาลีทั้ง พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2531) ในหนังสือเรื่อง “กรณีสันตติโกศ” หรือ ศ.ศิวรักษ์ (2532) ในหนังสือเรื่อง ปัญหาและทางออกกรณีสันตติโกศ ตามทัศนะของ ศ.ศิวรักษ์ ได้ออกมาท้วงติงและเขียนหนังสือยืนยันข้อมูล หรือข้อเท็จจริงโดยใช้ฐานของภาษา หรือองค์ความรู้ด้านภาษาบาลีมาเป็นข้อโต้แย้ง ให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ประเด็นจึงน่าสนใจและท้าทายต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

(ข) **กรณีของวัดพระธรรมกาย** วัดพระธรรมกายกรณีของการตีความประเด็น “อิตตา-อนัตตา” อันเป็นแก่นแกนของหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏในหนังสือ “กรณีธรรมกาย” (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542) ที่ปรากฏแนวคิดในหนังสือที่ว่า “...ถ้าหลักคำสอนยังมีมาตรฐานรักษา พระพุทธศาสนาก็อยู่ไปได้ถึงลูกหลาน/พระพุทธเจ้าตรัสไว้แน่นอนเด็ดขาดว่าลัทธิถืออิตตาไม่ใช่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า/พระไตรปิฎกและอรรถกถาระบุว่าเป็นอนัตตา...” ที่เป็นการยืนยันในประเด็นของการตีความของวัดพระธรรมกายกับประเด็น “อิตตา” และ “อนัตตา” ซึ่งในประเด็นนี้ได้มีผู้ทำการศึกษาว่าเป็นบทบาทของท่านในการรักษาพระธรรมวินัย ดังปรากฏในงาน วิจัยเรื่อง “บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) : ศึกษาเฉพาะกรณีธรรมกาย” (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2546) หรือในหนังสือ “**ธรรมกาย : พางเส้นสุดท้ายแห่งความเสื่อมสลายของสถาบันสงฆ์ไทย** (ส. ศิวรักษ์, 2542)

(ค) **กรณีของหนังสือเหตุเกิด พ.ศ.1** ที่แต่งและเรียบเรียงโดยท่าน เมตตานนโท ภิกขุ (พระมโนเมตตานนโท, 2548) ซึ่งจะมี 2 เรื่อง/เล่ม ประกอบด้วย (1) เหตุเกิด พ.ศ.1 วิเคราะห์กรณีปรินิพพานและการทำสังคายนา (2) เหตุเกิด พ.ศ.1 เล่ม 2 วิเคราะห์กรณีปฐมสังคายนาและภิกษุณีสงฆ์ เล่มวิเคราะห์ในประเด็นเหตุการณ์ตอนปรินิพพาน (สุรพศ ทวีศักดิ์, 2545, 82-92) จึงเป็นที่มาของหนังสือพร้อมคำชี้แจงโต้แย้งต่อประเด็นดังกล่าวในหนังสือชื่อ **ดูหนังสือพระมโนสะท้อนสภาพโซของการศึกษาไทย** (พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), 2545) ประเด็นถกเถียงเป็นเรื่องของการใช้ภาษา ที่ขาดความรู้จึงนำไปสู่การตีความวิเคราะห์อย่างคลาดเคลื่อน ในประเด็นร่วมนี้ก็มีนักวิชาการอย่าง น.อ.ทองย้อย แสงสินชัย (2546) ได้เขียนหนังสือ (1) เหตุเกิด พ.ศ.2545 เล่ม 1 (2) เหตุเกิด พ.ศ.2545 เล่ม 2 ซึ่งรายละเอียดหนังสือเป็นการโต้แย้งยืนยันต่อประเด็นข้อพิพาทตามที่ปรากฏในหนังสือกรณีของพระมโน เมตตานนโท ซึ่งเป็นการถกเถียงผ่านข้อเท็จจริง ข้อมูลทางภาษาและการใช้ความรู้เกี่ยวกับบาลีในการอธิบายความ ในกรณีพุทธปรินิพพาน ที่ตั้งคำถามว่า ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไร ส่วนในเล่มที่ 2 วิเคราะห์กรณีการปฐมสังคายนา และภิกษุสงฆ์ ที่สะท้อนข้อมูลประเด็นความขัดแย้งภายใต้การตีความเรื่อง “พุทธทายาท” ซึ่งประเด็นเหล่านี้พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ในขณะนั้นได้ใช้แนวคิดในเรื่อง “ภาษาบาลี” กับการขาดความรู้เชิงลึก จึงนำข้อมูลที่ได้มาไปสู่การวิเคราะห์ตีความที่คลาดเคลื่อน ไปสู่การตีความ หรือการแปลผลผิด อธิบายที่คลาดเคลื่อนจากเจตนารมณ์เดิม สาระหลักของความขัดกันภายใต้แนวคิดการตีความเป็นเรื่อง ภาษาบาลี และการรู้ไม่ลึกของภาษา จึงนำไปสู่การตีความวิเคราะห์ที่ผิดพลาดดังเกิดเป็นประเด็นตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.นี้

(ง) **กรณีพระคัมภีร์ วัดนาป่าพง จ.ปทุมธานี** ประเด็นของการตีความพระพุทธศาสนาเป็นข้อพิพาทในวงการคณะสงฆ์ ในเรื่องพระไตรปิฎกเป็นชั้นอรรถกถา ไม่ใช่พุทธวจนะ ประเด็นโต้แย้งก็เป็นเรื่องความไม่รู้ภาษาบาลี และใช้คำแปลของนักแปลบาลีในชั้นหลังไปเป็นฐานของการศึกษา และนำมาสู่การสื่อสารพระพุทธศาสนาในกระบวนทัศน์ว่าเป็น “พุทธวจนะ” หรือคำสอนของพระพุทธเจ้า ปรากฏการณ์นี้อาจไม่ได้เป็นเครื่องชี้ว่าถูกหรือผิดแต่ได้กลายเป็นประเด็นของการโต้แย้ง จนกระทั่งนำไปสู่การให้เหตุผลว่าไม่รู้ภาษาบาลีจึงนำไปสู่การวินิจฉัยที่คลาดเคลื่อน ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2558) ได้เขียนให้ข้อมูลไว้ในหนังสือเรื่อง **รู้จักพระไตรปิฎก ให้ชัด ให้ตรง (กรณีพระคัมภีร์)** ซึ่งความขัดกันในประเด็นนี้ได้นำไปสู่การสร้างพระไตรปิฎกฉบับออนไลน์ <https://etipitaka.com/search/> ตามภาพที่ 4 ที่นำพระไตรปิฎกฉบับหลวง/ฉบับ

สยามรัฐ/ฉบับมหามกุฏ/ฉบับมหาจุฬา 2539/พุทธวจนะ-หมวดธรรม/ชุดจากพระโอฐ 5 เล่ม มาเทียบเคียงตรวจสอบ ยืนยันกันได้ ผ่านระบบปฏิบัติการออนไลน์ดังปรากฏ ซึ่งประเด็นนี้ยังไม่มีบทสรุปแต่สิ่งที่ชัดเจนทำให้คนศึกษาพระพุทธศาสนาและกลายเป็นปรากฏการณ์ของการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในอีกมิติหนึ่งด้วย

(จ) **กรณีภิกษุณีกับการบวชในประเทศไทย** ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นถกเถียงกันในวงกว้างที่เนื่องด้วย “วินัย” โดยตรงซึ่งก็มีการศึกษาและเสนอแนวคิดในเรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ กรณีโต้แย้ง ต่อประเด็นดังกล่าวที่ทั้งฝ่ายสนับสนุนและคัดค้านแต่สาระหลักว่าด้วยประเด็นของการตีความพระธรรมวินัย แต่ทั้งหมดนำเสนอภายใต้กรอบของวินัย ความเป็นไปได้ ภาษาการตีความ วิธีการมองต่อการรักษาและสืบอายุพระพุทธศาสนาผ่านความเป็นเพศ ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาในส่วนของกรณีการสนับสนุน อาทิ ฝ่ายโต้แย้งเสนอว่าทำได้ เช่น ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธประสงค์ในการประดิษฐานภิกษุณีสงฆ์ (ณชปภา วาสิน, 2555, 43-63) หรือในงานศึกษาเรื่อง การบวชภิกษุณีในประเทศไทย (คณะอนุกรรมการด้านสตรี, 2546) รวมทั้งในงานของฉัตรสุมาลย์ (2551) ในเรื่อง สืบสานและเติมเต็ม : เรื่องราวของภิกษุณีวันวาน และวันนี้ หรือฝ่ายนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาที่เสนอมุมมองและให้ข้อมูล อาทิ ในงานเรื่อง ตอบ ดร.มาร์ติน : พุทธวินัย ถึง ภิกษุณี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2553) หรือในงานศึกษาเรื่อง การบวชภิกษุณีในสังคมไทย (ชาญณรงค์ บุญหนุน, 2551, 81-96) หรือเรื่อง “การรื้อฟื้นภิกษุณีสงฆ์ของฝ่ายเถรวาท” (เดือน คำดี, 2551, 5-80) สรุปในประเด็นนี้มีทั้งเห็นด้วยและคัดค้านถึงจะได้โต้ตอบประเด็นภาษาโดยตรง แต่เป็นการเสนอหลักคิดที่ว่าด้วยเกณฑ์ในการวินิจฉัยตามพระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎกโดยตรงที่เสนอเป็นแนวคิดที่ว่า “พระสงฆ์” ไม่มีสิทธิ์ที่จะไปอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บวชภิกษุณีเพราะสิทธิ์ขาดเป็นของพระพุทธเจ้า เป็นต้น

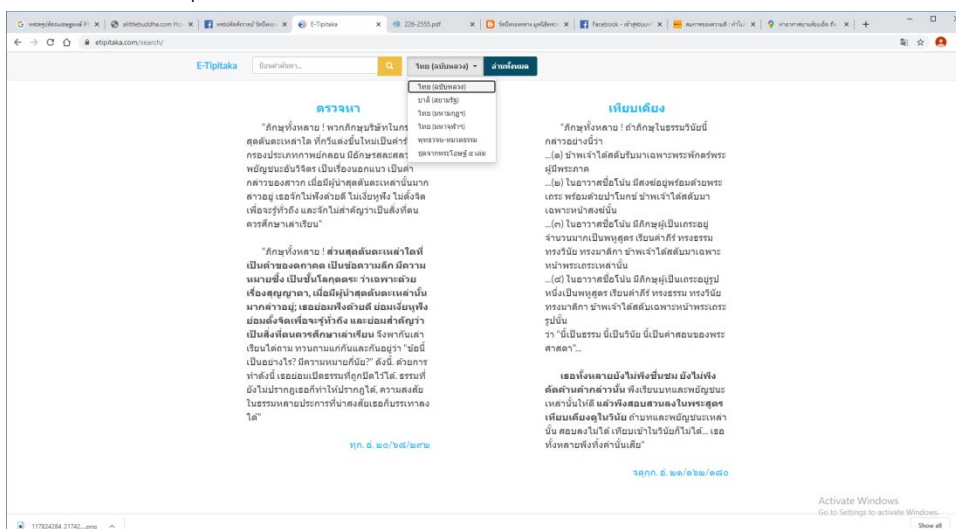
ภาพที่ 3 หนังสือข้อพิพาทเกี่ยวกับภาษาบาลี กับการโต้แย้งประเด็นทางพระพุทธศาสนาผ่านมิติของภาษาบาลี

(ภาพออนไลน์, https://www.watnyanaves.net/en/book_detail/158, สืบค้น 30 พฤษภาคม 2563)

ทั้งหมดเป็นข้อเท็จจริงและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ภายใต้แนวคิดและการตีความในประเด็นของภาษาเป็น 1 ในหลายประเด็นของแต่ละสำนักหรือผู้ที่เขียนหนังสือสื่อสารมาก่อน โดยสาระหลัก จะให้เหตุในเรื่องการหยิบข้อมูลมาวิเคราะห์ผิด ทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนไปจากความจริงหรือเจตนารมณ์ที่ต้องการสื่อหรือบอกกัน

ไป ซึ่งทั้งหมดเกิดขึ้นแล้วขับเคลื่อนไปเป็นส่วนหนึ่งของเวลา และทุกสำนักก็ยังอยู่ ยังทำงานในมิติของความเชื่อของท่านนั้น ๆ กันต่อไป แต่ในมุมมองผู้เขียนถือว่าเสน่ห์ของความขัดกันทำให้เกิดนวัตกรรม การเรียนรู้และการปรับตัว ดังกรณีของวัดพระธรรมกายก็มีการจัดการศึกษาสนับสนุนการศึกษาภาษาบาลีมากขึ้น เพื่อปิดช่องโหว่ แต่ก็ยังทำงานเพื่อพระพุทธรูปศาสนาอยู่ในมิติที่แตกต่างกัน (นาคยา แก้วใส, ผอบ พวงน้อย, 2543, 49-65) กรณีสันติอโศกแม้จะมีกฎหมายขับออกจากนิกาย แต่ก็ยังทำงานในมิติความเชื่อเดิมโดยมีฐานรากหรือจุดเชื่อมโยงกับพระพุทธรูปศาสนา (ภัทรพร ลิธิกาญจน์, 2544, 6-68; สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2533) หรือทีมงานของพุทธวจนะ ที่ยกเอาคำสอนของพระพุทธเจ้ามา และอ้างว่าก็สืบทานมาจากคัมภีร์ฝ่ายบาลีที่ปราชญ์ฝ่ายพุทธในประเทศไทยได้ทำการเรียบเรียงแปลไว้ เพียงแต่มาจัดกลอง เพิ่มคำ ให้สอดคล้องและตีความว่าเป็นพุทธพจน์ เสน่ห์คือมีการยกคำสอนมากล่าวอ้าง ยกผ่านคัมภีร์ แต่ทั้งหมดเป็นประเด็นข้อโต้แย้งด้วยภาษา ทำให้เกิดแนวคิดในเรื่องภาษาเดิม ความเข้าใจต่อภาษาบาลีที่จะเป็นเครื่องมือในการศึกษาเชิงลึก และการศึกษาภาษาบาลี ทำให้เห็นว่าอย่างไรเสียการศึกษาภาษาบาลี ยังมีความหมายและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธรูปศาสนา แม้จะมีความขัดแย้งกัน ส่วนผิดถูกว่ากันไปตามเหตุผลในเชิงศาสตร์ แต่อีกนัยหนึ่งทำให้เห็นว่าการศึกษาได้สร้างพัฒนาการผ่านการเรียนอย่างเป็นระบบ นำพระไตรปิฎกทุกฉบับ มาเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สมกับช่วงเวลาและง่ายต่อการสืบค้น <https://etipitaka.com/search/> ทั้งพระไตรปิฎกบาลีอักษรไทย ฉบับสยามรัฐ 45 เล่ม (บาลี-อักษรไทย) พระไตรปิฎกแปลภาษาไทย ที่เรียกว่าฉบับหลวง (จำนวน 45 เล่ม) พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย (จำนวน 91 เล่ม) พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 45 เล่ม (ฉบับมหาจุฬา) เทียบเคียงกันได้ด้วย แต่ประเด็นหลักคือนักบาลี แปลพระไตรปิฎกจากชั้นบาลี จึงได้ความแตกต่างกันไปภายใต้ความรู้และความสามารถของแต่ละท่าน แต่เสน่ห์ของความขัดแย้งทำให้เกิดการพัฒนาความรู้และปรับตัว แสวงหาความรู้หาเหตุผลมาเพิ่มเข้าพเจ้าผู้เขียนขอเลื่อมมองในประเด็นและมุมนี้

ภาพที่ 4 Web พระไตรปิฎกออนไลน์ Etipitaka ที่เป็นประติมากรรมของความขัดแย้งว่าด้วยบาลีและการตีความบาลี (ภาพออนไลน์ <https://etipitaka.com/search/>, สืบค้น 1 ธันวาคม 2563)

พระพุทธเจ้ากับ “พุทธวิธี” การสื่อสารด้วยภาษาเดิมสู่ภาษาศาสนา

ในประเด็นตามชื่อของบทความผู้เขียนสนใจว่าวิธีการ หรือเทคนิคของการสื่อสารจะทำให้เกิดการเรียนรู้ถึงกรณีที่พระพุทธเจ้าใช้วิธีสื่อสารด้วยภาษาพูด สู่การปรับจิต ปรับความคิด และเรียนรู้ตาม ดังประโยคพุทธพจน์ที่ตรัสกับยสะที่กำลังสับสนวุ่นวายเดินไปบนไป ด้วยประโยคว่า “ท่านผู้เจริญ ที่นี้วุ่นวายหนอ ท่านผู้เจริญ ที่นี้ขัดข้องหนอ” พระพุทธเจ้ารู้ความคิดจึงใช้การสื่อสารจิตด้วยภาษาปรับมุมคิดที่ว่า “ที่นี่ ไม่วุ่นวาย ที่นี่ ไม่ขัดข้อง มาเถิด ยสะ จงนั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่เธอ” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 31-32-เรื่องยสกุบุตร) จึงทำให้พระยสะได้มาบวชในพระพุทธศาสนา หรือกรณีภัททวัคคีย์จำนวน 30 คน พร้อมสตรีครบคน ได้ไปทัศนศึกษากระบวนนิเวศในป่า สหายคนหนึ่งไม่มีคู่ จึงได้นำหญิงแพศยาถ้าภาษาสมัยใหม่คงเป็น พรตตี นางหนึ่งมาร่วมการเดินทาง ต่อสตรีที่ว่าจ้างมาได้ลักเครื่องประดับหนีไปในขณะเมามายกันได้ที่ เมื่อทราบความจริงได้ออกตามหา จนกระทั่งไปพบพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่ ณ โคนไม้ต้นหนึ่ง พระพุทธเจ้าจึงตรัสถามจนได้ความว่ามาทำอะไร หาใคร จึงได้ตรัสเฉลยตอบไปว่า “**ดูกรกุมารทั้งหลาย พวกเธอสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน ข้อที่พวกเธอแสวงหาหญิงหรือแสวงหาตนนั้น อย่างไรเป็นความดีของพวกเธอเล่า ?** จะหาตัวเองหรือพรตตี เป็นประโยคทางภาษาที่ทำให้เกิดการตระหนักรู้และให้ความสำคัญต่อตนเองกรณีของมาณพหนุ่มทั้งหลายเหล่านั้น จนออกบวชศึกษาพระพุทธศาสนาในที่สุด หรือการเล่นกับความคิดผ่านภาษาที่ทรงตรัสกับพระวัคคีย์ที่ไม่ยอมปฏิบัติธรรม ได้แต่ชมพระรูปของพระพุทธเจ้าที่ว่า “วัคคีย์ จะมีประโยชน์อะไรด้วยร่างกายอันเปื่อยเน่าที่เธอเห็นอยู่นี้ ผู้ใดเห็นธรรม นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม ความจริง เมื่อเห็นธรรมก็ชื่อว่าเห็นเรา เมื่อเห็นเราก็นับว่าเห็นธรรม” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 159) จนกลายเป็นวาทะธรรมที่สำคัญ และส่งผลให้พระวัคคีย์ได้บรรลุธรรมในช่วงต่อมา หรือการกล่าวสอน โดยใช้เทคนิคทางภาษาที่ปรากฏในสังคัลมาณพ ที่ว่าด้วยวิธีการไหว้ทิศของสังคัลมาณพ นำไปสู่การสอนทิศในแบบพระพุทธศาสนา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 199) โดยเล่นกับความคิดด้วยภาษา ทิศของเราก็มีย แต่ทิศของพระพุทธศาสนาเป็นแบบนี้ ซึ่งเป็นทิศตามธรรมชาติแต่พระพุทธเจ้าได้สอนแสดงธรรมผ่านทิศอันเป็นบทบาทหน้าที่ความสัมพันธ์กับสมาชิกในสังคม พรหมของพระพุทธศาสนาเป็นแบบนี้ จึงเป็นที่มาของพรหมวิหารธรรม แปลว่าเทคนิคการสื่อสาร โดยใช้ภาษาที่สอดคล้องกับบริบทของความจริง ความรู้เดิม และภาษากาย ภาษาธรรม รวมทั้งมีการแย่งชิงพื้นที่ในช่วงของการสื่อสารนับว่า เน้นการเข้าถึงมวลชนพระพุทธเจ้าใช้เทคนิคทางภาษาที่ยกมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทำให้คนเข้าถึงและเข้าใจต่อเจตนารมณ์ได้ หรือกรณีของพระอัสสชิใช้ภาษากาย “**พระอัสสชิ ครองอันตราวาสกถือบาตรและจีวร เข้าไป บิณฑบาตยังกรุงราชคฤห์ มีกิริยาที่ก้าวไป ถอยกลับ แลดู เหลียวดู คู้เข้า เขยิบออก นำเลื่อมใส มีจักขุทอดลง ถึงพร้อมด้วยอิริยาบถ**” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 72) ที่ดูสงบเสถียรเรียบร้อย ในการสื่อสารพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลวงพ่อบุชา สุภทโท (พ.ศ. 2461-2535) แห่งวัดหนองป่าพง จ.อุบลราชธานี ที่นำลูกศิษย์ชาวต่างชาติไปบิณฑบาตที่อังกฤษ ซึ่งรู้อยู่ว่าการไปไม่มีใครใส่บาตรเป็นแน่ แต่หลวงพ่อบุชาใช้การบิณฑบาตเพื่อสื่อสารภาพลักษณ์พระพุทธศาสนา นัยหนึ่งบอกให้เขาเห็นว่าแต่งตัวแบบนี้เป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา แนวคิดเชิงรุกผ่านการสื่อสารจึงส่งผลเป็นการจัดตั้งวัดหนองป่าพงในอังกฤษและกระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ได้อีกมาก เป็นต้น ดังนั้นจากภาพรวมของการ

สื่อสารพระพุทธเจ้าโดยใช้ภาษาธรรม คือภาพลักษณ์ของการปฏิบัติ ตัวธรรมะ ตัวธรรมชาติเพื่อการปฏิบัติ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารพระพุทธศาสนา ภาษาพูด คือใช้ภาษา ที่ถกเถียงกันว่าใช้ภาษาอะไร ซึ่งก็เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร รวมไปถึงภาษากาย ที่ใช้ภาพลักษณ์ ลักษณะ และภาวะ เช่น คำว่า สมณเพศ สมณสัญญา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, 242) เหล่าก่อกองสมณะ เหล่านี้จะมีบุคลิกภาพหรือภาษากายเป็นเป็นเครื่องกำกับและผลเชิงประจักษ์ในภาษาทั้งหมดเป็นเครื่องมือในการสื่อสารพระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาล เชื่อมมายังประเทศไทยพอพุทธทาส ขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่จะไม่เคยพบท่านเป็นการส่วนตัว แต่ในสมัยหลัง หรือในยุคที่ท่านมรณภาพแล้ว ผู้เขียนได้ไปแวะเยี่ยมเยียนสำนักจากศิษย์ในชั้นหลังอีกหลาย ๆ ครั้ง และเสพคัมภีร์วรรณกรรมความคิดทำให้เห็นร่องความคิดของท่านผ่านภาษาคน ภาษาธรรม ที่ใช้เทคนิคทางภาษามาใช้ในการอธิบายพระพุทธศาสนา หรือพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ใช้ความรู้ผ่านภาษาบาลีใช้การสื่อสารแนวคิดร่วมสมัยดังปรากฏในงานหนังสือเรื่อง พระพุทธศาสนากับนิติศาสตร์ พระพุทธศาสนากับเศรษฐศาสตร์ การแพทย์กับ และอื่น ๆ ที่เชื่อมกับศาสตร์ต่าง ๆ ที่เป็นทั้งการสื่อสารความรู้ที่ได้ศึกษามาและเป็นการสื่อสารพระพุทธศาสนาในอีกชั้นหนึ่งด้วย

นอกจากนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้ใช้ความรู้จากภาษาบาลีเป็นเครื่องมือในการรักษาพระพุทธศาสนา ดังปรากฏในผลงานนิพนธ์ของท่าน เช่น กรณียดพระธรรมกาย สันติอโศก หรือกรณีของท่าน ศักดิ์ฤทธิ์ วัดนาป่าพง หรือเหตุการณ์ พ.ศ.1 การใช้ภาษาบาลีเป็นเครื่องมือในการอธิบายความ ใช้บาลีเป็นเครื่องมือในการรักษาคำสอนพระพุทธศาสนา หรือกรณีพระพยอม กลฺยาโณ (พระราชธรรมนิเทศ, พ.ศ. 2492/1949-) กับการใช้ภาษาที่โดนใจทุกช่วงวัยด้วยเทคนิคทางภาษา เช่น โกรธคือโง่ โหมคือบ้า ไม่โกรธ ไม่บ้า เท่ากับว่าไม่บ้าโง่ เป็นต้น ในช่วงเวลาหนึ่งทำให้การสื่อสารพระพุทธศาสนากลายเป็นประเด็นร่วมของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง นัยหนึ่งเป็นการสื่อสารพระพุทธศาสนาอีกนัยหนึ่งเป็นการ เพิ่มช่องทางในการสื่อสารพุทธพระพุทธศาสนาในพื้นที่สาธารณะด้วยเช่นกัน ดังนั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นเหตุการณ์ เป็นแนวคิด วิธีการ ที่เกิดขึ้นจริงในครั้งพุทธกาล และส่งต่อมายังศิษย์ในชั้นหลัง เป็นผลิตผลของการทำงานเผยแผ่รักษา และสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา ซึ่งประเด็นนี้กำลังจะบอกว่าเราเรียนภาษาแต่ไม่รู้ภาษาหรือไม่ หรือเราติดแต่ภาษาอักษร (ภาษาบาลี) แต่เราลืมภาษาอย่างอื่นที่เนื่องด้วยภาษาของพระพุทธศาสนาในมิติอื่น ๆ ทั้งภาษาธรรม ภาษากาย ภาษาความคิด สู่ภาษาของปัญญา หรือภาษาสากล จนกระทั่งเข้าถึงเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาหรือความจริงตามธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ ทบทวนและทวนสอบประเด็นนี้ด้วยก็น่าจะเป็นการดีต่อพุทธวิธีการสื่อสารตามแนวพุทธ หรือภาษาของพระพุทธเจ้า

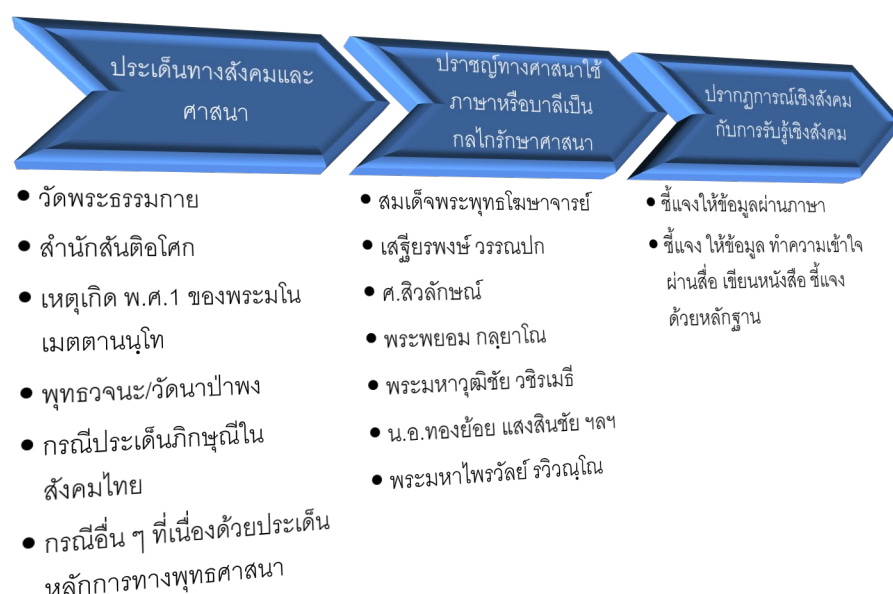
พระสงฆ์กับการสร้างงานรักษาและเผยแผ่ผ่านการให้ความหมายด้วยภาษา

จากข้อมูลที่ยกมาต้องสื่อให้เห็นว่า พุทธทาสภิกขุ เป็นพระสงฆ์หัวก้าวหน้า เริ่มก่อตั้งสวนโมกข์ ในช่วง พ.ศ. 2475 ที่ทำให้คนตื่นกับแนวคิดผ่านภาษาคนภาษาธรรม ผ่านแนวคิดในเรื่องการตีความใหม่ ด้วยภาษาศาสนาทำให้เกิดความตื่นและการเรียนรู้ นับเป็นนวัตกรรมทางศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าว หรือกรณีของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่ใช้ความรู้ในภาษาบาลี และภาษาสากล (อังกฤษ) ทำให้เกิดการตื่นตัวในการศึกษาพระพุทธศาสนา ดังปรากฏ ในการไปเป็นผู้บรรยายในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เป็นผู้รจนาแนวคิดคำสอนทางพระพุทธศาสนา จากบาลีเป็นไทย ผ่านการตีความและให้คำอธิบายเพิ่มหรืออธิบายใหม่

ผ่านการสร้างค่านิยมต่อประเด็นทางพระพุทธศาสนา หรือพระมหากษัตริย์ วชิรเมธี ที่นำแนวคิดในการประดิษฐ์คำทางภาษามาเป็นเกณฑ์และกลของการสื่อสารพระพุทธศาสนาอย่างสำคัญ ทำให้พระพุทธศาสนามีมิติและสื่อสารกับกลุ่มคนที่หลากหลายได้มากขึ้น หรือการที่พระพรหมบัณฑิต ที่มีความรู้ในเชิงศาสตร์สมัยใหม่และพระพุทธศาสนา และภาษาสากล มีการจัดทำคัมภีร์ และตำราทางพระพุทธศาสนาในภาษาต่างประเทศทำให้เกิดปรากฏการณ์ศาสนาเชิงกลุ่ม นับเป็นกลไกของภาษาต่อการสืบต่อและรักษาพระพุทธศาสนา นับหนึ่งเป็นปรากฏการณ์อีกนัยหนึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วม เมื่อย้อนกลับไปในระดับนานาชาติ การที่ชาติตะวันตกได้ศึกษาพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นศาสตร์เชิงสังคม พระสงฆ์ศรีลังกาที่ได้รับอิทธิพลจากการจัดการศึกษาในแบบอังกฤษ ทำให้ท่านมีความรู้ภาษาอังกฤษ และศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนั้นเคลื่อนไหวของพระพุทธศาสนาในยุคแรก ๆ จึงถูกใช้ภาษาที่นอกเหนือจากภาษาบาลี มาเป็นเครื่องมือในการสื่อความถอดความ เก็บความเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไปยังนานาชาติด้วยเช่นกัน หรือสมัยต่อมาอย่างพระดาโลลามะ หรือติช นัท ฮันห์ (Thich Nhất Hạnh, 11 ตุลาคม ค.ศ.1926/2469, อายุ 95 ปี) ที่ใช้ภาษาอื่นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทำให้ทั้งสองท่านเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาเถรวาทในการสื่อสารพระพุทธศาสนาไปยังประชาคมนานาชาติ

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบที่น่าสนใจซึ่งให้เห็นว่าภาษาบาลี ในฐานะที่เป็นหลักในการเขียนคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ส่งผ่านมาเป็นพัฒนาการ ค่านิยมความเชื่อ และการศึกษา แต่อีกมิติหนึ่งได้กลายเป็นประเด็นถกเถียงโต้แย้งกัน เป็นปรากฏการณ์ในเชิงสังคมในวงกว้าง ดังที่เห็นและนำมาเขียนเป็นบทศึกษานี้ และทำให้เกิดปรากฏการณ์ยกภาษาบาลีมาอนุรักษ์ เพื่อรักษาคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นว่าภาษาบาลีเป็นเครื่องมืออย่างสำคัญในการรักษาอุดมคติ แนวคิด และความเป็นต้นธาตุต้นธรรมไว้ ตามแผนภาพ 5

ภาพที่ 5 บริบทของบาลี กับการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในประเทศไทย (ภาพผู้เขียน)

บทสรุป

การเขียนนี้ไม่สรุปชี้ชัดหรือยืนยันสิ่งใด ด้วยเป็นการสะท้อนคิดต่อประเด็นเรื่องภาษากับการใช้ภาษา ใน 2 ความหมาย คือ เพื่อการสื่อสารพระพุทธศาสนา และการรักษาคำสอนในพระพุทธศาสนา ดังครั้ง พุทธกาล มีการใช้ภาษาธรรม เพื่อการสื่อสารพระพุทธศาสนา รวมไปถึงการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือหรือกลไกใน การสื่อสารสาธารณะ ดังที่ปราชญ์ฝ่ายพระพุทธศาสนาใช้วิธีการนี้ในการทำให้คนเข้าใจพระพุทธศาสนา ทำให้ เกิดความเข้าใจประเด็นร่วมทางพระพุทธศาสนา เช่น ประเด็นถกเถียงเรื่องบาลีไม่บาลี พุทธพจน์ไม่พุทธพจน์ ทั้งหมดเกิดขึ้นภายใต้บริบทของภาษาบาลี แต่ก็เห็นเค้าลางที่กำลังเปลี่ยนไปไปที่พุทธศาสนาต้องใช้ภาษาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากภาษาบาลี ภาษาไทย เป็นเครื่องมือที่จะใช้ในการรักษา และสืบทอดคำสอนได้ ซึ่งผู้เขียนกำลัง จะบอกว่า ในเมื่อภาษาเป็นเครื่องมือในการบันทึกคำสอน รักษาคำสอน การจัดการศึกษายุคใหม่ เป็นไปได้ หรือไม่ว่าจัดการศึกษาพึง/ต้องให้เชื่อมโยงกับศาสตร์ทางภาษาอื่น ๆ เพื่อทำให้คำสอนพลัดพลายกระจายไปยัง ประเทศอื่น ๆ ด้วยภาษาอื่น ๆ นั้น ของประเทศนั้น ๆ แต่ยังเป็นการยืนยันแก่นแกนคำสอนของ พระพุทธศาสนาเป็นสำคัญด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้คุณค่าของพระพุทธศาสนาถูกถ่ายทอด ถูกรักษาและพัฒนา ไปเป็นศาสตร์ของความรู้ ศาสตร์ของการพัฒนาจิตใจ ตามที่ปราชญ์ฝ่ายพระพุทธศาสนาต้องการและสะท้อน ให้เห็นเป็นความต้องการในข้อเท็จจริงด้วยเช่นกัน ผู้เขียนไม่ได้มีความรู้ลึกซึ้งในศาสตร์ทางภาษาแต่เล็งเห็นว่า ถ้าฝ่ายจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาผลิตนักนักภาษาบาลี และภาษาอื่น ๆ ที่เนื่องด้วยจำนวนคนใช้ เช่น จีน (1200 ล้านคน) อังกฤษ (1800) ภาษาตระกูลอินเดียน เช่น ฮินดี (Hindi/970) ปัญจาปี (Punjabi/120) เบงกาลี (Bengali/250) เกินกว่า ที่มีพลเมืองเกินกว่า 1000 ล้านคน ภาษาอาหรับในกลุ่มประเทศตะวันออก กลาง (Arabic) สเปน (Spanish/550) โปรตุเกส (Portuguese/230) รัสเซีย (Russian/300) อินโดนีเซีย (Indonesian/198.4 ล้านคน) ฝรั่งเศส (French/160ล้านคน) ภาษาญี่ปุ่น (Japanese/130) เป็นต้น แล้วทำ ให้ภาษาพระพุทธศาสนาไปปรากฏในกลุ่มผู้ใช้ภาษาเกินกว่า 100 ล้านคนทั่วโลกตามที่ยกมา ภาษาบาลีจะถูก พัฒนาไปสู่ความเป็นภาษาสากล ภาษาศาสนาจะถูกทำให้เป็นภาษาของประชาคมทั่วโลก ภาษาคนถูกสื่อสาร ด้วยภาษาธรรม ถ้าเล็งเห็นว่าพระพุทธศาสนาดี มีประโยชน์สอนคนให้เกิดสันติภายใน พัฒนาเป็นสันติ ภายนอก และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ แล้วจะมัวรอช้าอยู่ใยกับการทำภาษาบาลี ภาษาธรรม ให้เป็น ภาษาสากล เป็นภาษาศาสนาของประชาคมโลก น่าจะดีกว่ามาถกเถียงกันว่าพระพุทธเจ้าพูดภาษาอะไร บาลี หรือไม่ใช่บาลีจะดีกว่าใหม่ ขอสะท้อนคิดแบบคนไม่ได้เรียนบาลีและไม่เป็นมหาเปรียญไว้เป็นอนุสติร่วมกัน

ภาพที่ 6 ภาษาที่คนใช้มากที่สุดในโลก 10 ภาษา สู่ยุทธศาสตร์การสื่อสารพระพุทธศาสนาด้วยภาษาบาลีสู่ภาษาสากลในอนาคต (ภาพ ออนไลน์ http://www.ecc.ac.th/m/knowledge_detail.php?id=456, สืบค้น 1 ธันวาคม 2563)

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอธิการด้านสตรี. (2546). การบวชภิกษุณีในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอธิการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา.
- ฉัตรสุมาลย์. (2551). สืบสานและเติมเต็ม : เรื่องราวของภิกษุณีวันวาน และวันนี้. เชียงใหม่ : ศูนย์สตรีศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2551). การบวชภิกษุณีในสังคมไทย. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 11(2), 81-96.
- เดือน คำดี. (2551). การรื้อฟื้นภิกษุณีสงฆ์ของฝ่ายเถรวาท. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 15 (3), 5-80.
- ทองย้อย แสงสินชัย. (2546). เหตุเกิด พ.ศ.2545 เล่ม 1. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2546). เหตุเกิด พ.ศ.2545 เล่ม 2. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- นาคยา แก้วใส, ผอ.บ พวงน้อย. (2543). การศึกษาบทบาทวัดพระธรรมกายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั่วโลก. วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 7 (2), 49-65.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต). (2531). กรณีสันตือโศก. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2532). แรงจูงใจในการเขียน กรณีสันตือโศก. กรุงเทพฯ : คณะพุทธบริษัท.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). ตื่นกันเสียที จากความเท็จ ของหนังสือ "เหตุเกิด พ.ศ.1" (สืบเนื่องจาก ภาพยนตร์เรื่อง "กำเนิดพระพุทธเจ้า"). กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2545). ดูหนังสือของพระมโน สะท้อนสภาพโซของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

_____. (2542). กรณีธรรมกาย : บทเรียนเพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนา และสร้างสรรค์สังคมไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

_____. (2542). นิพพาน อนัตตา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). ตอบ ดร.มาร์ติน : พุทธวินัย ถึง ภิกษุณี. กรุงเทพฯ : สามลดา.

_____. (2558). รู้จักพระไตรปิฎก ให้ชัด ให้ตรง (กรณีพระคฤหัสถ์). กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

พระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี. (2546). บทบาทในการรักษาพระธรรมวินัยของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) : ศึกษา เฉพาะกรณีธรรมกาย. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภัทรพร สิริกาญจน์. (2544). สำนักสันตือโศก ความเป็นมาและบทบาททางศาสนาในสังคมไทย. วารสาร พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 8 (1) 6-68.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เมตตาณนโท ภิกขุ. (2548). เหตุเกิด พ.ศ.1 วิเคราะห์กรณีปริณิพพานและการทำสังคายนา. กรุงเทพฯ : แปล นพรัตน์ตั้ง.

_____. (2548). เหตุเกิด พ.ศ.1 วิเคราะห์กรณีปฐมสังคายนาและภิกษุณีสงฆ์.

กรุงเทพฯ : แปลนพรัตน์ตั้ง.

ส.ศิริรักษ์. (2532). ปัญหาและทางออกกรณีสันตือโศก ตามทัศนะของ ส.ศิริรักษ์. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ ศาสนาเพื่อการพัฒนา.

_____. (2542). ธรรมกาย : ฟางเส้นสุดท้ายแห่งความเสื่อมสลายของสถาบันสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : กองทุน รักษัธรรมเพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2542). บทเรียนชาวพุทธจากกรณีธรรมกาย. กรุงเทพฯ : สมาคมศิษย์เก่า มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.

สุรพศ ทวีศักดิ์. (2545). เหตุเกิด พ.ศ.1 : วิเคราะห์กรณีปฐมสังคายนาและภิกษุณีสงฆ์ โดย เมตตาณนโทภิกขุ. วารสารพุทธศาสนศึกษา. 9, (2), 82-92.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2533). อุดมการณ์ทางการเมืองในพุทธศาสนา : ศึกษากรณีแนวคิดของสำนักสันตือโศก. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

พระครูวิลาศกาญจนธรรม¹, พระมหาอินทรปรกรณ์ ฐิตสุโก^{2*}

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,

นักวิชาการอิสระ^{2*}

Management Strategies for the Meditation Institutes of Watthakhanun,

Thongphaphum District, Kanchanaburi Province

Phrakru Wilardkanchanadhamma¹, Phramaha Inthrapakorn Thitasubo^{2*}

Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,

Independent scholar^{2*}

Article Info

Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)

Academic Article

Article History:

Received 14 Nov 2022;

Revised 21 Apr 2023;

Accepted 21 Apr 2023

คำสำคัญ:

ยุทธศาสตร์การจัดการ;

การฝึกสมาธิ;

การเจริญสติ;

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

กาญจนบุรี;

วัดท่าขนุน

Corresponding Author,

E-mail: [imjokeseason](mailto:imjokeseason@gmail.com)

[@gmail.com](mailto:imjokeseason@gmail.com)*

บทคัดย่อ

แนวคิดของพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. คือ ทำให้วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ทำให้ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553 และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำปี 2565 ซึ่งในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ได้นั้น เจ้าสำนักซึ่งเป็นผู้นำมีความสำคัญอย่างยิ่ง พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านสถานที่ ได้รับการพัฒนาให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร เจ้าสำนักเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนธรรมนำปฏิบัติ สามารถตอบปัญหาข้อข้องใจของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมได้อย่างชัดเจน มีคณะทำงานแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ มีกองทุนหรือมูลนิธิของวัด และรับบริจาคตามศรัทธา ด้านการบริหารจัดการ มีการนำเอากระบวนการจัดการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ สำนัก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่าง ๆ อย่างทั่วถึง องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ วิธีทำให้วัดกลับไปเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้ 1.สร้างศรัทธา 2.หาต้นทุน 3.เสริมของเก่า 4.สร้างของใหม่ 5.เปิดใจองค์กรฯ 6.ประสานสืบทอด

และ 7. เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน ถ้าหากว่าสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ปฏิบัติตามแนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธีแล้ว พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีความเชื่อมั่นว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จได้เช่นกัน

Keywords:	Abstract
Management Strategies; Meditation practice; Mindfulness; the Outstanding Awarded Meditation Institutes; Watthakhanun	The concept of Phrakru Wilardkanchanadhamma, Dr. is how to turn the monastery back into the center of the community by using the concept of 1 Strategy 7 Tactics, of the 23rd Provincial Meditation Institutes of Watthakhanun, Thongphaphum District, Kanchanaburi Province. As a result, it received an award for outstanding the best Provincial Meditation Institutes from the National Office of Buddhism by the committee to consider selecting to be an outstanding Provincial Meditation Institute of the year 2010. And also received continuous awards for the year 2022 from Central Sangha Administrative Region. Which in managing the Provincial Meditation Institutes to be good, the abbot who is the leader is of great importance. Phrakru Wilardkanchanadhamma, Dr. has excellent leadership and vision. Outstanding The best Provincial Meditation Institutes of Thakhanun Monastery, which was beyond the standard of the Nation Office of Buddhism, in consisting of location. the location and surroundings should be pleasant, clean, and peaceful. For personnel, an abbot must be a role model. In addition, he should be well-respected, be able to teach and guide people through meditation practices, and could clearly respond to Dhamma inquiries. Teamwork with clear roles and responsibilities is also another important success factor. For budgetary, support from the government, foundations, and donations are the keys. Lastly, from a managerial perspective, the application of contemporary management and the utilization of technology for public relations drive the institutes to success. This knowledge indicates that is how to turn the monastery back into the center of the community by using 1. Building faith 2. Finding costs 3. Adding old things 4. Creating new things 5. Honoring the King 6. Harmonizing the ten directions and 7. enhancing the quality of life for the community. If other Meditation Institutes have followed 1 Strategic 7 Tactics, then Phrakru Wilardkanchanadhamma, Dr. is confident that you can succeed as well.

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยนับตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี มาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม จนมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจตามไปด้วยโดยการศึกษาชั้น ได้เน้นในคันถธุระ (ธุระฝ่าย คัมภีร์, กิจด้านการเล่าเรียน) และ วิปัสสนาธุระ เป็นธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา ทำกิจด้านการบำเพ็ญภาวนา หรือ เจริญกรรมฐานอันรวมทั้งสมณะที่เป็นเบื้องต้นซึ่งเรียกรวมเข้าไว้ด้วยโดยฐานมีวิปัสสนาเป็นส่วนสำคัญและคลุม ยอด รูปแบบของการศึกษาทั้งด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระ มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในยุคของสมเด็จพระ มหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่ทรงแยกการศึกษาพระปริยัติธรรมและการปฏิบัติธรรมออกจากกัน ทำให้ฝ่ายวิปัสสนาธุระเปลี่ยนแปลง มีพระเถระรูปสำคัญที่ศึกษาด้านวิปัสสนาธุระเมื่อปฏิบัติได้ดีแล้ว นำมาเผยแพร่สอนแก่พระภิกษุสามเณรและฆราวาส แต่ก็อยู่ในกลุ่มเฉพาะที่ชอบการปฏิบัติธรรมเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้การ ปฏิบัติธรรมถูกจำกัดไว้ พระมหาเถระเจ้าคณะปกครองชั้นสูงในมหาเถรสมาคม ได้เห็นความสำคัญในด้านการ ปฏิบัติธรรม และได้หาทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอด ในที่สุดได้ออกเป็นระเบียบมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้นมา เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ตลอดถึงประชาชน ทั่วไป มีสถานที่สำหรับศึกษาและสำหรับปฏิบัติธรรมในพื้นที่แต่ละจังหวัด จัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัด และทางเจ้าคณะปกครองส่งเสริมให้ทุกสำนักจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ตามความต้องการของ พุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำการคัดเลือกและมอบรางวัลให้แก่สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นเฉลิมพระเกียรติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา

เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัด สุพรรณบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร นับเป็นเขตปกครองคณะสงฆ์ที่มีผู้นิยมเข้าร่วมการปฏิบัติธรรมกันเป็น จำนวนมาก เพราะมีพื้นที่หลากหลายให้เลือก ทั้งป่าเขา ชายทะเล ชายแม่น้ำ และท้องทุ่งนา อีกทั้งสะดวกใน การเดินทางไปปฏิบัติธรรม มีวัดต่าง ๆ ที่ได้รับการพิจารณาจากมหาเถรสมาคม ให้ตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดรวมทั้งสิ้น 84 สำนัก (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2565) ซึ่งต่างก็มีรูปแบบ และวิธีการในการบริหารจัดการสำนักของตน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมของ พุทธบริษัทอย่างเต็มที่

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 38 แห่ง โดยวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ ได้รับการรับรองตามมติเถรสมาคมเมื่อ 10 ตุลาคม 2551 ขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) และเป็นวัดแห่งหนึ่งที่เปิดสอนการปฏิบัติวิปัสสนา ตามแนวสติปัฏฐาน 4 โดยมีพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. เป็นเจ้าสำนัก วัดท่าขนุนมีหลักฐานปรากฏใน การจัดตั้งวัดที่มีบันทึกไว้คือ ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 และในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้พระราชทานพระพุทธรูป รัชกาล ฆาตหน้าตักประมาณหนึ่งศอกจำนวน 2 องค์ และธรรมาสันทรวงบุษบก มาถวายแก่อดีตเจ้าอาวาส ด้วย วัดท่าขนุนได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างในปี 2516 จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดย

คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553 และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำหนกลาง เมื่อวันจันทร์ที่ 24 ตุลาคม 2565 ที่วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ประจำปี 2565 จากที่มีผู้สนใจเข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากตลอดปี โดยมีการจัดปฏิบัติธรรมทั้งหมด 7 รุ่น (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2565)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุนมีความน่าสนใจจนได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำหนกลางนั้น เจ้าสำนักซึ่งเป็นผู้นำว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม รวมถึงสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ ทำให้นักศึกษาถึงยุทธศาสตร์ที่นำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติจัดการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบไป

เนื้อเรื่อง

การปฏิบัติธรรมของศาสนิกชน

การปฏิบัติธรรมนั้นเป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตเพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต การปฏิบัติธรรมไม่เฉพาะการออกจากสังคม ไปอยู่ที่วัด ไปอยู่ที่ป่า ไปนั่งบำเพ็ญสมาธิ ซึ่งถือว่าเป็นแค่เพียงส่วนหนึ่ง การนำธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ผลนั้น ต้องมีการฝึกฝนจิตใจอย่างจริงจัง จึงจะสามารถเอาธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต มาใช้ในการทำกิจหน้าที่ต่างๆ อย่างได้ผล การปฏิบัติธรรมช่วยให้เตรียมใจรับมือกับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสิ่งต่างๆ รวมถึงความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมบังคับได้ การเข้าใจในความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความไม่มีตัวตนของตัวเองและสรรพสิ่งต่างๆ จะช่วยให้สามารถเผชิญอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ได้เข้าถึงชีวิตที่ดั่งงามมีความสุขที่แท้จริง ทำให้การปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ ได้กลายเป็นกระแสของผู้คนในสังคมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีผู้คนทุกๆ วัยมาเรียนรู้วิธีการปฏิบัติสมาธิ มีคนจำนวนมากขึ้นเห็นผลดีและประโยชน์หลายอย่างของการปฏิบัติสมาธิ ในแวดวงการต่างๆ เช่น การศึกษา กีฬา บุคคลมีชื่อเสียง นักธุรกิจ รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ได้้นำการทำสมาธิเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร (ธรรมลีลา, 2555)

การปฏิบัติธรรมส่วนหนึ่งเพื่อฝึกจิต เพื่อให้มีสติและปัญญา ปฏิบัติธรรมเพื่อรักษาจิต ดูแลใจไม่ให้ปรุงแต่ง ไม่เผลอรับคำเชิญของสิ่งต่างๆ ที่มาชวนให้เป็นทุกข์ กายป่วยแต่ใจไม่ป่วยก็ได้ ถ้าเราปฏิบัติธรรมจนเกิดปัญญา แม้มีสิ่งร้ายๆ มากระทบ อาจทำให้ผู้ปฏิบัติเข้มแข็งกว่าเดิมด้วย การเจริญสติ ทำสมาธิภาวนามีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น ทำให้สามารถปล่อยวางได้ในสิ่งที่ผ่านไปแล้ว และไม่กังวลกับเรื่องในอนาคต ทำให้เห็นความจริงของชีวิตว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา ไม่มีใครหนีพ้นได้ ทำให้คิดได้ว่าจะต้องพลัดพรากจากของรัก ของชอบใจ มีความสูญเสียเป็นธรรมดา เห็นถึงการมีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เห็นความสำคัญของการเตรียมตัวเตรียมใจสร้างชาติ เห็นทุกสิ่งเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำให้ลดความยึดมั่นถือมั่นลงไปได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2552) นอกจากนี้มีผลจากการศึกษาการ

เกี่ยวกับการทำสมาธิแบบเจริญสติ ได้เห็นประโยชน์ต่อสภาวะต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงโรคกล้ามเนื้อหัวใจ โรคไฟโบรไมอัลเจีย โรคสะกดเจ็บ ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ การศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์สำหรับผู้ป่วยที่เข้าร่วมโปรแกรมการทำสมาธิแบบเจริญสติ โดยมีผลคล้ายกับการรักษาอื่นๆ (Powell, 2018)

ศาสตราจารย์กิตติคุณ Jon Kabat-Zinn ศูนย์การแพทย์มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ ได้ช่วยนำการฝึกสมาธิแบบเจริญสติมาใช้ในการแพทย์กระแสหลัก แสดงให้เห็นว่าการฝึกสติสามารถปรับปรุงอาการทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ เช่น ลดอาการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ ทัศนคติ และพฤติกรรมในเชิงบวก การเจริญสติทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น การเพิ่มความสามารถในการเจริญสติสนับสนุนทัศนคติหลายอย่างที่นำไปสู่ความพอใจในชีวิต การมีสติช่วยให้มีความสุขในชีวิตได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ และสร้างความสามารถในการรับมือกับเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ได้มากขึ้น ด้วยการอยู่กับปัจจุบัน หลายคนฝึกสติพบว่าพวกเขามักจะจมอยู่กับความกังวลเกี่ยวกับอนาคตหรือความเสียใจในอดีตน้อยลง การเจริญสติทำให้สุขภาพกายดีขึ้น หากการมีสติมากขึ้นนั้นยังไม่เพียงพอสำหรับสิ่งจูงใจ นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบว่าเทคนิคการเจริญสติช่วยปรับปรุงสุขภาพร่างกายได้หลายวิธี ช่วยคลายความเครียด รักษาโรคหัวใจ ลดความดันโลหิต ลดอาการปวดเรื้อรัง นอนหลับดีขึ้น และบรรเทาปัญหาทางระบบทางเดินอาหาร นอกจากนี้การเจริญสติทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นักจิตบำบัดได้หันมาใช้ในการเจริญสติเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรักษาปัญหาต่างๆ รวมถึงภาวะซึมเศร้า การใช้สารเสพติด การกินผิดปกติ ความขัดแย้งของคู่รัก โรควิตกกังวล และโรคย้ำคิดย้ำทำ (Harvard Health, 2023)

สำหรับพระพุทธศาสนา พระพุทธพจน์ที่ปรากฏอยู่ในสติปัฏฐานสูตร คัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติกระทำอย่างต่อเนื่อง จะไม่เกิน 7 ปี เป็นอย่างช้าควรจะได้บรรลุ อริยมรรค อริยผลอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน อนิสงส์การปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 (วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, 2563) ได้แก่

1. ทำให้สุขภาพทางร่างกาย และจิตใจดีขึ้น
2. ทำให้จิตใจเบิกบาน เอิบอิ่ม แ่มชื่น
3. ความวิตกกังวล และความเครียดลดลงอย่างมาก
4. เป็นผู้ที่มีสติรู้เท่าทัน มีความผิดพลาดน้อย
5. มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ดีขึ้น
6. ไม่ตกใจกลัว เพราะเจริญสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ
7. มีความกล้าหาญ ในการกระทำคุณงามความดีอย่างสม่ำเสมอไม่ทอดถอยเบือนหน้า
8. ความยึดมั่นถือมั่นลดลง เพราะเข้าใจในสภาพที่แท้จริงของชีวิต (ชั้น 5)
9. สามารถทำลายความโลภ (อภิชฌา) ความโกรธ (โทมนัส) ให้ลดลงหรือหมดไปได้
10. เชื่อว่าเป็นเตรียมความพร้อม และได้สะสมเหตุปัจจัย เพื่อการรู้แจ้งอริยสัจ ๔ อันจะนำไปสู่

การบรรลุ มรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นที่สิ้นไปแห่งกิเลส (ความยึดมั่นถือมั่นด้วยโมหะ) และกองทุกข์ทั้งมวล

การปฏิบัติธรรมถือเป็นการพัฒนาตนของคนผู้ปฏิบัติธรรม หากการปฏิบัติมีความก้าวหน้าก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีกาย วาจา และจิตใจมีความเจริญขึ้นไปตามลำดับ การเจริญหรือการพัฒนา

ทางด้านกายภาพ (กายภาพนา) การพัฒนาทางด้านศิลปะหรือศีลธรรม การพัฒนาทางด้านจิตใจหรือด้านอารมณ์ การพัฒนาทางด้านสติปัญญา (พระมหาใจสิงห์ เกื้อนศรี และคณะ, 2565) การปฏิบัติธรรมถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาชีวิตให้มีสติปัญญาจนนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรม ศิล สมาธิ ปัญญา คือ ความสำเร็จเกิดจากเหตุจากประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติธรรม ศิล สมาธิ ปัญญา การปฏิบัติธรรมจึงเป็นเหตุให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (พระทรงศักดิ์ ภิรมย์, 2564) ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม บางครั้งมีความทุกข์ มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นเหตุให้เข้ามาปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมที่วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่เปิดโอกาสให้มาปฏิบัติธรรมสู่ความพ้นทุกข์ ถึงซึ่งความสุข

คุณสมบัติของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่สามารถให้บริการแก่ผู้ปฏิบัติได้ดี มหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีการดำเนินกิจกรรมและมีคุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ด้านสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรม อบรมปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร และด้านสุขอนามัย เป็นต้น เพื่อเผยแพร่และยกย่องสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเหล่านั้น เป็นการให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างแก่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอื่น ๆ โดยสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ได้รับการคัดเลือก จะได้รับพัดประกาศเกียรติคุณ พร้อมใบประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระสังฆราช โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1) ด้านสถานที่

- เป็นวัดที่จัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตามมติมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม พ.ศ. 2543 และมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบอนุมัติจัดตั้ง
- มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
- มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะ สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้อย่างไม่แออัด
- มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ ห้องพักควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี
- มีป้ายชื่อสำนักปฏิบัติธรรมติดไว้หน้าวัด ที่มองเห็นได้ชัดเจน
- มีแผนภูมิแสดงชื่อเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม, พระวิปัสสนาจารย์ เจ้าหน้าที่ แสดงไว้อย่างชัดเจน
- มีแผนผังศาสนสถานภายในวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรม ติดไว้อย่างชัดเจน
- มีถนน และทางเท้าภายในวัดหรือสำนักที่สะดวก
- มีทางลาด และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ
- มีรั้วรอบขอบชิดอย่างชัดเจน หรือหากไม่มี ก็ควรมีความปลอดภัยจากคนและสัตว์
- ได้รับความเห็นชอบจากชุมชนในพื้นที่ในการจัดตั้งและได้รับความร่วมมือด้วยดี
- ชุมชนรอบวัดมีความปลอดภัย ปราศจากอบายมุข และสิ่งเสพติด
- การเดินทางสะดวก และชัยภูมิตั้งอยู่ในแหล่งที่ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ

2) ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน

- เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร
- มีพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ฝึกสอนกรรมฐาน ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์หลักสูตรของคณะสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ และมีความสามารถในการสอนกรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร
- มีพระวิปัสสนาจารย์วิทยากร ที่สามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กรรมฐานได้เป็นอย่างดี
- มีพระวิปัสสนาจารย์วิทยากรบรรยายธรรม ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำสำนักอย่างน้อยจำนวน 3 รูป
- มีพระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรในสำนัก เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- มีพระวิปัสสนาจารย์ สอนสมถวิปัสสนากรรมฐาน ให้เป็นไปตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งมีจำนวน 5 สายปฏิบัติ สายใดสายหนึ่ง ประกอบด้วย 1) สายบริกรรม พุท – โธ 2) สายบริกรรม ยุบหนอ – พองหนอ 3) สายบริกรรม สัมมา – อรหัง 4) สายอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจ) 5) สายพิจารณารูป -นาม
- ต้องไม่ดำเนินการสอนสมถวิปัสสนากรรมฐาน ให้วิปริตผิดไปจากหลักพระบาลีพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก

3) ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม

- มีการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชน อย่างต่อเนื่อง (ทุกวัน, ทุกวันธรรมสวนะ และทุกวันอาทิตย์)
- มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม โดยแยกเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระดับข้าราชการ และระดับประชาชนทั่วไป
- มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมทั้งระยะสั้น และระยะยาว
- มีหลักฐานการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมเป็นรายเดือน /รายปี
- มีหลักฐานการบันทึกภาพกิจกรรมการอบรมปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน
- มีหลักฐานการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง (หากทำไม่ได้ ควรให้ครูหรือผู้มีความรู้ในพื้นที่ดำเนินการให้)
- มีปฏิทินกำหนดการตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน ในรูปแบบของแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือเอกสารสิ่งพิมพ์
- มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่ หรือตีพิมพ์ประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้ชัดเจน

4) ด้านอื่นๆ

- เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง
- มีหลักฐานการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ที่โปร่งใส เป็นระบบและสามารถเปิดเผยให้ตรวจสอบได้
- มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

- มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและโดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานขอเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง
- มีการดูแลด้านสุขอนามัย มีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที
- มีการประสานงานกับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดอาหารและน้ำดื่ม เป็นต้น
- มีหลักฐานการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ
- มีหลักฐานการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้
- การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรม ต้องไม่เป็นไปในลักษณะของธุรกิจ พาณิชย
- มีการตรวจสอบบำรุงวัสดุ อุปกรณ์ในสำนักปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ

การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุขขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมภารเจ้าสำนัก คือ เจ้าอาวาสเป็นสำคัญ เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตนและ หมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณรในความปกครอง มีหลักการบริหารที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแก่นสารยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้สำเร็จด้วยดี บุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม(พระครูวิโรจน์เขมคุณ, 2562)

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุน

การเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่พุทธธรรมให้มีทักษะการเผยแผ่พุทธธรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะและสมรรถนะขีดความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ให้ดียิ่งขึ้น (พระเมธาวิญญู และคณะ, 2562) จากงานวิจัยสังเคราะห์ถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ มียุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านการพัฒนาจิตปัญญาโดยส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติวิปัสสนา (พระเทพปริยัติเมธี, 2564) ในส่วนการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพบว่า โครงสร้างการบริหารชัดเจนแต่มีปัญหาขาดการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ เจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์มีความรู้ความสามารถ แต่มีปัญหาในด้านระบบคัดสรรบุคลากร และพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน (มนตร์ธัช และคณะ, 2565)

การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนได้ดำเนินการตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่ 4) การสาธารณูปการ 5) การศึกษาสงเคราะห์ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สวอต (SWOT) 4 ด้าน คือ 1) จุดแข็ง และ 2) จุดอ่อน ทั้งสองข้อนี้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในขององค์กร ส่วนข้อ 3) โอกาส และ 4) อุปสรรค เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จากการศึกษาพบว่า วิเคราะห์สวอต (SWOT) เป็นกระบวนการวิเคราะห์สภาวะการณ์ของการบริหาร

องค์กร วัดท่าขนุนได้นำกระบวนการนี้มาใช้ทำให้ค้นพบปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการ จากนั้นได้สังเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน แต่ละด้านทำให้ได้ยุทธศาสตร์การจัดการวัด ดังนี้ 1. ยุทธศาสตร์การปกครอง ด้วยการกระจายอำนาจ การสร้างสรรค์บุคลากรใหม่และการมอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ 2. ยุทธศาสตร์การศาสนศึกษา ด้วยการให้ทุกคนแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคนและพัฒนางาน 3. ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ ด้วยการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าในทุกวิถี ทุกเวลาและทุกโอกาส 4. ยุทธศาสตร์การสาธารณูปการ ด้วยการรักษาของเก่า เสริมสร้างของใหม่ ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทย กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม 5. ยุทธศาสตร์การศึกษาสงเคราะห์ ด้วยการให้วัดสร้าง คน คนสร้างชาติ 6. ยุทธศาสตร์การสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการคืนกำไรให้สังคมและการให้การสงเคราะห์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุน 6 ประการ ที่กำหนดขึ้นนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ของวัดท่าขนุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากสังเคราะห์เข้ากับหลักการทางพระพุทธศาสนาจะเห็นว่าปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) มีลักษณะคล้ายแนวคิดเรื่องโยนิโสมนสิการ ส่วนปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) คล้ายแนวคิดเรื่องปรโตโฆสะเป็นอย่างมาก (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, 2564)

พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ที่อาคารราชวิริยาลังการ วัดไร่ขิงพระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในการจัดงานดังกล่าว พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขึ้นไปร่วมเสวนาเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อ “การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ประสบความสำเร็จ” ร่วมกับตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม คือ พระปลัดมณี วฑฒโน เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก ตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี คือ พระครูปลัดสุเวท ปภสสโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไชนาवास และตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสมุทรสาคร คือ พระครูสาครธรรมวิมลเจ้าอาวาสวัดวังชัยทรัพย์วิมล ซึ่งพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ได้นำเสนอวิธีทำให้วัดกลับไปเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ และ 7 ยุทธวิธีที่ทำให้สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าขนุนประสบความสำเร็จได้รับรางวัล

แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี

แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ คือ ทำอย่างไรที่จะทำให้วัดกลับไปเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยใช้ยุทธวิธี 7 ประการ คือ

1. สร้างศรัทธา ถ้าหากว่าพวกเราเป็นที่เคร่งครัดปฏิบัติต่อเนื่องยาวนาน ถ้าเป็นพระเดชพระคุณพระธรรมคุณาภรณ์ ไพบูลย์ กตปญฺญ ป.ธ. 8 อดีตเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ท่านก็จะบอกว่า ให้ทำวัตรสวดมนต์ ท่องปณภาวนา ศึกษาเล่าเรียน พากเพียรปฏิบัติ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าเราทำอย่างสม่ำเสมอ วันแล้ววันเล่า เดือนแล้วเดือนเล่า ปีแล้วปีเล่า ญาติโยมที่เห็นก็จะเกิดศรัทธาขึ้นมาเอง เมื่อความศรัทธาเกิดขึ้นแล้ว เราจะปลูกจะฝังอะไรก็ง่ายขึ้นได้ง่าย

2. หาต้นทุน ว่าในวัดของเรามีอะไรบ้างที่จะเป็นต้นทุนพอที่จะดึงคนเข้าวัด อย่างเช่นว่า มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีเจ้าอาวาสหลัก มีแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ดึงให้คนเข้ามาศึกษา เป็นต้น อย่างไม่มีอะไรเลย บางวัดมีตอตะเคียนให้ญาติโยมไปขุดหาหอยเดือนละ 2 ครั้งก็ยังดี

3. เสริมของเก่า อย่างเช่นว่า การสวดมนต์ทำวัตร บิณฑบาต กรรมฐาน จัดปฏิบัติธรรม จัดค่ายพุทธบุตร เหล่านี้ เป็นของเก่าที่ทุกวัดทำมาเป็นปกติอยู่แล้ว นอกจากเราละทิ้งไม่ได้แล้ว ยังต้องช่วยเสริมให้เป็นระบบยิ่งขึ้น เช่น ของวัดท่าขนุน ก็มีการลงทะเบียนปฏิบัติธรรมออนไลน์ มีการรับผู้สมัครออนไลน์ เป็นต้น เมื่อ “เสริมของเก่า” แล้ว ก็ต้องพิจารณาว่ามีอะไรที่ไม่เพียงพอ ก็ต้องมาถ่วงชั่งต่อไปคือ

4. สร้างของใหม่ สิ่งที่เหมาะสมหรือว่ายังไม่มีแล้วสามารถดึงคนเข้าวัดได้ เช่น วัดท่าขนุนจัดสร้างพระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปนาค พระพุทธรูปเงิน มีการสร้างบันไดขึ้นสักการะรอยพระพุทธรูปบาท มีการสร้างบันไดขึ้นสักการะพระพุทธรูปเจดีย์ศรี มีการจัดโครงการ “หิ้วตะกร้า นุ่งผ้าซิ่น นั่งแคร่ไม้ ใส่บาตรพระ” ทุกวันอาทิตย์ มีการจัดสร้างตลาดชุมชนริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย เป็นต้น สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าเข้ากับบริบทของชุมชน ตลอดจนกระทั่งสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชุมชน ยังสามารถที่จะเรียกนักท่องเที่ยวได้ดีมาก ต่อให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้น ไม่คิดที่จะถือศิลปปฏิบัติธรรม อย่างน้อย ๆ ก็ได้อนุสติ เช่นว่า มากราบไหว้พระพุทธรูปทองคำ นาค เงิน มากราบไหว้รอยพระพุทธรูปบาท มากราบขอพรสังฆารของหลวงปู่สาย อควังโส อดีตเจ้าอาวาส หรือว่ามากราบพระพุทธรูปเจดีย์ศรี เป็นต้น ดังนั้น สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าหากว่าเป็นไปได้ ต้นทุนถึง และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ก็ให้สร้างของใหม่ขึ้นมา

5. เทิดไท้องค์ราชัน อย่างไรเสียการจัดงานต่าง ๆ นั้น ถ้าหากว่าเราอิงสถาบันเอาไว้ อย่างน้อยส่วนราชการก็ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดี ที่อยู่รอบวัดนั้นก็จะต้องมาอิงอาศัย เพื่อที่อย่างน้อยก็จะได้มีผลงานเป็นของหน่วยงานตนเองไปด้วย ในส่วนนี้เราจึงควรที่จะจัดงานในวาระสำคัญของราชวงศ์ต่าง ๆ อย่างเช่นว่า วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น เมื่อเราจัดงานตรงนี้ก็แปลว่ามีการแอบอิงสถาบันเพื่อดึงศรัทธาประชาชนได้เป็นอย่างดี

6. ประสานสิบทิศ โดยอาศัยหลัก “บวร” บ้าน วัด ส่วนราชการและโรงเรียน ในการร่วมมือกัน ถึงเวลาจะจัดงานก็แจ้งให้ท่านทั้งหลายเหล่านี้มาเข้าร่วมงานกันด้วย ซึ่งส่วนราชการทั้งหลายเหล่านี้ แทบจะไม่ต้องลงทุนอะไรเลย นอกจากให้เกียรติมาร่วมงาน เท่ากับว่าท่านมีผลงานไปรายงานผู้บังคับบัญชาด้วย เราก็แค่เสียหนังสือเชิญแบบเดียวเท่านั้น ท่านทั้งหลายเหล่านี้ก็ยินดีที่จะมาร่วมงานแล้ว เป็นการดึงคนเข้าวัดได้ดีมากอีกวิธีหนึ่ง

7. เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน อย่างของวัดท่าขนุนเราก็ไปเสาะหาว่ามีวัฒนธรรม ประเพณี หรือว่า สินค้าชุมชนอะไร ที่สามารถนำมาแปรเป็นตัวเงินได้ โดยที่ถึงเวลาแล้วไม่ต้องพึ่งพาสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก เราสามารถมีสินค้ามาจำหน่ายหารายได้เข้าครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำอาหาร เรื่องของเครื่องจักรสาน เรื่องของผ้าทอ เรื่องงานฝีมืออื่น ๆ เรื่องแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน เรื่องพืชผักผลไม้ที่มีชื่อเสียงของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากว่าเราส่งเสริมอย่างเดียว ก็ยังไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องหาตลาดให้เขาจำหน่ายสินค้าได้ด้วย สิ่งทั้งหลายเหล่านี้จึงจะเป็นการส่งเสริมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ถ้าหากว่าสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ปฏิบัติตามแนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ก็เชื่อมั่นได้ว่าท่านทั้งหลายสามารถประสบความสำเร็จเช่นกัน เพียงแต่อย่าได้ทำงานใหญ่ขนาดวัดท่าขนุน ให้ยึดหลักที่โบราณว่า นกน้อยทำรังแต่พอตัว เรามีคนแค่สามคนห้าคนห้าคนยี่สิบคน ก็พยายามจัดให้มีคนมาสดมภ์ไหว้พระ มีการเจริญกรรมฐานบ่อย ๆ อาจจะในระยะแรกอาจจะจัดในวันหยุด คือวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ หลังจากนั้น เมื่อเริ่มผ่านไประยะเวลาหนึ่ง เราก็อาจจะทำให้เข้มข้นขึ้นมา ด้วยการจัดในวันหยุดราชการ หรือวันสำคัญทางนิกายต่าง ๆ โดยกำหนดเป็นหลักสูตร สามวันสองคืนบ้าง ห้าวันสี่คืนบ้าง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ก็จะทำให้ท่านทั้งหลายค่อยเป็นค่อยไป แล้วก็สามารถที่จะยืนหยัดได้อย่างแข็งแกร่ง ท้ายที่สุดก็กลายเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ประสบความสำเร็จเช่นกัน (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร., 29 กันยายน 2565)

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน พอสรุปได้ดังนี้

(ก) ด้านสถานที่ สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบศาลา 100 ปีหลวงปู่สาย (แผนภาพที่ 1) สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบ ร่มรื่น เป็นสัปปายะ กว้างขวาง สวยงาม สะดวกสบาย วัดท่าขนุนมีการดูแลรักษาความสะอาด สถานที่อยู่เสมอ รองรับคนได้ประมาณ 300 คน อาคารที่พักแยกชาย - หญิง และแยกห้องน้ำพระ - ฆราวาส มีห้องน้ำห้องสุขาที่สะอาดและพอเพียง มีความสะดวกสบาย มีปัจจัยสี่พร้อม และเป็นสถานที่ปลอดภัย

แผนภาพที่ 1 วัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ กาญจนบุรี

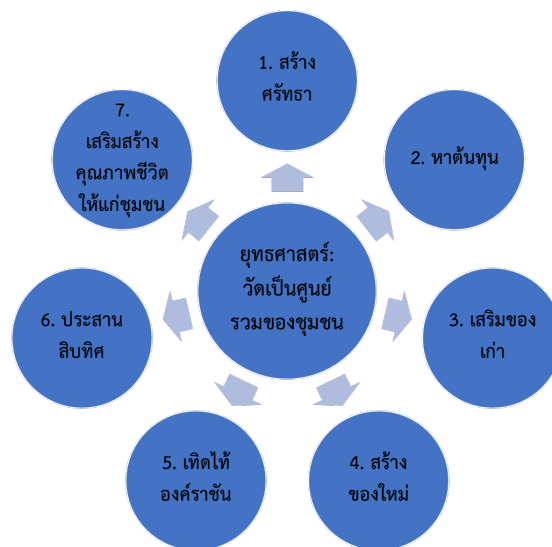

(ข) **ด้านบุคลากร** พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. เจ้าสำนัก เป็นนักปฏิบัติธรรมที่มีศีลาจารวัตรที่น่าเลื่อมใส เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นนักปกครองที่ดีมีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม และพระวิปัสสนาจารย์ของวัดท่าขนุนทุกรูป/ท่าน มีการปฏิบัติธรรมที่เชี่ยวชาญ มีความน่าเชื่อถือ และพระวิปัสสนาจารย์สามารถตอบปัญหาการปฏิบัติธรรมให้เข้าใจง่าย พระวัดท่าขนุนมีการศึกษาปฏิบัติธรรมควบคู่กับการศึกษาสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และสื่อสารกับญาติโยมได้ดี บุคลากรในวัดใจเย็นและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง รู้งาน มีความเป็นมิตร อยู่ในกรรมบท 10 และวัดท่าขนุนยังมีพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำ เพื่อคอยให้คำแนะนำญาติโยม

(ค) **ด้านงบประมาณ** วัดท่าขนุนจัดปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นการ "สงเคราะห์" ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ มีกองทุนหรือมูลนิธิของวัด และรับบริจาคตามศรัทธา และมีการจัดการด้านการเงินอย่างโปร่งใส

(ง) **ด้านการบริหารจัดการ** มีการมอบหมายงาน แบ่งความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์งานของวัดให้ญาติโยมทราบ ทั้งผลงาน ทั้งตารางกำหนดการที่แน่นอนตลอดทั้งปี ผ่านทางสื่อต่าง ๆ มีการบริหารที่โปร่งใส วัดท่าขนุนมีกำหนดการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนทั้งปี มีการนำเอาระบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการสำนัก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23
วัดท่าขนุน ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า การทำให้วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นนั้น เป็นแนวคิดของพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ซึ่งในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ได้ดั่งนั้น เจ้าสำนักซึ่งเป็นผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย

มาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งามสู่เป้าหมายและความสำเร็จ มีศักยภาพ ซึ่งการที่จะทำให้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ประสบความสำเร็จนั้นเป็นการร่วมมือกันระหว่าง ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน และส่วนราชการ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีการทำงานเป็นทีม และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนคุณธรรมวัดท่าขนุนมีสภาพชีวิต และความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งของชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดท่าขนุน ทำให้เกิดผลลัพธ์ในกลไกการขับเคลื่อน เศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมระดับชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ยังแสดงถึงความเชื่อมั่นไว้ว่า วัดต่างๆ หรือสำนักปฏิบัติธรรมสามารถประสบความสำเร็จเช่นกัน โดยให้ทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังที่วัด หรือสำนักปฏิบัติธรรมของตนจะมี พัฒนาให้สามารถที่จะยืนหยัดได้อย่างเข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ ท้ายที่สุดก็กลายเป็นวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ประสบความสำเร็จ

บทสรุป

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน อำเภอดงพญาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว วัดท่าขนุน สามารถดึงคนเข้าวัดได้ เช่น วัดท่าขนุนจัดสร้างพระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปนาค พระพุทธรูปเงิน มีการ สร้างบันไดขึ้นสักการะรอยพระพุทธรูปบาท มีการสร้างบันไดขึ้นสักการะพระพุทธรูปเจดีย์ศรี มีการจัดโครงการ “หิ้วตะกร้า นุ่งผ้าซิ่น นั่งแคร่ไม้ ไส้บาตรพระ” ทุกวันอาทิตย์ มีการจัดสร้างตลาดชุมชนริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย เป็นต้น ถ้าเข้ากับบริบทของชุมชน ตลอดจนกระทั่งสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยอาศัย หลัก “บวร” บ้าน วัด ส่วนราชการและโรงเรียน ในการร่วมมือกัน วัดท่าขนุนมีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น บิณฑบาต กรรมฐาน จัดปฏิบัติธรรม จัดค่ายพุทธบุตร อยู่เป็นประจำตลอดทั้งปีและทำมาเป็นปกติอยู่แล้ว นอกจากเราละทิ้งไม่ได้แล้ว ยังต้องช่วยเสริมให้เป็นระบบยิ่งขึ้น เช่น ของวัดท่าขนุน ก็มีการลงทะเบียนปฏิบัติ ธรรมออนไลน์ มีการรับผู้สมัครออนไลน์ เป็นต้น และวัดท่าขนุนได้จัดงานในวาระสำคัญของราชวงศ์ต่าง ๆ อย่างเช่นว่า วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น เพื่อตั้งศรัทธาประชาชนได้เป็น อย่างดี และวัดท่าขนุนเราก็ไปเสาะหาว่ามีวัฒนธรรม ประเพณี หรือว่า สินค้าชุมชนอะไร ที่สามารถนำมาแปร เป็นตัวเงินได้ โดยที่ถึงเวลาแล้วไม่ต้องพึ่งพาสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก เราสามารถมีสินค้ามาจำหน่ายหารายได้ เข้าครอบครั้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำอาหาร เรื่องของเครื่องจักรสาน เรื่องของผ้าทอ เรื่องงานฝีมืออื่น ๆ เรื่อง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน เรื่องพืชผักผลไม้ที่มีชื่อเสียงของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากว่าเรา ส่งเสริมอย่างเดียว ก็ยังไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องหาตลาดให้เขาจำหน่ายสินค้าได้ด้วย สิ่งทั้งหลายเหล่านี้จึง จะเป็นการส่งเสริมอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน มีความโดดเด่นเกินมาตรฐาน ได้แก่ มีสถานที่ใหญ่โต กว้างขวาง สวยงาม เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม มีเจ้าสำนักที่มีชื่อเสียงเป็นที่ศรัทธาของ ประชาชน มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง ฐาน ด้านงบประมาณ ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียงต่อการ จัดปฏิบัติธรรม หรือได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากทางราชการ ตลอดจนมีกองทุนหรือมูลนิธิรองรับ

มีการนำเอาระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้งาน ด้านสถานที่ ได้รับการพัฒนาให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร เจ้าสำนักเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนธรรมนำปฏิบัติ สามารถตอบปัญหาข้อข้องใจได้อย่างชัดเจน มีคณะทำงานแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านการประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่างๆ อย่างทั่วถึง โดยการใช้โซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาช่วย เช่น ยูทูบ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยของวัดท่าขนุน

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมลีลา. (2555). ธรรมะกับสุขภาพ: 10 ผลดี ที่ได้จากการทำสมาธิ. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566 <https://mgronline.com/dhamma/detail/9550000044823>
- พระเทพปริยัติเมธี. (2565). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฐ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 10(2) 611-624.
- พระเมธาวิณัยรส (สุเทพ ปลิวโก) และคณะ. (2562). รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับคนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.* 8(4) 17-33
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). ทำไมต้องปฏิบัติธรรม. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 <https://www.visalo.org/book/tumMai.html>
- พระครูวิโรจน์เขมคุณ (ไพโรจน์ เขมจิตโต). (2562). แนวทางการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์.* 7(2) 177-194.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (2564). การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์.* 1 (1), 43-57.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (2565). เสี่ยงธรรมจากวัดท่าขนุน วันพฤหัสบดีที่ 29 กันยายน 2565. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=q5OOKT5M67c>.
- พระทรงศักดิ์ ธีรธมโม. (2564). ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรมของประชาชนที่วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *Journal of Buddhist Innovation and Management.* 4(1) 58-64.
- พระมหาใจสิงห์ เกื้อนศรี และคณะ. (2565). การปฏิบัติธรรม คือ วิถีทางสู่ความสุขที่ยั่งยืน. *วารสารวันมูออง แหรงพุทธศาสตร์ปริทรรศน์.* 9(1) 163-177.
- มนตร์ธัช ยานันท์บุญศิริ, พิณสุดา สิริธรรังศรี และ อุทัย บุญประเสริฐ. (2565). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 10(2) 2384-2396.
- วัดภักทันทะอาสาฬหาราม. (2563). อานิสงส์การปฏิบัติ. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 <https://www.watbhaddanta.com/ทน-งส-อธรรมะ/บทความธรรมะ/อาณ-สงส-การปฎิ-บ-ต/>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ทะเบียนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามมติมหาเถรสมาคม. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566 <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/20/iid/32919>

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี. (2565). สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี ร่วมพิธีมอบประกาศเกียรติคุณ พัดรองและผ้าไตร แก่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นประจำปี 2565. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 <https://kri.onab.go.th/th/content/page/index/id/34021>

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี. (2565). สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565 <https://kri.onab.go.th/th/content/page/index/id/9833>

Harvard Health. (2023). Benefits of Mindfulness. Accessed on February 25, 2023. <https://www.helpguide.org/harvard/benefits-of-mindfulness.htm>

Powell, A. (2018). When science meets mindfulness. Accessed on December 25, 2022. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2018/04/harvard-researchers-study-how-mindfulness-may-change-the-brain-in-depressed-patients/>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์

วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์เป็นวารสารวิชาการมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความต่าง ๆ ในสาขาวิชาที่วิทยาลัยกาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุปผ์ เปิดสอนและมีความสัมพันธ์ ได้แก่ (1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา (2) วิปัสสนาภาวนา (3) รัฐประศาสนศาสตร์ และรัฐศาสตร์ รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุปผ์ และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ (ราย 4 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัย หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

2.3 บทความปริทรรศน์ (Review Article) งานวิชาการที่ประเมินสถานะล่าสุดทางวิชาการ (State of the Art) เฉพาะทางที่มีการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งทางกว้างและทางลึกอย่างทันสมัย โดยให้ข้อวิพากษ์ที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มที่ควรศึกษาและพัฒนาต่อไป

2.4 บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) บทความที่วิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาสาระให้เห็นคุณค่าของหนังสือ โดยบทวิจารณ์หนังสือจะต้องกล่าวถึงรายละเอียดของหนังสืออันประกอบด้วยชื่อผู้เขียน จำนวนหน้า ปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และสถานที่พิมพ์ให้ชัดเจน

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-15 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า โดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัดและอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ส่วนหน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. และอีเมลของผู้เขียนหลักสำหรับติดต่อให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวแยก ท้ายชื่อผู้เขียนและชื่อหน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน และในกรณีที่บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

นเรศ ชมพูนุท¹, อุไร ธาณี²

Naret Chomphunut¹, Urai Thani²

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Corresponding Author, E-mail: naret_chomphunut@gmail.com

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

นเรศ ชมพูนุท¹, อุไร ธาณี²

Naret Chomphunut¹, Urai Thani²

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹, โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย²

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,

Kanchananukroh School²

Corresponding Author, E-mail: naret_chomphunut@gmail.com

หมายเหตุ: หากบทความเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาให้ใช้คำว่า “หลักสูตร... สาขาวิชา... คณะ... มหาวิทยาลัย..” ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แทนหน่วยงานสังกัดที่ระบุข้างต้น เช่น

นเรศ ชมพูนุท¹, อุไร ธาณี²

Naret Chomphunut¹, Urai Thani²

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Philosophy Program in Buddhist Studies, Graduate School,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author, E-mail: naret_chomphunut@gmail.com

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยไม่เกิน 350 คำ

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt. และ After 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ (รวมผู้เขียนทั้งหมด ไม่เกิน 5 คน)

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย ผลการวิจัยและองค์ความรู้จากการวิจัย โดยสรุปให้สั้นและกระชับความ
2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด
3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ
4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิก็ได้
6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด พร้อมระบุองค์ความรู้จากการวิจัย
7. บทสรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
8. เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความเท่านั้น โดยใช้การอ้างอิงระบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ (รวมผู้เขียนทั้งหมด ไม่เกิน 3 คน)

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและระบุองค์ความรู้ใหม่
4. บทสรุป (Conclusion)

5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

บทความปริทรรศน์ (Review Article) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content)
4. บทวิจารณ์ (Discussion)
5. บทสรุป (Conclusion)
6. เอกสารอ้างอิง (References)

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) ให้เรียงลำดับ ดังนี้

1. บทนำ (Introduction)
2. เนื้อหา (Content)
3. บทวิจารณ์ (Discussion)
4. บทสรุป (Conclusion)
5. เอกสารอ้างอิง (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนาม-ปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้แต่ง ปีที่ตีพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เอกสารที่นำมาอ้างอิงในเนื้อหาบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ชื่อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283)	(พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
---	--

2. ผู้แต่ง 1 ราย (ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ วิทยานิพนธ์ สัมภาษณ์ สื่อออนไลน์ เป็นต้น) ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง แล้วใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง (ถ้ามี) เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, 2554: 44)

3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553: 44)

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)

4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, 2554)

(พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553)

(พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, 2548)

(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น

(Keown, 2003: 4)

2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น

(Hersey & Blanchard, 2000: 3)

และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น

(Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al. ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น

(Kaiser, et al., 2008: 55)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.2 เอกสารอ้างอิง

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ตัวอย่าง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka Vol. 1*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรณีผู้แต่ง 1 ราย (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น
พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิษณุไทย ออฟเซต.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed. New York: Harper and Row Publication.

กรณีผู้แต่ง 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และ” หรือ “and” เป็นคำเชื่อม) เช่น
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ” หรือ “et al.” ต่อท้ายชื่อผู้แต่งคนแรก) เช่น
สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ (ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลัง ชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บว่า (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษกรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป) เช่น
เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
Lyotard, J. F. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Bennington, G. and Massumi, B. (trans.). Minneapolis: The University of Minnesota Press.
Wittgenstein, L. (1967). *Philosophical Investigations*, 3rd ed. Anscombe, G. E. M. (tran.). Oxford: Basil Blackwell Ltd.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ดีพิมพ์./สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์ สัติน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.
Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่ (ฉบับที่)./เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ดีพิมพ์. (บทความที่มี DOI ให้ใส่ DOI ไว้ตอนท้าย)

ตัวอย่าง

ประยงค์ จันทรแดง. (2563). พระภิกษุสามเณรควรเรียนวิชาทางโลกหรือไม่. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5 (1), 123-137.
Piaget, J. (1972). Intellectual Evolution for Adolescence to Adulthood. *Human Development*. 15, 1-12. DOI:10.1159/000271225

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *The Encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า. (กรณีภาษาอังกฤษที่มีหลายหน้า ให้ใช้คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนเสื้อสีเหลือง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

Chetchotiros, N. and Yonpiam, Ch. (16 May 2019). PPRP Faces Major Coalition Sang. *Bangkok Post*, p. 1.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/ หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

Tyrone, R. (2007). *Effects of Upland Timber Harvest and Road Construction on Headwater Stream Fish Assemblages in a Southeastern Forest*. (Master's Thesis). Texas State University. San Marcos, Texas.

Lim, H. L. (2018). *Contemporary Buddhism: Introduction into Thich Nhat Hanh's Teaching*. (Doctoral Dissertation). Mahidol University. Nakhon Pathom.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์)./ ตำแหน่ง./ สัมภาษณ์./ วันที่สัมภาษณ์.

ตัวอย่าง

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2558). อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

Interviewee A. (2019). Student at Faculty of Buddhism, MCU. *Interview*. 1 March.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,/จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

(10) การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)/ชื่อบทความ./การสัมมนาหรือประชุม./หน่วยงานที่จัด./วันเดือนที่จัด./หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระครูวรธรรมวิฑูรย์ และคณะ. (2561). เปรียบเทียบหลักอุเบกขาธรรมในพระพุทธศาสนาและหฺวู่-เว่ยในเต๋า. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 เรื่อง “การวิจัยทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” (The Research on Buddhism for Sustainable Development)*. วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วันที่ 20 มีนาคม. หน้า 119-129.

การให้เรียงลำดับเอกสารอ้างอิงให้ปฏิบัติ ดังนี้ 1) เรียงตามลำดับพยัญชนะ ก-ฮ หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระตัว 2) หากซ้ำชื่อผู้แต่งให้เรียงตามลำดับ พ.ศ. โดยเรียง พ.ศ. ที่น้อยสุดไว้หน้า ส่วนเอกสารอ้างอิงที่ซ้ำซึ่งเรียงไว้หลัง ให้เขียนเส้นประแทน โดยมีความยาวเท่าย่อหน้า 3) เรียงลำดับเอกสารภาคภาษาไทยก่อน จากนั้นจึงเป็นภาคภาษาอังกฤษ ซึ่งเรียงตามอักษร A-Z หากซ้ำอักษรให้เรียงตามสระ และหากชื่อผู้แต่งที่ซ้ำกันให้เรียงตามลำดับ ค.ศ. จากนั้นย่อไปหากเหมือนภาคภาษาไทย

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิงท้ายเรื่อง

โกนิญฐ์ ศรีทอง. (2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. พระนครศรีอยุธยา: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

จรูญ รัตนกาล. (2556). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการอยู่ร่วมกันของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสามัคคี อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. รายงานการวิจัย. กองทุนสนับสนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 12*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก*. หน้า 1-90.
- Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., et al. (eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.
- Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.
- _____. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.
- Hylton, P. (2001). *Blackwell Companions to Philosophy: A Companion to Analytic Philosophy*. Martinich, A. P. and Sosa, D. (eds.). Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.
- Snyder, C. R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*, 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory, Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

5. การส่งบทความต้นฉบับ

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย

1. ต้นฉบับที่เป็นไฟล์ *.doc ของ Microsoft Word โปรดดูรายละเอียดที่ระบุในรูปแบบข้างต้น
2. กรอกแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ (ใบสมัคร) ให้ถูกต้องและชัดเจน

5.2 การจัดส่งต้นฉบับ

ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์” ตามลิงก์ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Kanchana-editor/index> หากผู้เขียนยังไม่มีบัญชีของระบบ ThaiJO ต้องลงทะเบียน (Register) ในระบบวารสารก่อน จากนั้นเข้าสู่ระบบ (Login) เพื่อส่งบทความต้นฉบับและแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์มาให้เรียบร้อย (หรือกรอกใบสมัครทาง Google Form)

6. การพิจารณาบทความเบื้องต้นของกองบรรณาธิการ

บทความต้นฉบับต้องจัดในรูปแบบไฟล์ *.doc ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 8-15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นใน 2 ด้าน คือ 1) ความถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร 2) ขอบข่ายเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจะส่งกลับไปให้ผู้เขียนแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณากลั่นกรองของผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลั่นกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร (เฉพาะผู้แจ้งความประสงค์เท่านั้น)

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ประเภทบทความ

☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ ☐ บทความปริทรรศน์ ☐ บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ

(ภาษาไทย
.....
.....

(English)
.....
.....

ชื่อผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) *บทความวิจัย ไม่เกิน 4 ท่าน, บทความประเภทอื่น ไม่เกิน 2 ท่าน*

1.
2.
3.
4.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก
.....
.....

โทรศัพท์ E-mail LINE ID.....

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิ์พิจารณา ตรวจสอบต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ ในกรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน

(.....)

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 16 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 16 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (14 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³
 ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³
 ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³
 ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³
 อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)
 เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(บทคัดย่อไม่เกิน 350 คำ).....
 (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

คำสำคัญ (16 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

Abstract (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (16 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

บทนำ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

วัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

1..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
 2.....
 3.....

ระเบียบวิธีวิจัย (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

ผลการวิจัย (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

อภิปรายผล (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

องค์ความรู้จากการวิจัย (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

บทสรุป (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เอกสารอ้างอิง (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

ชื่อบทความภาษาไทย (TH SarabunPSK 16 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 16 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (14 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวหนา)¹, ผู้เขียนร่วม², ผู้เขียนร่วม³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)¹, ², ³

อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(บทคัดย่อไม่เกิน 350 คำ).....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

คำสำคัญ (16 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ) (การจัด

ระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

Abstract (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

Keywords (16 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ) (การจัด

ระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

บทนำ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

เนื้อเรื่อง (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

..(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)..

องค์ความรู้ใหม่ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

..(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)..

บทสรุป (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

..(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)..

เอกสารอ้างอิง (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

..(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)..

ชื่อบทความ (TH SarabunPSK 16 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 16 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (14 pt. ตัวหนา)

ชื่อ – นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวหนา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)

อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(บทคัดย่อไม่เกิน 350 คำ).....
..... (TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ (16 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

Abstract (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords (16 pt.):;;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

บทนำ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

เนื้อเรื่อง (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทวิจารณ์ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทสรุป (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).....

.....

.....

.....

.....

ชื่อเรื่อง (TH SarabunPSK 16 pt.)

Title in English (TH SarabunPSK 16 pt.)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (14 pt. ตัวหนา)

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวหนา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)

ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)

อีเมลของผู้เขียนหลัก(ที่ติดต่อได้) (14 pt. ตัวธรรมดา)

เว้น 1 บรรทัด

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน:

จำนวนหน้า:

ปีที่พิมพ์:

ครั้งที่พิมพ์:

สถานที่พิมพ์:

ภาพหน้าปกหนังสือ

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)
.....
.....
.....
.....
.....

เนื้อหา (16 pt.) (การจัดระยะห่างบรรทัดหัวข้อใหญ่ Before 6 pt. และ After 6 pt.)

.....
.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.)

.....(TH SarabunPSK ขนาด 16 pt.).

วารสาร มจร ภาฏอนปริกรรณ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬารการราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพลย์

บ้านห้วยสะพาน 368 หมู่ 12 ตำบลหนองโธง อำเภอพนมทวน

จังหวัดกาญจนบุรี 71140 โทรศัพท์ 034 51 0460

เว็บไซต์ www.kri.mcu.ac.th

อีเมล mcukanjournl@gmail.com

การที่จะเป็น นักเขียนทั่วไปนั้น

แค่มีหัวใจนักปราชญ์
ฟัง คิด ถาม เขียน แล้วถ่ายทอด
ในสิ่งที่ตนรู้ออกมา
ก็สามารถเป็นนักเขียนที่ดีได้แล้ว
แต่การเขียนบทความทางวิชาการนั้น
แค่หัวใจนักปราชญ์ยังไม่เพียงพอ
เราต้องสรุปในสิ่งที่ ฟัง คิด
ถาม เขียน แล้วสังเคราะห์
ออกมาเป็นองค์ความรู้ที่ชัดเจน
โดยไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป
อีกทั้งยังต้องเขียนออกมาให้
ถูกต้องตามรูปแบบของ
สากลนยมอีกด้วย

พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร.